

ОПШТИНА БЕЛА ПАЛАНКА

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ

БЕЛА ПАЛАНКА 2009 - 2024.

Ниш 2011.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА

Наручилац:
ОПШТИНА БЕЛА ПАЛАНКА

Носилац израде:
ОПШТИНСКА УПРАВА

Председник скупштине

Драган Живковић, дипл.правник

Извршилац:

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

Директор

Мр Драган Радивојевић, дипл.инж.грађ.

Одговорни планер:

Мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер
број лиценце 100 0151

РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ (одговорни планер):	мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер
ТИМ ЗА КООРДИНАЦИЈУ:	мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер Лидија Стефановић, дипл.инж.арх.
СИНТЕЗНИ ТИМ:	мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер Драган Јанковић, дипл.инж.ел. Лидија Стефановић, дипл.инж.арх.
ШИРИ РАДНИ ТИМ:	
<i>Уводне напомене</i>	Лидија Стефановић, дипл.инж.арх.
<i>Обухват и опис граница</i>	мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер Зорица Голубовић, инж.геодезије Ивана Стаменковић, геометар
<i>Природни услови, ресурси и њихово коришћење</i>	Мирослав Вучковић, дипл.географ мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер
<i>Коришћење и заштита пољопривредног земљишта</i>	Мирослав Вучковић, дипл.географ,
<i>Коришћење и заштита шумског земљишта</i>	Милијана Петковић – Костић, дипл.инж.пејз.арх.
<i>Коришћење минералних сировина</i>	Мирослав Вучковић, дипл.географ
<i>Становништво</i>	Биљана Павловић, дипл. економиста мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер
<i>Јавне службе</i>	мр Милица Максић, дипл.инж.арх.
<i>Мрежа насеља</i>	Лидија Стефановић, дипл.инж.арх. мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер
<i>Привредни и економски развој</i>	Биљана Павловић, дипл. економиста
<i>Развој туризма</i>	Никола Лечић, дипл.инж.арх.
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>	Владимир Богдановић, дипл.инж.грађ.
<i>Водопривредна инфраструктура</i>	Марко Марсенић, дипл.инж.грађ. Душан Радивојевић, дипл.инж.грађ.
<i>Електроенергетска инфраструктура</i>	Драган Јанковић, дипл.инж.ел. Милан Милосављевић, дипл.инж.маш. Ивица Димитријевић, дипл.инж.ел.
<i>Гасоводна и топловодна инфраструктура</i>	Милан Милосављевић, дипл.инж.маш.
<i>Обновљиви извори енергије</i>	Драган Јанковић, дипл.инж.ел. Милан Милосављевић, дипл.инж.маш.
<i>Електронске комуникације и поштански саобраћај</i>	Драган Јанковић, дипл.инж.ел.
<i>Комунална инфраструктура</i>	Марко Марсенић, дипл.инж.грађ. Јелена Ђурић, дипл.инж.арх.
<i>Заштита непокретних културних добара</i>	Александар Ристић, дипл.инж.арх.
<i>Заштита природних добара и предела</i>	мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер мр Милица Добричић, дипл. просторни планер
<i>Заштита животне средине</i>	Марија Наумовић, дипл.инж.заш.жив.сред.
<i>Намена простора</i>	мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер Лидија Стефановић, дипл.инж.арх. Милена Огњановић, дипл.инж.арх. Наташа Ђирић, дипл.инж.арх. Јасмина Рашић, грађ.техничар
<i>Организација простора од интереса за одбрану и ванредне ситуације</i>	мр Дејан Стојановић, дипл. просторни планер
<i>Техничка обрада и прелом текста</i>	Ирена Матицек, дакт.оператер
<i>Консултанти</i>	Срђан Игић, дипл. економиста, Драган Живковић, грађ. инж., Славољуб Ђурђевић, дипл. економиста Горан Миљковић, дипл. економиста

САДРЖАЈ:

1.0.	ОПШТИ ДЕО	8
1.1.	ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	8
1.2.	ПЛАНСКИ И ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА	10
1.3.	... ОБАВЕЗЕ, УСЛОВЕ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА10	
1.3.1.	Просторни план Републике Србије.....	10
1.3.2.	Просторни план подручја инфраструктурног коридора	
	Ниш - граница Бугарске	15
1.3.	ИЗВОД ИЗ КОНЦЕПТА ПЛАНА	16
1.3.1.	ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	16
1.3.2.	КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПО ОБЛАСТИМА.....	19
2.0.	ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	40
2.1.	ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА.....	40
2.1.1.	ОПИС И ОДРЕЂЕЊЕ НАМЕНА ПРОСТОРА	40
2.1.1.1.	Пољопривредно земљиште	40
2.1.1.2.	Шуме и шумско земљиште	40
2.1.1.3.	Воде и водно земљиште	41
2.1.1.4.	Грађевинско земљиште.....	42
2.1.2.	ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА	43
2.1.2.1.	Пољопривредно земљиште	43
2.1.2.2.	Шуме, шумско земљиште и ловство.....	43
2.1.2.3.	Воде.....	46
2.1.2.4.	Геолошки ресурси.....	47
2.1.3.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ, ДИСТРИБУЦИЈА СТАНОВНИШТВА И МРЕЖА НАСЕЉА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ	47
2.1.3.1.	Становништво.....	47
2.1.3.2.	Однос градских и сеоских насеља и функционално повезивање насеља и центара	49
2.1.3.3.	Организација јавних служби.....	51
2.1.4.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ	52
2.1.4.1.	Пољопривреда.....	52
2.1.4.2.	Просторни развој индустријских капацитета	54
2.1.4.3.	Основни правци развоја мале привреде и предузетништва	55
2.1.5.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКИХ И РЕКРЕАТИВНИХ ПРОСТОРА	56
2.1.6.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА И ПОВЕЗИВАЊЕ СА РЕГИОНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ МРЕЖАМА	58
2.1.6.1.	Развој саобраћајне инфраструктуре	58
2.1.6.2.	Водна и водопривредна инфраструктура.....	60
2.1.6.3.	Енергетска инфраструктура.....	63
2.1.6.4.	Електронске комуникације	66
2.1.6.5.	Поштански саобраћај	67
2.1.6.6.	Комунална инфраструктура.....	67
2.1.7.	ПРОПОЗИЦИЈЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА	71
2.1.7.1.	Заштита животне средине.....	71
2.1.7.2.	Заштита предела	75

2.1.7.3.	Заштита уређење и унапређење природних добара	75
2.1.7.4.	Заштита уређење и унапређење културних добара.....	79
2.1.7.5.	Организација простора од интереса за одбрану земље и заштиту од елементарних непогода.	81
2.2.	ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	84
2.2.1.	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА	84
2.2.1.1.	Пољопривредно земљиште	84
2.2.1.2.	Шумско земљиште.....	84
2.2.1.3.	Водно земљиште.....	85
2.2.1.4.	Грађевинско земљиште.....	85
2.2.1.5.	Концепција уређења карактеристичних грађевинских зона.....	85
2.2.1.6.	Урбанистички и други услови за уређење и изградњу површина и објеката јавне намене и мреже саобраћајне и друге инфраструктуре	87
2.2.1.7.	Степен комуналне опремљености играђевинског земљишта по зонама који је потребан за издавање локацијске и грађевинске дозволе	96
2.2.1.8.	Објекти за које се пре обнове и реконструкције морају изградити конзерваторски и други услови.....	97
2.2.1.9.	Општи и посебни услови и мере за заштиту живота и здравља људи и заштите од пожара, елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и ратних дејстава.....	97
2.2.1.10.	Посебни услови којима се површине и објекти јавне намене чине приступачним особама са инвалидитетом, особама са посебним потребама, старима особама и особама са децом, у складу са стандардима приступачности	97
2.2.1.11.	Посебна намена.....	98
2.2.1.12.	Мере енергетске ефикасности	98
2.2.2.	ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА	99
2.2.2.1.	Општи појмови	99
2.2.2.2.	Исподи грађевинских елемената.....	101
2.2.2.3.	Исподи грађевинских елемената у приземљу.....	101
2.2.2.4.	Исподи грађевинских елемената у спрату	102
2.2.2.5.	Степеништа	102
2.2.2.6.	Подрумске етажеске.....	103
2.2.2.7.	Назидак	103
2.2.2.8.	Ограде	103
2.2.2.9.	Слободне и зелене површине на парцели.....	104
2.2.2.10.	Одводњавање	104
2.2.2.11.	Архитектонско обликовање.....	104
2.2.2.12.	Услови за планирање инсталација уз државне путеве	104
2.2.2.13.	Услови за аутобуска стајалишта на државним путевима.....	105
2.2.2.14.	Услови за бициклистичке стазе	106
2.2.2.15.	Становање	105
2.2.2.16.	Привредне делатности.....	111
2.2.2.17.	Јавне службе.....	118
3.0.	ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА	120
3.1.	СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА (Реферална карта бр. 5: Карта спровођења).....	120
3.2.	ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ.....	121
3.3.	МЕРЕ ЗА ПОДСТИЦАЊЕ РАВНОМЕРНОГ ТЕРИТОРИЈАЛНОГ РАЗВОЈА И КООПЕРАЦИЈЕ СА СУСЕДНИМ ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	129
3.4.	УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ.....	130
3.5.	МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ.....	131

На основу члана 35.став 6. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр.72/09, 81/09 и 24/11) и члана 31. Статута општине Бела Паланка („Службени лист Града Ниша“, бр. 67/08),

Скупштина општине Бела Паланка, на седници од 13.12.2011.године, донела је

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Просторни план општине Бела Паланка, до 2024. године ради се на основу Одлуке о изради Просторног плана општине Бела Паланка која је објављена у Службеном листу Града Ниша 75/09.

Израда Просторног плана усклађена је са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 и 24/11), Правилником о садржини начину и поступку израде планских докумената („Службени гласник РС“, бр. 31/10, 69/10 и 16/11), Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 36/09), Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10), Законом о културним добрима („Службени гласник РС“, број 71/94), Законом о туризму („Службени гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10), Законом о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10), Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије („Службени гласник РС“, број 11/02), Законом о водама („Службени гласник РС“, број 30/10), Законом о регионалном развоју („Службени гласник РС“, бр. 51/09 и 30/10), Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, број 102/10), Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, број 5/10), Правилником о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Службени гласник РС“, број 35/10), актуелним националним стратегијама и другим нормативним актима и документима који се односе на проблематику Просторног плана.

Прва фаза израде Просторног био је Концепт плана сагласно одредбама новог Закона, који је усвојен на седници Комисије за планове општине Бела Паланка 24.03.2011.год.

Просторни план је заснован на смерницама и решењима Просторног плана Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС“, број 88/10) и Просторног плана инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр. 86/09) као и свих просторних планова ужих и ширих територијалних целина који третирају подручје општине Бела Паланка, као и на другим дугорочним стратегијама, основама и политикама националног, регионалног и локалног значаја, из области привреде, животне средине и др.

Просторни план је заснован на резултатима истраживања која се односе на ово подручје, студијској и документационој грађи формираној у претходном периоду која се односи на развој подручја и на аналитичко - планској грађи формираној у току израде просторног плана.

Просторни план садржи: Полазне основе, Планска решења просторног развоја, Пропозиције просторног развоја и графичке приказе четири рефералне карте: 1. „Намена простора“ 2. „Мрежа насеља и инфраструктурни системи“ 3. „Туризам и заштита простора“ и 4. „Карта спровођења“ и шематске приказе уређења насеља.

1. ОПШТИ ДЕО

1.1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

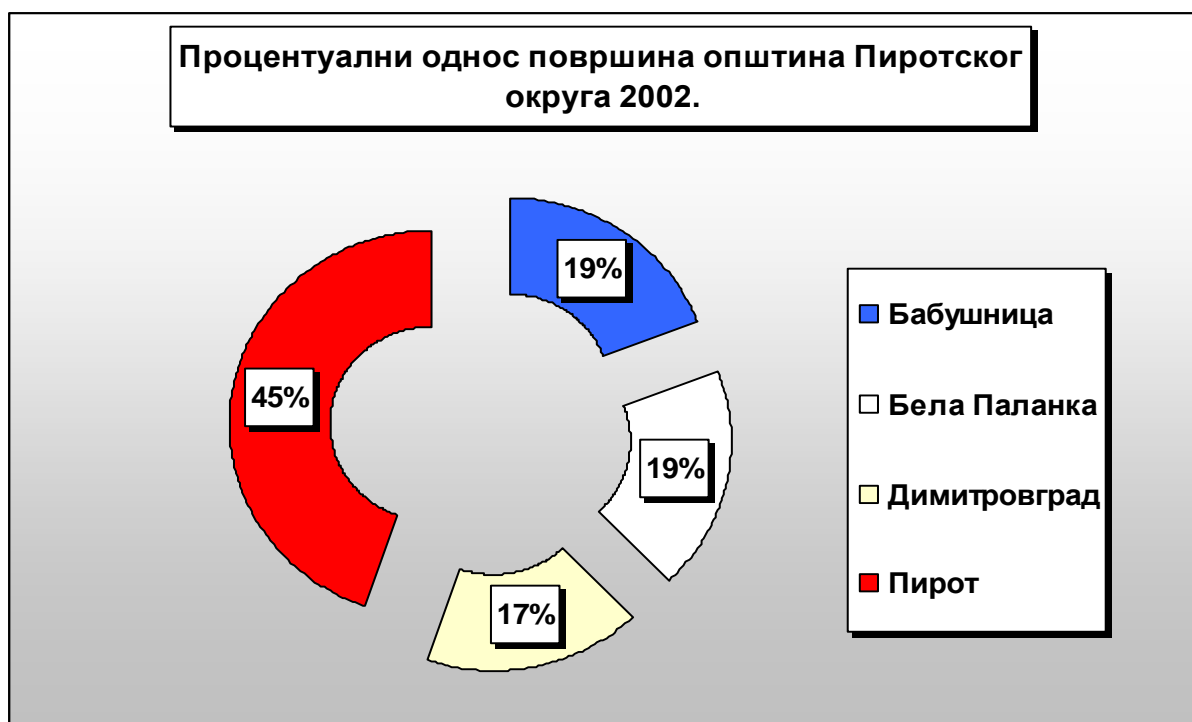
Просторни план обухвата административно подручје општине Бела Паланка са 46 насеља и 49 катастарских општина (попис 2002.год.)

Табела 1. Општи подаци 2002

редни број	Назив	Површина ¹⁾ , km ²	Насеља		Становника (Попис 2002)		Катастарске општине ¹⁾	Регистроване месне заједнице ²⁾	Месне канцеларије ²⁾
			број	просечна величина, km ²	укупно	на 1 km ²			
	Пиротски округ	2761	214	12,9	105654	38	216	226	45
1	Бабушница	529	53	10	15734	30	51	53	8
2	Б.Паланка	517	46	11,2	14381	28	49	44	8
3	Димитровград	483	43	11,2	11748	24	42	42	5
4	Пирот	1232	72	17,2	63791	52	74	87	24

¹⁾ Подаци су преузети од Републичког геодетског завода Србије.
²⁾ Подаци су преузети из регистра правних лица
Извор РЗС

Укупна површина подручја Просторног плана износи 517 км². Општина Бела Паланка је, од четири општине Пиротског округа трећа по величини и заузима 18,7% укупне површине територије Пиротског округа.

Графикон 1. Упоредни преглед површина општина Пиротског округа

Границу подручја Просторног плана дефинишу границе целих катастарских општина које улазе у састав административног подручја општине Бела Паланка.

Северна граница: протеже се северном спољном границом катастарских општина Градиште I, Долац, Крупац, Горњи Рињ, Козија, западном спољном границом катастарских општина Витановац, Мирановац и Пајеж;

Источна граница: иде границом између општина Бела Паланка и Пирот источном спољном границом катастарских општина Пајеж, Бабин Кал II, Горња Глама, Бабин Кал I, Љубатовица, Трешњанци, Сињац, Теловац, Шљивовик до тремеђе општина Пирот, Бабушница и Бела Паланка;

Јужна граница: протеже се југоисточном спољном границом катастарске општине Шљивовик, јужном и западном спољном границом катастарске општине Бежиште, западном спољном границом катастарских општина Доња Коритница, Дивљана, јужном границом катастарских општина Космовац, Топоница, и Вета;

Западна граница: протеже се западном спољном границом катастарских општина Вета, Тамњаница, Ланиште, Црнче и Градиште I;

Табела 2. Општи подаци по катастарским општинама и насељима

редни број	Катастарска општина	Насељено место	Број стан. 2002.	Површина		Густ.нас. по КО km ² 2002.	Број дом. 2002.	Бр.станова 2002.
				ha	km ²			
1	БАБИН КАЛ 1	Бабин Кал	51	778	7,78	5,3	29	60
2	БАБИН КАЛ 2			192	1,92			
3	БЕЖИШТЕ	Бежиште	175	1730	17,30	10,1	85	101
4	БЕЛА ПАЛАНКА (варош)	Бела Паланка	8626	269	2,69	890,2	3037	3402
5	БЕЛА ПАЛАНКА (ван вар.)			700	7			
6	БУКУРОВАЦ ДОЛ	Букуровац	26	424	4,24	6,1	15	34
7	ВЕТА	Вета	134	2975	29,75	4,5	77	96
8	ВИТАНОВАЦ	Витановац	72	815	8,15	8,8	47	79
9	ВРАНДОЛ	Врандол	372	881	8,81	42,2	146	179
10	ВРГУДИНАЦ	Вргудинац	152	1150	11,50	13,2	77	91
11	ГЛОГОВАЦ	Глоговац	47	464	4,64	10,1	32	63
12	ГОРЊА ГЛАМА	Горња Глама	34	1085	10,85	3,1	21	27
13	ГОРЊА КОРИТНИЦА	Горња Коритница	109	813	8,13	13,4	56	88
14	ГОРЊИ РИЊ	Горњи рињ	10	1942	19,42	0,5	7	33
13	ГРАДИШТЕ 1	Градиште	65	1623	16,23	3,9	38	63
15	ГРАДИШТЕ 2			32	0,32			
16	ДИВЉАНА	Дивљана	141	740	7,40	19,0	66	75
17	ДОЛ	Долац (насеље)	430	617	6,17	69,7	144	182
18	ДОЛАЦ	Долац (село)	72	1389	13,89	3,62	33	55
19	ДОЊА ГЛАМА	Доња Глама	26	1113	11,13	2,34	19	42
20	ДОЊА КОРИТНИЦА	Доња Коритница	216	1238	12,38	17,45	92	114
21	ДОЊИ РИЊ	Доњи рињ	13	947	9,47	1,37	8	30
22	ДРАЖЕВО	Дражево	30	713	7,13	4,21	18	21
23	КЛЕЊЕ	Клење	54	467	4,67	11,56	35	58
24	КЛИСУРА	Клисура	222	1837	18,37	12,08	104	220
25	КОЗЈА	Козја	76	1741	17,41	4,36	38	55
26	КОСМОВАЦ	Космовац	110	2455	24,55	4,48	48	64
27	КРЕМЕНИЦА	Кременица	29	688	6,88	4,21	21	28
28	КРУПАЦ	Крупац	144	919	9,19	15,67	61	73
29	ЛАНИШТЕ	Ланиште	68	332	3,32	20,48	32	58
30	ЛЕСКОВИК	Лесковик	24	119	1,19	20,17	8	22
31	ЉУБАТОВИЦА	Љубатовица	87	912	9,12	9,54	46	126
32	МИРАНОВАЦ	Мирановац	43	945	9,45	4,55	24	24
		Мирановачка Кула	17				11	11
33	МОКЛИШТЕ	Моклиште	17	1979	19,79	0,86	227	278
34	МОКРА	Мокра	492	2583	25,83	19,05	143	167
35	НОВО СЕЛО	Ново Село	315	654	6,54	48,16	24	38
36	ОРЕОВАЦ	Ореовац	46	1023	10,23	4,50	28	39
37	ПАЈЕЖ	Пајез	54	1888	18,88	2,86	45	60
38	СИЊАЦ	Сињац	90	1304	13,04	6,90	109	179
39	ТАМЊАНИЦА	Тамњаница	241	1049	10,49	22,97	80	100
40	ТЕЛОВАЦ	Теловац	171	1031	10,31	16,59	26	28
41	ТОПОНИЦА	Топоница	68	2095	20,95	3,24	39	98
42	ТРЕШЊАНЦИ	Трешњанци		301	3,01			
43	ЦРВЕНА РЕКА	Црвена Река	303	069	0,69	439,13	114	171
44	ЦРВЕНИ БРЕГ	Црвени Брег	371	337	3,37	110,09	136	189
45	ЦРНЧЕ	Црнче	64	906	9,06	7,06	38	87
46	ЧИФЛИК	Чифлик	103	2,92	2,92	35,27	44	93
47	ШЉИВОВИК	Шљивовик	263	25,10	25,10	10,48	126	168
48	ШПАЈ	Шпај	81	7,57	7,57	10,70	30	104
БЕЛА ПАЛАНКА			14381	517	517	27,82	5684	7376

1.2. ПЛАНСКИ И ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

Просторни план општине Бела Паланка 2009 – 2024. (у даљем тексту Концепт плана) је урађен у складу са одредбама Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 72/09, 81/09 и 24/11) и Правилника о садржини, начину и поступку израде планских докумената ("Службени гласник РС", број 31/10, 69/10 и 16/11).

Плански основ за израду Плана утемељен је на планским решењима и смерницама из Просторног плана Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 88/10), и Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске ("Службени гласник РС", бр. 86/2009).

1.3. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВЕ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

1.3.1. Просторни план Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 88/10)

Просторним планом Републике Србије (у даљем тексту: ППРС) утврђују се дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији.

ППРС се разрађује регионалним просторним плановима, просторним плановима подручја посебне намене, просторним плановима за подручја утврђена ППРС, просторним плановима јединица локалне самоуправе, урбанистичким плановима, плановима и програмима развоја, прописима и општим актима донетим за њихово спровођење.

ППРС представља основ за дефинисање стратегија на државном, регионалном и локалном нивоу у мери у којој имају утицај на просторни развој Републике Србије, њених региона и јединица локалне самоуправе.

Као стратешки развојни документ, Просторни План Републике Србије припремљен је за временски период до 2021. године. У Просторном плану Републике Србије предвиђен је развој у области привреде и инфраструктуре, повећања броја становника и заштита животне средине, природних и културних вредности. Сходно постулатима одрживог развоја и заштите животне средине, предвиђено је одрживо коришћење природних ресурса - минералних сировина, вода, пољопривредног, шумског и грађевинског земљишта уз унапређење квалитета и рационалност при коришћењу, као и уз веће коришћење обновљивих извора енергије. Предвиђена је такође и заштита и унапређење биодиверзитета, природних и културних добара и предела. Привредни развој у Просторном плану Републике Србије се остварује развојем ефикасне и одрживе привреде утемељене на регионалним и локалним капацитетима и заснован је на развоју индустријских зона, малих и средњих предузећа и туризма. Просторним планом предвиђено је унапређење стања, квалитета и приступачности инфраструктурних система - саобраћајница, хидротехничких, енергетских и телекомуникационих објеката и унапређење управљања отпада. Ублажавање негативних тенденција демографског развоја, равномернији територијални размештај становништва, праћен деурбанизацијом, унапређење квалитета живота, уравнотежен урбани развој, коришћење културног наслеђа као развојног ресурса, унапређење животне средине, заштита и одрживо коришћење културних и предеоних вредности и развој и уређење села уз функционалну мрежу насеља, основни су концепти ППРС.

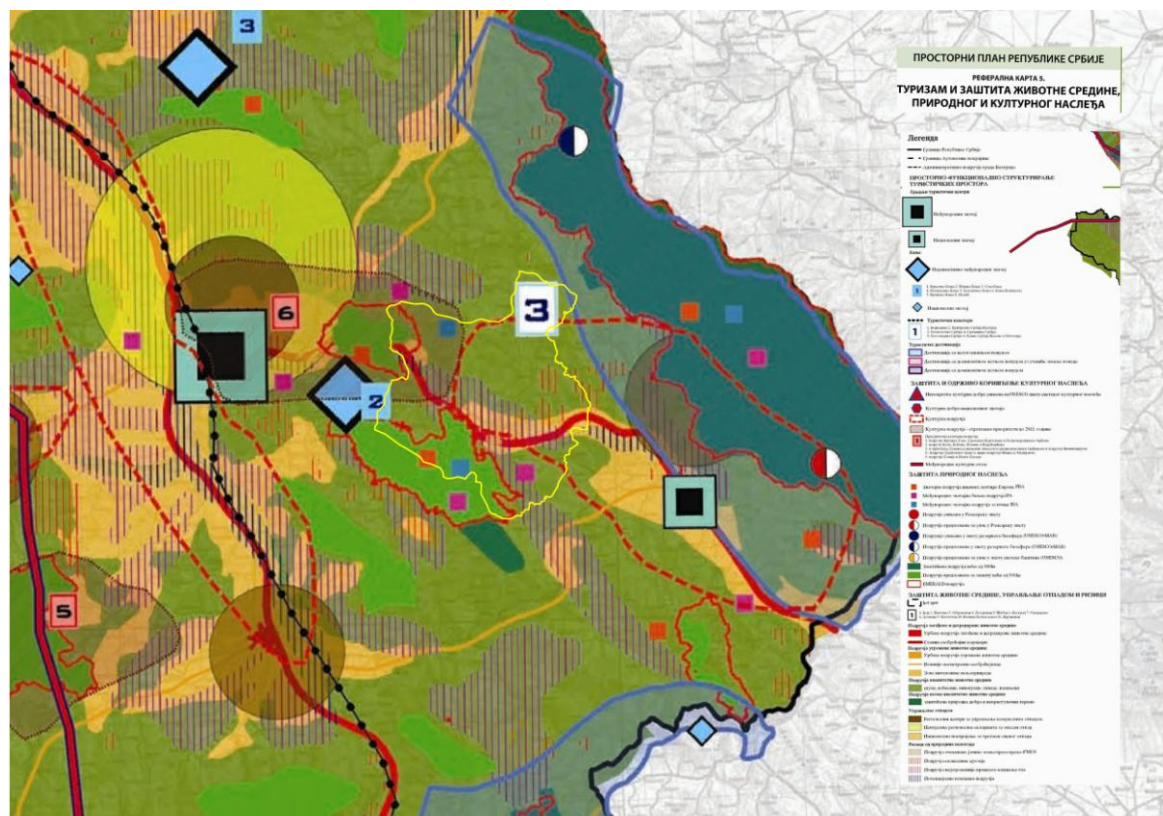
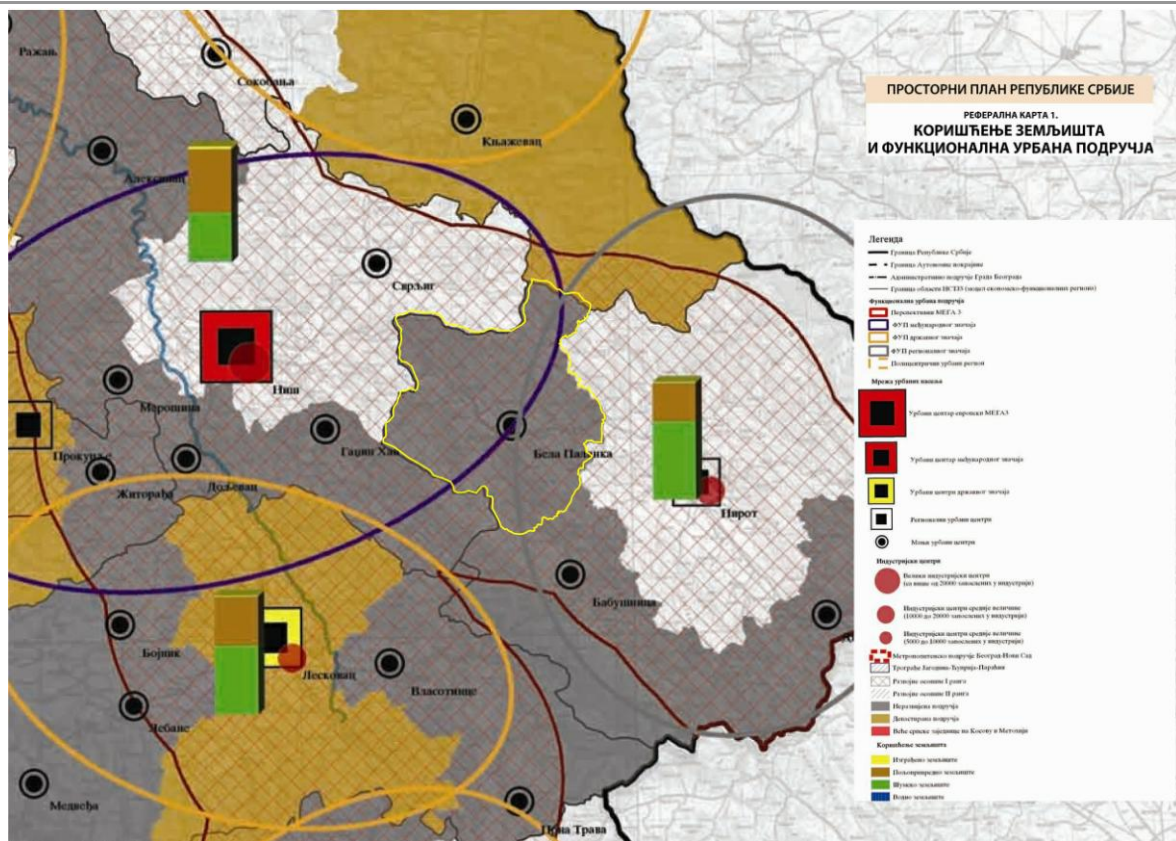
За подручје општине Бела Паланка, посебно су релевантни следећи циљеви: децентрализација и регионални развој; природни ресурси заштита и унапређење квалитета животне средине биодиверзитета; заштита и одрживо коришћење природног, културног наслеђа, и предела; демографски развој; полицентричан урбани систем; одрживи урбани и рурални развој; социјални развој и социјална кохезија; привреда; одрживи транспорт, мреже и објекти; одржива техничка инфраструктура; рационално коришћење грађевинског земљишта и

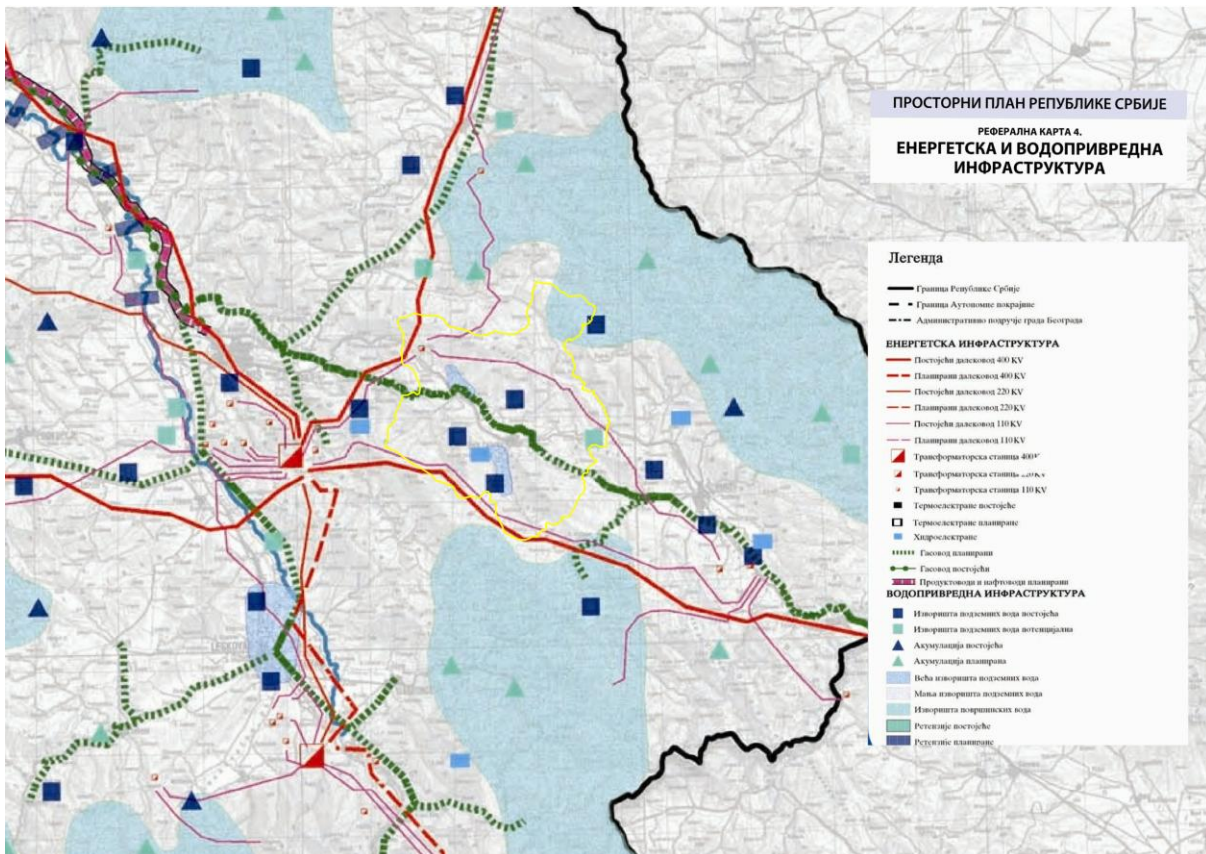
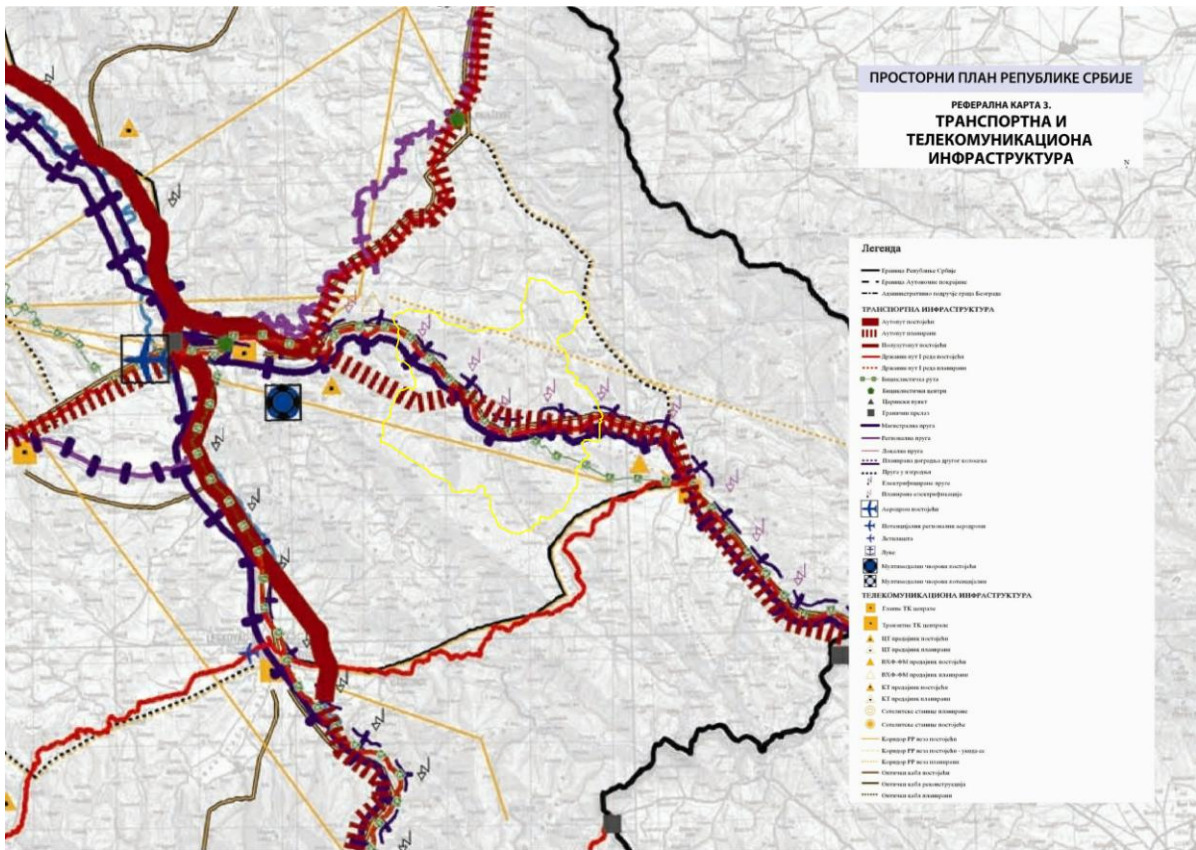
успостављање економски ефикасног и социјално праведног система управљања грађевинским земљиштем; и функционалне везе са ширим окружењем.

За подручје општине Бела Паланка, издвајају се следећи стратешки приоритети до 2014. године: изградња аутопута у дужини од 85,5 кт: Ниш - граница са Бугарском код Димитровграда (Коридор Хс); реконструкција, изградња и модернизација пруга, станица и других постројења, а у складу са потребама и плановима развоја градова (путничке станице ће се опремати као центри интегрисани у урбано окружење; електрификација пруге Ниш -Димитровград: Ниш - Димитровград (ремонт постојеће пруге, електрификација, савремена СС и ТК постројења); обнова водоводних мрежа свих водовода (смањење губитака на мање од 20%); завршетак пројекта довода Завојског језера; реконструкција и проширење обухвата постојећих система као припрема за изградњу ППОВ; изградња магистралног гасовода Ниш -Димитровград; изградња објеката обновљивих извора енергије за дистрибуирану производње електричне енергије (топлане и когенеративна постројења на биомасу, комунални и индустријски отпад, мале хидроелектране по катастру МХЕ, соларне електране, вектроелектране; коришћење геотермалних у правцу производње топлотне енергије за загревање санитарне воде или просторија, за потребе пољопривредне производње и др.

Просторним планом Републике Србије утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. У поглављу VII ППРС-а „Ка остварењу Плана“, у делу о обавезама и смерницама за планску израду, предвиђена је израда Просторног плана подручја посебне намене специјалног резервата природе Сува планина, (који покрива скоро 32% територије општине Бела Паланка) и сврстан је у приоритетне просторне планове до 2012. године. Релевантни су следећи циљеви, мере и планска решења дефинисани ППРС-ом: (1) у делу о концепцији просторног развоја Републике Србије (Ш-2), поглавље 2.2. Еколошка повезаност, уређеност и одрживост планирано је: да до 2014. године буду обухваћена нова заштићена подручја са природним вредностима високих планина међу којима је и подручје Суве планине; очување биодиверзитета према светским и европским конвенцијама и протоколима као приоритет просторног развоја Републике Србије; заштита и уређење културних предела које ће допринети развоју регионалног и локалног идентитета, заштити биодиверзитета и ефикаснијем развоју економских активности, међу којима туризам заузима значајно место; (2) у поглављу V -1 "Просторни развој Републике Србије 2010-2014-2020", у поглављу 1.1.4. Високопланинска подручја: међу високопланинским подручјима од националног значаја (са средње планинским окружењем) истиче се подручје Суве планине, као засебна планина средње висине (условно) у високопланинском подручју јужне Србије и припада Српско-балканском макрорегиону, хетерогеног предеоног обрасца, који захтева очување хетерогене регионалне и локалне структуре; (3) у поглављу V-2 "Становништво, насеља и социјални развој": рурално подручје припада структурном типу 3 руралних подручја Србије, који има највишу стопу руралног сиромаштва и укупне незапослености; привредне гране усмерене су ка коришћењу природних ресурса, а пољопривреда је разорена неповољним географским и структурним карактеристикама (што је случај са брдско-планинским, изолованим и периферним подручјима и регионима), али и са урбаним развојем (што је случај са околином рубних делова урбаних центара); области (у целини или њихови делови) и општине које припадају овој групи су доминантно руралног и руралног типа, са изразито ниским густинама насељености, испод 50 ст/к²; у односу на структурне карактеристике овог типа, дефинисане су одређене мере и активности (изградња саобраћајне инфраструктуре; јачање градова и урбаних/регионалних центара; формирање центара заједнице села; редистрибуција социјалних услуга и служби; интегрално управљање ресурсима у заштићеном природном добру и очување биодиверзитета; агро-еколошке мере, подршка развоју органске пољопривреде, разне врсте субвенција, олакшица и подстицајних средстава пољопривредницима; припрема и промовисање локалних иницијатива за побољшање конкурентности и квалитета живота у руралним областима;

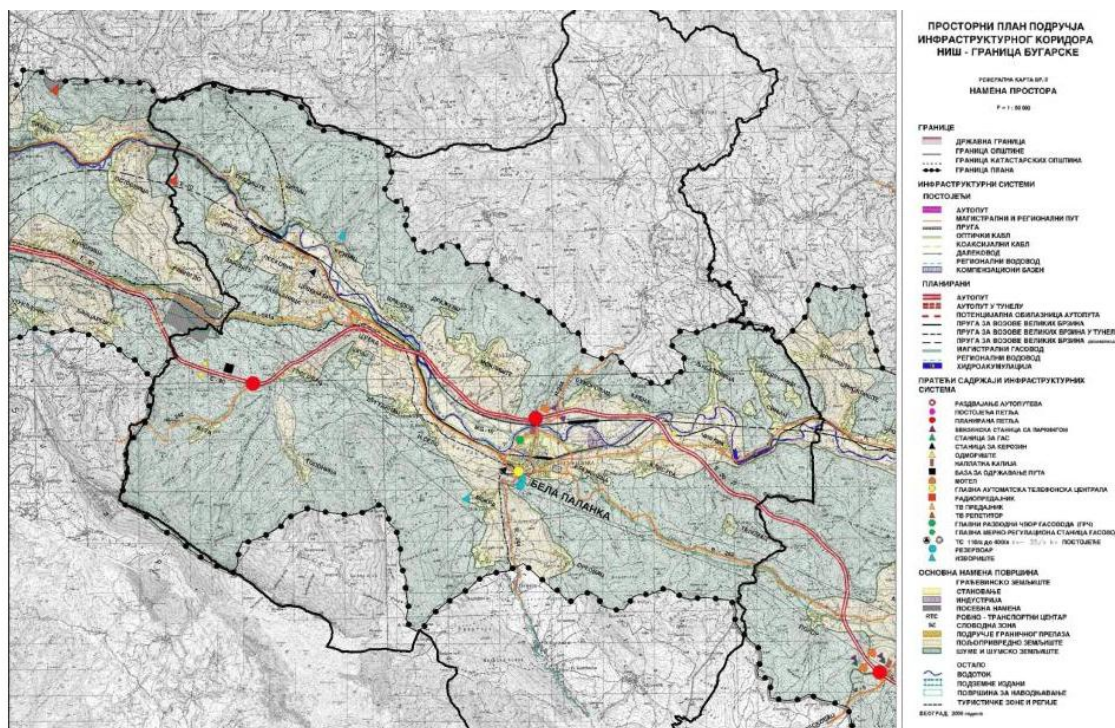
1.3.2. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске је објављена у "Службеном гласнику РС", бр. 86/2009.

Подручје Просторног плана обухвата простор површине око 998,41 т² и дужине од око 92,00 кт од чега на делу територије општине Бела Паланка: целе катастарске општине Градиште 1, Градиште 2, Црнче, Долац, Крушац, Ланиште, Лесковик, Тамњаница, Вета, Топоница, Врандол, Дражево, Моклиште, Црвени Брег, Глоговац, Црвена Река, Шпај, Вргудинац, Ново Село, Мокра, Ореовац, Крениница, Клисура, Теловац, Чифлик, Сињац, Трешњаци, Љубатовица, Клење, Букуровац, Дол, Варош, Бела Паланка и Ван Варош; На територији општине Бела Паланка подручје Просторног плана обухвата простор површине од око 281,0073 км²,

У инфраструктурном коридору Ниш-граница Бугарске утврђени су следећи магистрални инфраструктурни системи: аутопут Е-80; железничка пруга Е-70 за возове великих брзина; магистрални оптички кабл; магистрални гасовод; далеководи 110 кВ, 220 кВ и 400 кВ; објекти заштите од вода - одбрамбени насипи, цевовод регионалног система водоснабдевања.

Зона утицаја инфраструктурног коридора је ширине 1-5 кт од крајњег магистралног инфраструктурног система. У инфраструктурном коридору Ниш-граница Бугарске утврђена су најзначајнија опредељења развоја саобраћајног система, а од капиталног значаја је и дефинисани коридор магистралног гасовода МГ-10 Ниш-граница Бугарске, којим се обезбеђује снабдевање источне Србије гасом.

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске

1.4. ИЗВОД ИЗ КОНЦЕПТА ПЛАНА

1.4.1. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Имајући у виду карактеристике и организованост простора, конфликте у коришћењу простора, као и наведене циљеве, концепт просторног развоја и основна планска решења дефинисана су на основу следећих **приоритета**:

- заустављање феномена бесправне градње уз строго планско и наменско коришћење грађевинског, пољопривредног, шумског и водног земљишта;
- стварање услова за развој ефикасне и одрживе инфраструктуре на локалном нивоу и могућност прикључења на мреже регионалног и националног значаја с обзиром да подручје општине Бела Паланка пресецају мултимодални коридори међународних саобраћајних (Хц) и инфраструктурних система;
- изградња енергетске инфраструктуре на локалном нивоу, првенствено система гасификације, али и посветити већу пажњу обновљивим изворима енергије;
- успостављање мреже насеља уз дефинисање насеља која су у стању да преузму улогу центра заједнице насеља и стварање услова за функционисање локалне самоуправе;
- дефинисање просторних капацитета за изградњу нових привредних, комерцијалних и трговинских садржаја, првенствено индустрије директно везане на пољопривреду имајући у виду близину Ниша, и Пирота, саобраћајну доступност (друмски и железнички) и захтева тржишта;
- изградња и санација водопривредне инфраструктуре (регулација водотокова, водовод, канализација, отпадне воде) и заштита свих водоизворишта;
- развој туризма на савременим основама;
- очување пољопривредних површина, поготову комасираних, задружних и других комплекса, њихов даљи развој и модернизација, а све у функцији производње висококвалитетне и здраве хране;
- заштита и ревитализација животне средине и заштита природних, културних и историјских вредности и њихова туристичка презентација.

У односу на временски хоризонт **основна стратешка решења** су дефинисани на два нивоа, и то: (1.) ниво 2015. године за неопходна решења оправдана са друштвеног, економског и еколошког становништва (2.) ниво 2019. године као законски минимум и даље, за стратешке правце за које је оцењено да постоји реална могућност отпочињања реализације уз могућу подршку структурних фондова Европске Уније.

Општина Бела Паланка је добро повезана са окружењем, односно располаже са добрим **трансрегионалним, трансграничним и локалним везама**. Општину пресецају мултимодални коридори међународних саобраћајних (Хц) и инфраструктурних система.

Концепт просторног развоја се базира како на трансрегионалним везама, тако и на унутаропштинским везама и ублажавању и елиминисању просторно-функцијских разлика између делова територија, као и повећавању степена унутрашње територијалне кохезије.

Поред наведених веза **концепт просторног развоја** се заснива и на:

- везама интерконтиненталног, трансграничног (мултимодални европски коридор Хц), трансрегионалног (мрежа државних путева другог реда) и локалног карактера (мрежа општинских путева), преко којих општина Бела Паланка треба да развије своју систематску кооперацију са окружењем;
- привредном потенцијалу, у смислу формирања и опремања инфраструктуром нових индустријских зона комплементарних пољопривреди, туризму и грађевинарству, што би имало за циљ активирање и других привредних грана и развоја малих и средњих предузећа; модернизације, производног реструктурирања и технолошког унапређења постојећих капацитета;

- богатству лежишта минералних сировина (који путем компензација и одговарајућих накнада може поспешити даљи развој) и што бржој санацији и рекултивацији деградираних простора;
- природним вредностима, који чине основни потенцијал развоја;
- гео и биодиверзитету који је састављен из више еколошких целина, од којих ни једна није довољно вреднована, односно искоришћена;
- демографском потенцијалу поприлично угроженим негативним демографским процесима, где се на једној страни истиче традиција и искуство становника из руралног подручја, а на другој становништво градског подручја;
- мрежи сеоских насеља са различитим функционалним улогама груписаних око насеља Бела Паланка као центра Општине;
- постојећој техничкој инфраструктури;
- постојећим објектима јавних служби које би у планском периоду требало даље развијати и модернизовати;

Према посебно издвојеним **просторним целинама**, које непосредно утичу на валоризацију потенцијала и функционалну и просторну организацију, потребе за даљим просторним развојем и конкретна планска решења по појединим областима потребно је сагледати и дефинисати према овим просторним целинама. У оквиру сваке просторне целине, издвајају се специфичне зоне које на различите начине могу утицати или утичу, на укупан развој подручја Општине. Унутар ових просторних зона развили су се различити типови насеља, са специфичним облицима индустријске и пољопривредне производње, као и релативно густа саобраћајна мрежа.

ЗОНА ОПШТИНСКОГ ЦЕНТРА БЕЛА ПАЛАНКА И ДОЛИНА НИШАВЕ, захвата централни део општине Бела Паланка, са обе стране реке Нишаве и представља осовину њеног привредног развоја. Структурни садржај ове зоне се местимично увлачи у долине притоке Нишаве и тиме ствара левкаста продужења са истим морфолошким карактеристикама. Тако се она издваја у посебну морфолошку целину чију географску индивидуалност истиче простране котлинске заравни Белопаланачке котлине. Унутар ове зоне, супротно од брдско-планинског подручја су се развили специфични типови насеља, различити карактер пољопривредне производње и релативно густа саобраћајна мрежа. Близина Ниша, као макрорегионалног центра југоисточне и источне Србије, близина Пирота и повољне саобраћајне везе утицале су на измену економско-социјалне структуре сеоске популације, као и на физиономију насеља где преовлађују мешовита и непољопривредна домаћинства.

Ова зона обухвата целе катастарске општине: Бела Паланка, Градиште, Црнче, Долац, Ланиште, Лесковик, Тамњаница, Крупац, Глоговац, Црвени Брег, Црвена Река, Врандол, Шпај, Дражево, Моклиште, Дол, Букуровац, Клење, Кременица, Клисуре, Чифлик, Љубатовица, Трешњанци, Сињац и Теловац.

Белопаланачка котлина је највећа потолина у средњем Понишављу. Пружа се од ртасте епигеније Св. Оца до Сићевачке клисуре у дужини од 22 km и са највећом ширином од око 4 km. Ова котлина је окружена планинским венцима и то: са севера су Сврљишке планине, на југу Шљивовички венац и у доњем делу северни гробен Суве планине.

Неогене творевине: лапорци, пескови и глинци заузимају прилична пространства по дну Белопаланачке котлине. Преко терцијарних творевина леже танке насlage алувијалног, делувијалног и алувијално - делувијалног земљишта. Ови седименти се уз североистични обод котлине пењу до висине 800 m. Висина им опада идући низ реку. У овој зони је највише пољопривредног земљишта које се одликује веома развијеним повртарством и ратарством. У средњем делу Белопаланачке котлине садржину биљно - географског ареала чине гајене ливаде, вртови, оранице са кукурузом и пшеницом и шљиваци. Поред речних токова и њихових притока, а нарочито поред Нишаве и Црвене реке, распрострањени су се фрагменти и остаци хидрофилне шуме тополе, врбе, јасике, црне јове и других меких лишћара са врло израженом груписаношћу на повремено плављеним просторима текућих вода. У малим улегнућима ових

простора, а нарочито на просторима са стално забареним земљиштима и тресавама, настаниле су се барске биљке из рода *Carex*-а и *Juncus*-а.

Грађевинско земљиште заузима површине линеарно распоређене уз државне путеве првог и другог реда, као и мање површине уз локалне и некатегорисане путеве. У овој зони је изражена тенденција згушњавања и ширења грађевинског земљишта уз путеве што у наредном периоду треба подржати обезбеђењем просторних услова за изградњу посебних, мањих привредних зона.

ЗОНА СУВЕ ПЛАНИНЕ - захвата јужни и југозападни део општине Бела Паланка и чине је целе катастарске општине Вете, Вргудинца, Топонице, Космовца, Мокре, Новог Села, Дивљане, Ореовца, Доње и Горње Коритнице, Шљивовика и Бежишта. Ова зона обухвата већи део котлине Коритничке реке и главни гребен Суве планине као и њене огранке који се пружају према Голешу, Шљивовичком вису, Малом и Великом Курилу, Поповом врху, Црном врху и Белави. Сува планина са својим стрмим гребенима спада у најистакнутије планине Југоисточне Србије. Главна оса планине има првац SSZ-II. Изнад села Космовца овај се правац мења, и гребен скреће право на север. Релјеф планине врло је карактеристичан, има полукружан, скоро угаони облик (потковичасти облик), који је на северној страни нарочито видно истакнут, јер се завршава стрмим кречњачким зидовима. У тектонском смислу читав овај део територије општине Бела Паланка се налази у једној изразитој раседној зони. Територија Суве планине је највећим делом изграђена од кречњака из формације креде. Поред кречњака у геолошки састав Суве планине улазе и карбонски пешчари, пермско црвени пешчари обојени оксидима гвожђа и лапорци. Значајнији објекти површинске хидрологије су изворишни кракови Црвене и Коритничке реке, међу којима се издвајају Драгуша, Ветанска, Топоничка, Шљивовичка, Бежишка и Мокранска река. Подручје Суве планине је богато подземним водама за које су везана разноврсни извори и бројна крашка врела: Мокрањско, Бежишко и Дивљанско у Коритничкој котлини и у изворишном облуку Црвене реке јављају се Ветанско и Космовачко крашко врело. На крашким теренима Суве планине, овог дела Општине, од већих хидрографских објеката истиче се Дуга локва која је вештачки продубљена и преображена у велико сточно појило и извор Смрдан, из кога избија преко целе године слаб млаз воде.

Шљивовички венац је ограничен са две тектонске зоне Белопаланачком и Лужничком. Има изглед хорста. Испресецан је попречним раседима (ступњевитим степеницама) почевши од најнижег Малог курила, преко Великог курила и Поповог врха до највишег Шљивовичког врха.

Коритничка котлина почиње на излазу Бежишког ждрела, а завршава се на улазу у Мокрањско ждрело. Састоји се из горњег клисурастог и доњег ерозионог проширења. Ово је уска потолина у горњем делу скоро без дна. Стране су јој стрме, изузимајући Мокранско проширење, што јој даје изглед корутине. Нема притока, осим Мокрањске реке. Зато је у горњем клисурастом делу очуван тектонски релјеф.

У подножју Суве планине, на терасама, утврђено је распрострањење смонице која се на многим местима огађачава. На вишем терену заступљен је подзол, који се образује на пешчарима. У облуку Црвене реке јављају се црвено земљиште, пешчари и скелетоидно земљиште, а изнад њих, према Трему, јавља се комплекс рудих земљишта и планинских црница.

На северним експозицијама падина Суве планине простиру се врло добро очуване букове шуме, а поред букве, учествују и примерци јавора, маклена, храста, белог граба, диволеске, трепетлике, дивље крушке и јабуке.. У потковичастом облику трема и Соколовог камена, са претежно северном експозицијом, јавља се узани појас и четинара са шумом јеле, кривуља и смрче. Изнад зоне шума на Сувој планини настаје травни кат који чине пашњаци и ливаде одличног травног састава. На кречњачким остеоњацима Голеша очувала се шума црног бора, што чини прави изузетак у читавој источној Србији.

ЗОНА СВРЉИШКИХ ПЛАНИНА се простира на мањем северном и североисточном делу Општине и чине је целе катастарске општине: Мирановац, Појеж, Витановац, Козја, Горњи и Доњи Рињ, Горња и Доња Глама, Бабин Кал I и Бабин Кал II.

Сврљишке планине по тектонским особинама припадају Источној зони млађих веначних планина. Геолошки састав им је различит. Језгро им је изграђено од горњокарбонских пешчара и шкриљаца, док све остале делове покривају мезозојски кречњаци. Дуж изворишних кракова Турије и Осмаковске реке у грађи терена заступљени су и горњокредни (сенонски) песковити кречњаци, пешчари и лапорци. У тим појасевима налазе се и еруптивни пробоји претежно андезитских стена. С обзиром на претежно калцијум-карбонатни састав слојева који учествују у грађи и због највећег дела оголелости површина, Сврљишке планине подвргнуте су интензивним механичким и хемијским процесима. Стога су им стране окренуте ка Белопаланачкој котлини, под многим одсечима и точилима, у чијем се подножјима гомилају сипари или избраздане суходолице. На овој страни планине, поједини њени делови су абразијом неогених језера терасирани у више нивоа. Значајнији објекти површинске хидрологије су изворишни кракови Сврљишког Тимока, Турије, Осмаковске и Бабинкалске реке. Од минералних сировина регистрован је низ појава бакра, угља и битуминозних шкриљаца у сенонском рову од села Мирановца до Љубатовице. У подножју Сврљишких планина, на терасама, распрострањена је смоница. Изнад зоне смонице на нагибном терену настаје подзол, а на Рињској површи, на распаднутим андезитима у атару села Љубатовице и у крашким удубљењима заступљено је рудо земљиште и црвеница.

На равничарским деловима подножја Сврљишких планина, до висине од 800 метара, срећу се састојине сладуна и цера. На оголићеним кречњачким теренима Сврљишких планина окренутих Белопаланачкој котлини, преовлађује грабчина са читавим изнетим драчем, док су крупније и очуваније букове шуме на Сврљишким планинама и њиховим планинским огранцима, најбоље изражене око Големог врха изнад Горње Гламе, на вишем делу рињске површи на темену Планинице, док је на гулијанској површи гребен Сврљишких планина заоденут зеленим покривачем од белог крашког граба, јоргованског шибља и планинских ливада и пашњака, које покривају дна вртача, увала и сувих долина. Зелени крас је најтипичнији око Зеленог врха (1334 m), који је због тога тако и назван.

1.4.2. КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПО ОБЛАСТИМА

Концепција заштите, уређења, коришћења и развоја природних система и ресурса

Основна концепција развоја је одрживо коришћење природних система и ресурса и очување карактера и разноврсности предела. Негативни ефекти који се јављају услед неадекватног коришћења природних ресурса су непланске сече шума, експлоатација минералних сировина, коришћење опасних и штетних средстава у пољопривреди и угрожавања зона санитарне заштите изворишта.

Обрадива и условно обрадива земљишта на подручју Просторног плана заступљена су у мањем обиму. Применом опасних хемијских средстава у пољопривредној производњи може доћи до загађења земљишта, као и до загађења површинских и подземних вода. Хидролошка анализа показује да су подручја Суве планине и Сврљишких планина сиромашна површинским водама, али повољан геолошки састав и грађа, допринели су да оно обилује богатством подземних вода које се испољава постојањем великог броја врела и извора у подножју ових планина. До сада нису изражена већа загађења у погледу утицаја активности локалног становништва на воде и земљиште, с тим да би планиране туристичке активности могле у мањој мери утицати на њихов квалитет.

Негативне последице које се јављају услед нерационалног крчења и сече шума су ерозија земљишта као и уништавање и измене станишта. Због све већег степена деградираности шума на територији Просторног плана неопходно је спровести стручну и благовремену примену законских мера за заштиту и коришћење шума и пошумљавање новим засадама и на тај начин одржати постојећа станишта и очувати мозаичност предела.

Директне последице на загађивање земљишта, воде и ваздуха, као и нарушавање естетске слике предела на подручју Просторног плана имају и активности у експлоатацији

минералних сировина. Да би се негативне последице на природне потенцијале избегле, потребно је у складу са законским прописима применити адекватне мере и технике приликом експлоатације постојећих минералних сировина.

У случајевима када није могуће избећи негативне утицаје примењују се мере за умањење утицаја и прате се ефекти предузетих мера на очување предела.

Становништво

Људски ресурс као развојни потенцијал је ограничен (неповољна старосна структура, неповољна миграторна кретања), па је врло важно да се становништво на планском подручју обнови. Уколико дође до активирања ресурса и отварања могућности за запошљавање и приходовање могуће је очекивати оживљавање демографских токова и виталних демографских карактеристика.

На основу извршене анализе демографског потенцијала и трендова кретања становништва до 2002, и пројекцијом даљих трендова демографских кретања применом методе настављања тренда кретања становника 1991-2002, очекује се наставак тренда смањења броја становника, тако да ће по пројекцији, 2024. године на подручју Просторног плана живети укупно 10620 становника, што представља смањење од 3761 становника.

У свим насељима на територији општине, сем општинског центра Беле Паланке, Крупца и Шпаја, очекује се даљи пад броја становника, и потпуно демографско пражњење насеља: Бабин Кал, Букуровац, Витановац, Вргудинац, Глоговац, Горња Коритница, Доња Глама, Доњи Рињ, Козја, Креница, Ланиште, Љубатовица, Мирановац, Мирановачка Кула, Ново Село, Ореовац, Сињац, Тамњаница, Црнче, Топоница, и Теловац.

Имајући у виду квантитативне и квалитативне карактеристике демографског потенцијала, и извршену пројекцију трендова квантитативног кретања становника, а са циљем ублажавања негативних демографских кретања и ревитализације демографског потенцијала на подручју Просторног плана, концепција демографског развоја треба да се заснива на квантитативним (у смислу смањења и заустављања смањења броја становника) и квалитативним променама демографског потенцијала (равномеран размештај становништва, побољшање неповољне старосне и образовне структуре, стимулисање позитивних миграција младог и образованог становништва и сл.).

Као основно полазиште при креирању концепције демографског развоја планског подручја требало би бити покретање привредних активности (нарочито мини-породичних фирми у области пољопривреде, агроиндустрије, занатства и туризма) што последично доводи до нових радних места и пораста запослености као покретача позитивних миграционих кретања и повратка младог и образованог становништва које је услед процеса транзиције и реструктурирања привреде остало без посла.

Концепција демографског развоја треба да, поред покретања позитивних, заустави негативна миграциона кретања која се крећу у правцу село-град. У том смислу је потребно да се унесу функционални садржаји и побољшају базичне услуге у рурална насеља у оном нивоу који је довољан да смањи привлачну снагу општинског центра и других центара у окружењу. При томе је битно доношење и реализација, од стране локалних самоуправа, специфичних програма и предузимање низа мера и активности чиме би се постигло повећање наталитета, побољшала старосна структура сеоског становништва и смањиле миграција на релацији село-град: 1) *економских* – као што су кредитно-финансијска подршка за развој и унапређење пољопривредне производње и приватног предузетништва; 2) *социјалних* - боља социјална и здравствена заштита, побољшање система образовања и сл); 3) осим економских и социјалних мера, потребно је предузети и низ активности у циљу побољшања *комуналне и саобраћајне инфраструктуре* у руралним срединама.

На овај начин је могуће створити услове за задржавање млађег и женског становништва (нарочито фертилно способног).

За постизање демографског развоја и демографске ревитализације на територији Просторног плана, битна је и помоћ државе мерама популационе политике које би ишле у

смеру осавремењавања пољопривредне производње, развоја сектора малих и средњих предузећа и предузетника у сектору пољопривреде, агро-индустрије, трговине, занатства и туризма.

Поред тежњи да се задржи младо становништво на подручју Просторног плана, битно је предузети мере и активности за побољшање социо-здравствене заштите и старијим грађанима, посебно старачким самачким и двочланим домаћинствима.

Јавне службе

Просторни план Републике Србије усмерава општину Бела Паланка ка граду Нишу као центру функционалног урбаног подручја међународног значаја и центру региона НСТЈ2 (региона јужне и источне Србије) и ка Пироту као центру функционалног урбаног подручја регионалног значаја.

Основне услуге: предшколско образовање, основно образовање, основну здравствену заштиту, услуге социјалне заштите у надлежности центара за социјални рад, као и одређене активности у области спорта и културе, насеља на подручју Плана обезбедиће у оквиру општине Бела Паланка.

Услуге вишег ранга (више и високо образовање, секундарна и терцијарна здравствена заштита, одређени видови социјалне заштите осетљивих друштвених група, активности и услуге у области културе и спорта) обезбедиће се у Нишу и Пироту.

Концепција развоја јавних служби у планском периоду заснива се на потреби прилагођавања хијерархијској структури насеља и подизању квалитативног нивоа услуга у подручјима мале густине насељености. Делатности јавних служби усмеравају се посебно ка центру заједнице насеља (Црвеној Реци) и насељима са ограниченим функцијама централитета (Чифлику и Долцу).

Како подручје Просторног плана има изразито неповољну старосну структуру становништва, потребно је уводити одговарајуће форме организације социјалне заштите (геронтолошки центри, дневни боравак старих и сл.) и различите програме социјалне заштите становништва. Предлаже се коришћење вишкова простора у основним школама или другим објектима и организовање предшколског образовања, које је на подручју Плана слабо развијено. У области основне здравствене заштите предлаже се организовање мобилних служби. Могуће је формирање мултифункционалних центара који ће комбиновати различите услуге.

Мрежа насеља

На основу анализе досадашњег развоја, постављених критеријума и развојних претпоставки предложена је следећа мрежа насеља општине Бела Паланка:

1. Општински центар - Бела Паланка, урбани центар истоимене општине у централном делу Понишавља на додиру леве стране алувијалне равни Нишаве, десне притоке јужне Мораве, и побрђа десног дела Белопаланачке котлине са једне и друге стране међународних комуникација (пута и железничке пруге од Ниша ка Софији и Истанбулу и регионалног пута ка Јужном Поморављу). Урбаном композицијом повезује пет физиономских целина: Варош, Стару Варош малу, Нову малу, Долинску малу и Бојчину бару. Статус варошице добија 1885.године, општанску и телеграфску станицу 1879.године, железницу 1887.год.електричну енергију 1926.год. а централни систем водоснабдевања и савремену канализациону мрежу 1973.год. Данашња општина настала је на месту римске Ремесиане преко које је водио познати пут Виа Милитарис. Општински центар Бела Паланка представља гравитационо седиште општине са више развијених спољних функција, од којих, осим административно управне, значај имају и индустријска, аграрна, трговинска, саобраћајна, просветна, културна и здравствена.

2. Центар заједнице насеља - Црвена Река, насеље на алувијалним равнима Нишаве и њене леве притоке Црвене реке, са једне и са друге стране локалног пута и железничке пруге

и прилазних локалних путева. Подељена је на четири махале: Средсело, Јарцу, Бошку Чуку и Валоже.

3. Насеља са ограниченим функцијама централитета - Чифлик, насеље на левој алувијалној равни Нишаве, и долинским странама њене притоке Седларског потока, са једне и друге стране железничке пруге Ниш-Пирот, 10 км источно од Беле Паланке. Обухвата четири махале: Дилавровску, Ајвазовску, Рамадановску и Крупачку. **Долац-село**, насеље на југоисточним падинама Сврљишке планине и странама крашке долине Сливне падине са обе стране локалног пута Крупац-Градиште. Дели се на „махале“: Доњу малу, Рајчинце и др.

4. Примарна сеоска насеља Поред поменутих сва остала насеља спадају у ову категорију на основу следећих критеријума: величина насеља; саобраћајна повезаност; удаљеност од локалног центра; природни ресурси за развој пољопривреде или туризма;

Развој Пољопривреде

Унапређење конкурентности пољопривреде и њено прилагођавање тржишним и савременим условима привређивања засниваће се на јачању институционалне подршке пољопривреди, пре свега преко едукације пољопривредних произвођача. Затим треба тежити повећању површина под органском производњом, укрупњавању поседа и удруживању произвођача у задруге и кластере, формирању микропгона за прераду пољопривредних производа, подизању техничке опремљености и обезбеђивању повољних услова кредитирања. Најзначајнији потенцијал развоја пољопривреде представљаће њено повезивање са агроиндустријом и директан пласман производа.

Поред тога, с обзиром да природни ресурси за развој пољопривреде представљају основни ресурс за развој привреде Општине Бела Паланка, свакако треба радити на предузимању мера за заштиту и коришћење природних ресурса у складу са принципима одрживог привредног развоја.

Коришћење значајних потенцијала пољопривреде треба подржати мерама економске и пореске политике за формирање пољопривредних поседа. То се, пре свега, односи на равничарске пределе у којима је могућа интензивна ратарска и воћарска производња. За оваква вишегодишња улагања неопходно је обезбедити повољне изворе финансирања преко приступних фондова при Министарству за пољопривреду, шумарство и водопривреду, као и коришћење кредита Фонда за развој Републике Србије, уз могућност формирања аграрног буџета Општине.

Просторни размештај обрадивих површина на подручју општине Бела Паланка је у непосредној зависности од обима и структуре пољопривредних површина. Обим обрадивих површина није једина детерминанта укупне пољопривредне производње, односно њене структуре земљишта која улазе у састав обрадивих површина представљају различит капацитет у зависности од природних услова (педолошки састав, вода, нагиб, клима), чији комплекс одређује потенцијал земљишта и степен могућег искоришћавања у циљу пољопривредне производње, као и општих економско - сијалних услова. Зато са становишта организације и планирања пољопривредне производње посебан значај има просторни распоред обрадивих површина, односно могућности комплексирања у сврху рационалније организације процеса производње, чији је крајњи циљ подизање продуктивности рада и максимизирање приноса.

Поред рељефа на подручју Плана су резултат деловања ерозивних сила на тектонској основи Белопаланачке котлине чиме су се створиле основе за формирањ геоморфолошких целина које су заједно са антропогеним карактеристикама довеле до формирања предеоних рејона: *микрорејон интензивне пољопривреде, микрорејон побрђа и брдско – планински*.

Унутар ових просторних зона развили су се различити типови насеља, са специфичним облицима индустријске и пољопривредне производње, као и релативно густа саобраћајна мрежа.

Микрорејон интензивне пољопривреде захвата централни део општине Бела Паланка и представља подручје интензивне пољопривреде тржишног карактера где доминира ратарство и

повртарство. Унутар овог микрорејона су се развили специфични типови насеља, различити карактер пољопривредне производње и релативно густа саобраћајна мрежа.

Оранице и баште имају највеће учешћу у катастарским општинама које се простиру на најнижем делу Белопаланачке котлине, дуж Нишаве и доњих токова Коритничке, Црвене, Вргудинске, Осмоковске, Клењске и Моклишке реке. То су истовремено и оранични комплекси који су груписани у једну просторну целину где је могућа примена савремених техничких средстава за обраду, што уз повољне природне услове и добру организацију омогућује постизање високих приноса.

У првом, најнижем појасу, који се пружа поред Нишаве, задњих година се интензивно узгајају разноврсни повртарски производи (производња паприка, парадајза, разних салата, итд.) који покривају тржишта и изван подручја Беле Паланке. Производња поврћа захтева велико људско ангажовање, али зато може обезбедити и високи доходак. Ово подручје је погодно још и за узгој сточног и индустријског биља.

Најповољнији терени за производњу кукуруза су на најнижим речним терасама, док пшеници више погодују сувљи терени на просторима виших тераса.

У колтинском делу су концентрисана највећа насеља и ту пролазе најзначајнији инфраструктурни коридори Србије, па је учешће неплодног земљишта у односу на укупне површине по КО највеће.

Микрорејон побрђа захвата северни део Белопаланачке котлине и чине га виши, благо нагнути и осунчани делови атара села Долац, Крупац, Врандол, Моклиште, Дол, Букуровац, Клене, Љубатовац, и мањи делови катастарских општина Црнче, Тамњаница, Глоговац Шпај, Вргудинац, Ново село, Бела Паланка, Ореовац, Крменица и Клисуре. На њеним терасама су се развили различити типови земљишта велике моћности, што пружа повољне могућности дубоке обраде. На вишим терасама овог рејона се такође простиру значајне ораничне површине, које су знатно слабијег квалитета од нижих где се претежно гаје жита, док њене више и присојне стране представљају област винограда и воћњака.

Удео винограда у односу на обрадиве површине по поменутих катастарским општинама је различит. У само пар катастарских општина учешће ове пољопривредне културе у односу на укупну површину прелази 5%, што је несумњиво доказ о великој расутоци винограда и уситњености парцела, односно производњи која је првенствено усмерена ка задовољавању индивидуалних потреба. Значајније концентрације винограда остварена су једино на подручју К.О. Градиште, Долац, Крупац, Црнче, Ланиште и Мокра, где се претежно и остварују тржни вишкови грожђа.

За винограде се може закључити да је подобност простора далеко већа од постојећег коришћења, као и то да су те површине углавном на топлим и полутоплим странама котлине.

Брдско планински рејон захвата скоро читав северни и јужни део Просторног плана општине Бела Паланка. Њега због изразите сложености рељења, геолошке грађе, климе и вегетације чине већи број виших делова атара насеља по ободу Сврљишких и Суве планине.

Већи број насеља овог рејона карактеришу потпуна одсутност свих производних и друштвено - економских функција са изразитом негативним демографском обележјима и при оваквим друштвено - економским осцилацијама немају извесну будућност. Анализа структуре становништва по свим статистичким обележјима и пројекцијама у овим насељима даје слику комплетне демографске депресије.

У подножју Суве планине, на терасама, утврђено је распрострањење смонице, које карактеришу добре производне могућности, док су на вишем терену заступљени подзали на пешчарима. У изворишном делу Црвене реке, јавља се комплекс рудих земљишта и планинских црница у деградирању. Вертикално зонално распрострањење земљишта је изражено и на северној страни Белопаланачке котлине према Сврљишким планинама. На терасама, нарочито у атарима Моклишта и Букуровца распрострањена је смоница. Изнад зоне смоница на нагибном терену настаје подзол дубок 10-15 cm. На Рињској површи, у крашким удубљењима, заступљено је рудо земљиште и црвеница. Танак слој алувијума среће се и на самом темени

површи које је претежно голо и каменито. У атару Доњег Риња, све пољопривредне површине ораница, ливада, као и шума класиране су у VIII ред као економски сасвим слаба земљишта.

Природни биљни покривач у овом реону одржао се на вишим и стрмим деловима Суве и Сврљишке планине. Шуме које су у прошлости на овим подручјима биле главни биљни покривач, искрчене су у највећој мери где год је земљиште могло да се искористи за обраду. На кречним теренима Суве планине, а нарочито на оголићеним кречњачким теренима Сврљишких планина окренутих Белопаланачкој котлини очуваније шуме могу за сада још наћи у Коритишту и Пернатици, у атару села Градишта, изнад села Долца, у удолицама испод Д. Риња, Горње и Доње Гламе. Овом шумском појасу припадају скоро исте шумске и травне састојине у пределима изнад села Клисуре, Кременице и Чифлика према Теловцу, и уопште на теренима Белаве и Шљивовичког виса, Малог и Великог Курила и у долини Коритнице све до Голаша. Ове су шуме од мале економске вредности, али је од великог заштитног значаја за земљиште и терене у којима се одвија процес ерозије и терене у којима се транспортује и акумулира донети наносни материјал.

На северним падинама Суве планине очуване букове шуме, у зависности од експозиције терена, налазе се у појасу од 500 до 1700 m. Ово су данас једине високе шуме у којима поред букве учествују и примерци јавора, маклена, белог граба, дивље крушке и јабуке.

На северним падинама Суве планине, између 1100 и 1600 m .н.в. среће се и јела, која је данас постала реткост. У потковичастом облику Трема и Соколовог камена, са претежно северном експозицијом, јавља се узани појас и четинара са шумом кривуља и смрче.

Изнад зоне шума на Сувој планини настаје травни кат који чине врло деградирани пашњаци због претеране испаше и то претежно по кречњачким узвишењима, као и ливаде одличног травног састава и добрим сенокосом по карсним улегнућима. Најбоље су космачке ливаде и пашњаци на Вртоличкој налози, Старелцима и око Ракоша. Иначе су ове травне површине секундарне творевине, настале на теренима некадашњих шума.

Пашњаци као специфична категорија земљишта веома је различито заступљена на подручју општине Бела Паланка. То је свакако разумљиво ако се узме њена велика разуђеност како у геолошко - морфолошком смислу тако и у погледу климатских и педолошких услова. Највећи пашњачки комплекси се простиру на вишим деловима катастарских општина Градишта, Долца, Крупца, Горњег и Доњег Риња, Козје, Витановца, Мирановца, Пајежа, Горње и Доње Гламе и Бабиног Кала на Сврљишким планинама и Вете, Топонице, Вргудинца, Мокре, Бежишта и Шљивовика на Сувој планини.

Еколошка санација се мора предвидети на свим површинама које су упропашћене и на којима је данас производња без потребног економског ефекта, а истовремено са делимично изгубљеним позитивним дејствима еколошких фактора. Еколошка санација се предвиђа разним мерама, а зависе од степена деградираности простора и потребе будуће намене искоришћавања.

Развој шумарства и ловства

Концепција развоја шума подразумева унапређивање стања постојећих шума и увећање површина под шумом пошумљавањем ради достизања оптималне шумовитости подручја.

Унапређивање стања постојећих шума обезбедиће се:

- очувањем садашњег степена шумовитости;
- увећањем степена обраслости, квалитета и побољшањем размера смесе у високим разнодобним шумама;
- увећањем степена обраслости у високим једнодобним очуваним састојинама;
- индиректном конверзијом изданаčkih шума у високи узгојни облик;
- интензивним мерама неге (чишћења и прореда) у културама и вештачки подигнутим;
- попуњавање-форсирањем природним и вештачким путем, обнављања аутохтоних врста дрвећа;
- спровођењем мера (превентивне и репресивне) заштите шума на површини, посебно спровођењем мера противпожарне заштите;

- забраном сеча реликтних, ретких и угрожених врста као што су бела јова, црна јова, дивља трешња, горски јавор, млеч, планински јавор, јаребика, бели јасен и планински брест, а делом бреза и јасика;
- ширењем површине посебно заштићених делова природе у складу са међународним и локалним критеријумима.

Повећање површине под шумом обезбедиће се пошумљавањем на шумском земљишту VI, VII и VIII бонитетне класе у државном и приватном власништву.

За пошумљавање наведених површина, полазећи од еколошких карактеристика станишта, користиће се аутохтоне врсте: лишћари (јавора, јасена, буква, млеч, китњак и др), бели и црни бор, јела, смрча и др.

При изради нових ловно привредних основа, у погледу врста и броја дивљачи која се може узгајати, водиће се рачуна о шумама овог подручја.

Наведени капацитет ловишта обезбеђује несметан развој шумских екосистема, односно овај број дивљачи неће причињавати штету у састојинама.

Коришћење минералних сировина

Основно опредељење јесте одрживо коришћење минералних сировина на подручју Просторног плана, које ће се усклађивати са општом концепцијом коришћења минералних ресурса Републике Србије.

Концепција одрживог коришћења минералних сировина овог подручја заснива се на: стварању услова за интензивније и комплексније коришћење истраженог и билансираног минералног богатства, у првом реду за доказане резерве неметала (грађевинско - технички камен, пескови, цементни лапорци); интензивирању геолошких истраживања у утврђеним перспективним подручјима; (приоритетно грађевинско - техничког и архитектонског камена); санирању деградиране (загађене, девастиране) површине око постојећих експлоатација и развоју пројеката који минимално угрожавају животну средину, применом тзв. „зелено инжењерство“ и „технологије без или са минимумом отпадака“; стимулisanу оптималног коришћења малих лежишта, што је посебно интересно код квалитетнијег грађевинско - техничког камена; стратегији и дугорочним плановима образовања потребних кадрова за геолошка истраживања имајући у виду и локалне образовне инситуције и структуре; дугорочној стратегији давања истражних права и, првенствено, концесија за истраживање и експлоатацију минералних сировина, полазећи од републичких и локалних интереса и услова заштите животне средине; принципу минимизирања техногеног отпада и његове трансформације у техногену сировину која се користи у одговарајућем производном процесу.

За одрживо и ефективно коришћење познатих (истражених) и потенцијалних минералних ресурса на територији Просторног плана, основни предуслов јесте израда Дугорочне минералне стратегије и политике Републике Србије, као и реализација више стратешких докумената који се директно или индиректно односе на минералне ресурсе.

Приоритети одрживог коришћења минералних ресурса на подручју Просторног плана јесу: предузимање свих законских и техничко - технолошких мера да се се деградирање и уништавање животне средине сведе на прихватљив ниво у свим фазама третирања минералних сировина (експлоатација, припрема, прерада, транспорт), уз доследно остваривање краткорочних и дугорочних програма и планова санације и рекултивације деградираних површина и обезбеђивање интегралног управљања отпадом који се формира у свим производним процесима и технолошким фазама у минерално сировинском комплексу, са посебним акцентом на ефикасније и комплексније коришћење сировина и искоришћавање различитих техногених сировина.

Успешно остваривање концепта развоја у минерално-сировинском комплексу на територији Просторног плана захтева синхронно, заједничко и координисано деловање следећих кључних актера: Влада Републике Србије, Министарство енергетике и инфраструктуре, Министарство животне средине рударства и просторног планирања, Агенција за приватизацију, Агенција за страна улагања и промоцију извоза, Фонд за развој, Јавно предузеће за подземну

експлоатацију угља, Регионална привредна комора, општинска управа (секретаријати, инспекције и др.) и одговарајући органи предузећа која се баве експлоатацијом и прерадом минералних сировина.

Развој индустрије

Општина Бела Паланка спада у ред еколошких средина тако да има услова за производњу здраве хране са робном марком и географским пореклом. Развој индустрије треба оријентисати ка агроиндустријском комплексу (прерадни капацитети примарних пољопривредних производа) а с обзиром да подручје обилује водом за пиће предвидети и постројење за флаширање воде. Повољни услови постоје и за развој дрвне, текстилне и грађевинске индустрије и енергетике (ветроелектране и енергане на биогас), при чему треба пронаћи адекватне изворе финансирања (обезбеђење адекватних кредитних линија, система субвенционирања и сл).

Првенствено улагати у оживљавање индустријске производње на постојећим капацитетима санацијом и реструктурирањем капацитета или активацијом кроз „bronfield“ локације а затим и већој инфраструктурној и комуналној опремљености простора повољних за „greenfield“ инвестиције. Мала и средња предузећа која ће се на овај начин формирати допринеће стварању флексибилнијег привредног система. Треба дати подршку увођењу система контроле квалитета чиме би се подигао квалитет производа и услуга и постигла већа конкурентност како на домаћем, тако и на иностраном тржишту.

Развој сектора МСПП

Мала предузећа представљају основни облик организовања и генератор развоја, конкурентности и запошљавања (приоритетно у области пољопривреде и пољопривредно-прехрамбених делатности, али и у туризму и сектору услуга). Поред тога она могу представљати основу дисперзије привредних активности и демографске ревитализације на подручју Просторног плана. Посебну подршку треба обезбедити за активирање микро бизниса и тзв. мини породичних фирми, развојем и изградњом микро погона у оквиру постојећег стамбеног ткива сеоских насеља, уз поштовање правила изградње и уређења простора и услова заштите животне средине и концепта одрживог привредног развоја.

Концепт развоја сектора малих и средњих предузећа и предузетништва је могућ уз обнављање и изградњу адекватне саобраћане и комуналне инфраструктуре чиме се ствара могућност стварања адекватног пословног амбијента, олакшава дистрибуција производа и повећава конкурентна способност привредних субјеката.

Стратегија финансирања треба да се заснива на обухватању и активирању целокупног економског потенцијала шире друштвене заједнице и партнерству јавног и приватног сектора. При свему томе треба увести систем контроле квалитета, чиме се подиже ниво квалитета финалних производа и пружених услуга и повећава конкурентност производа како на домаћем, тако и на иностраном тржишту.

За развој сектора малих и средњих предузећа и предузетништва, веома је битно унапредити административне капацитете локалне самоуправе, али и шире друштвене заједнице за пружање како финансијске подршке (јачање јавно-приватног партнерства), тако и нефинансијске подршке овом сектору (која се састоји у организовању низа едукација и обука као што су: обука за покретање сопственог бизниса, обука за израду бизнис планова, обука за стандардизацију и сертификацију и сл).

Концепција просторног развоја туризма

У складу са основним дугорочним циљевима, концептом и критеријумима развоја и организације туристичке понуде, општина Бела Паланка је Просторним планом Републике Србије сврстана у кластер југоисточне Србије који представља просторно-функционалну целину обједињене туристичке понуде, а већи део њене територије је категорисан секундарном туристичком зоном. Централним делом Општине правцем пружања исток-запад пролази

друмски међународни транзитни туристички правац I степена, односно ауто-пут (Е-80) Ниш-граница Бугарске.

На основу валоризације туристичких вредности, комбиновањем потенцијала и активности, може се очекивати да туризам постане једна од значајних привредних делатности у Општини. У наредном периоду ће се развијати следећи **видови туризма**: излетнички, спортско-рекреативни, манифестациони, сеоски, лов и риболов, екотуризам, транзитни, туризам специјалних интересовања и други видови туризма првенствено регионалног и делом националног нивоа.

Организовање *излетничких* тура треба усмерити ка културним знаменитостима (манастиру св. Великомученика Димитрија, манастиру св. Николе, манастиру успенија пресвете Богородице код села Вета и остацима римског урбаног центра Remesiana, односно њеним археолошким локалитетима који су истражени), парку „Врело“ подно Великог Курила и целогодишњим излетничко-рекреативним активностима на Сувој планини и Сићевачкој клисури, као што су: шетње, излети, купање и планинарење до околних планинских масива и видиковаца, те контакти са сеоским становништвом, сакупљање лековитог и ароматичног биља. Уређење плажа и развој спортског риболова на дивљанском језеру и Нишави представљаће комплементарни сегмент летње понуде, претежно за излетничке кориснике, под условом да је усклађен са риболовним капацитетом вода и захтевима еколошке заштите акумулације и река. Предвиђа се уређење и изградња атрактивних локација на реци – плажа, пристана за чамце, комерцијалних, спортских и угоститељских објеката. Главни услови за спортски риболов су у порибљавању језера и река аутохтоним врстама. Риболов на акумулацији предвиђа се искључиво на уређеним местима и боксовима за рекреативни и такмичарски риболов на којима ће се обезбедити услови за пецање и дању и ноћу, што би омогућило и организовање професионалних такмичења. Између државног пута I реда 244 и акумулације се планира изградња рибљег ресторана и риболовачког клуба који би био носиоц активности спортског риболова.

Општина пружа и добре могућности за организацију *спортско-рекреативног* туризма. Раван, брежуљкасти и планински терен погодује за организовање свих врста бициклистичких стаза са формирањем стајалишта, уз сарадњу са бициклистичким клубовима. Постојеће планинарске стазе треба уредити и опремити, акценат се ставља на нишку трансверзалу, чије деонице пролазе белопаланачком општином, као и пешачке стазе југозападнoг (сувопланинског) и северозападнoг дела Општине које треба да повежу туристичке локалитете и мотиве. Летње спортске активности, поред стандардних (кошарка, одбојка, тенис, мали фудбал, возња бицикла, јахање, пешачке-тренинг туре на уређеним стазама и видиковцима) обухватиће развој *екстремних*, као што су бициклистички крос, параглајдинг, спортско летење, пењање и сл. На простору Црквене пољане ће се изградити хотел са спортском халом, спортски и рекреативни полигони, трим стазе, продавнице спортске опреме, поред већ изграђеног дечијег одмаралишта (које се састоји се од два павиљона, централног блока са кухињом и рестораном), тако да ће планирани Спортско-рекреативни центар „Дивљана“, осим наставе у природи и дечијих ескурзије, моћи да прошири своју понуду и за тренажне процесе професионалних и рекреативних спортиста, као и за специјализоване спортске семинаре.

Унапређивати развој *туристичких манифестација*, које представљају један од видова туризма које фолклор, традицију и обичаје становништва приказују кроз организовање разних садржаја уметничког, забавног, спортско-рекреативног и етнографског типа. У општини Бела Паланка то су: Фестивал омладинских сцена Србије, Лига фолклора Србије, Републички фестивал уметничке игре младих “Дани игре”, Такмичење инструменталиста Србије, “Сабор ловаца Силугата”.

Сеоски туризам ће бити заснован је на опредељењу домаћинства која ће за ту врсту делатности исказати интересовање. За развој сеоског туризма основу представљају сеоска домаћинства – куће амбијенталног стила са традиционалном кухињом домаћих производа из пољопривредне и сточарске производње поседа домаћинства. Поред понуде садржаја боравка ова домаћинства могу да буду снабдевачи здравом храном. Планира се целогодишња понуда,

посебно у насељима Космовац, Топоница, Вета, Мокра, Дивљана, Горња и Доња Коритница, Бежиште, Градиште, Црнче и др. За афирмацију сеоског туризма потребно је: организовати обуку сеоских домаћинстава за бављење сеоским туризмом (предавања, курсеви, искуства страних земаља, професионално обављање улоге угоститеља и др.); формирати туристичке пунктове у селима која ће се бавити овим видом туризма и повезати их са Туристичком организацијом Беле Паланке и другим ТО из Региона; и интензивирати изградњу неопходне инфраструктуре на одабраним локацијама туристичких пунктова.

Ловни туризам би требало афирмисати уз помоћ постојећих ловачких друштава и активирати кроз туристичке манифестације. За организовање овог вида туризма потребно је реконструисати постојеће и изградити одговарајуће капацитете ловачких кућа и продавница опреме. Рибљи фонд Дивљанског језера, Нишаве, Коритничке и других река у Општини уз формирање планираних акумулација погодују *спортском риболову*.

Због велике површине коју заштићена природна добра заузимају на територији општине Бела Паланка, *екотуризам* у догорочном сагледавању туристичког развоја Општине посебно треба афирмисати. С тим у вези предвиђа се реконструкција једног броја постојећих и изградња нових објеката као еко-кућа (*ecolodge*) у оквиру грађевинске површине насеља која се налазе на територији заштићених природних добара (Космовац, Градиште, Црнче и деловима Доње и Горње Коритнице).

Активирање *транзитног туризма* захтева изградњу мотелских и ресторанских капацитета првенствено уз међународни путни правац Е-80, чиме би се заокружила комплетна туристичка понуда у локалном, али и регионалном окружењу и задовољили потребни капацитети. Такође, уредиће се и информативни пунктови, тј. објекти уз фреквентне саобраћајнице.

Напомиње се да, доминантних видова туризма, постоје индиције и за развој бањског туризма, уколико истраживања геотермалних потенцијала покажу да термални извори на територији Општине (Белопаланачка бањица, Крупачка бањица, Долачке бањице, Горња Црнчанска бањица, Црнчанска бањица, Банско, Топлик, Лековница и др.) имају потенције за развој бањског туризма.

Саобраћај и саобраћајна инфраструктура

Концепција развоја саобраћаја у обухвату Просторног плана јесте даљи развој друмског саобраћаја, примарне односно секундарне путне мреже, како би се свим становницима обезбедио брз и квалитетан приступ путној мрежи I и II реда.

Концепција развоја путне инфраструктуре обухвата:

изградњу деонице потенцијалног планираног државног пута II реда 242 којом ће се остварити веза између аутопута Е-80 (преко планиране петље код села Вета) са државним путем II реда 241 (Гацин Хан) и даље ка петљи Брестовац на аутопуту Е-75, чиме би била успостављена веза између ова два аутопута и директна веза између Нишавске и Моравске котлине;

реализацију нових општинских путева, као и реконструкцију постојећих ради функционалне повезаности насеља као и туристичких и културно – историјских локалитета. Тиме ће се побољшати туристичка понуда целокупног подручја и омогућити успостављање „туристичких деоница“ за бициклисте, планинаре и друге посетиоце;

Концепција развоја железничке инфраструктуре подразумева електрификацију и реконструкцију железничке пруге Ниш – Димитровград у циљу осавремењивања овог важног железничког правца. Електрификација пруге Ниш – Димитровград је важна и са еколошког аспекта поготову за зону Суве Планине кроз коју пролази.

Водопривреда и водна инфраструктура

Полазећи од основних стратешких опредељења Водопривредне основе Републике Србије, базна полазишта дугорочног развоја водопривредне инфраструктуре на подручју Плана заснована су на поставкама да подручје Плана припада "нишавском" подсистему "доње-јужноморавског" регионалног система водоснабдевања, и "јужноморавском" регионалном

систему водотока, у чијим оквирима ће се развијати водопривреда. Развој водног режима на подручју Плана подразумева рационално коришћење вода у оквиру интегралног система коришћења вода, заштите вода и заштите од вода, при чему снабдевање становника висококвалитетном водом има приоритет. Према плановима за развој система водоснабдевања на територији Републике, подручје општине Бела Паланка ослањаће се на изворишта подземних вода: "Крупац", "Мокра", "Дивљана" и "Љуберађа", тј систем водоснабдевања "Љуберађа-Ниш"; Белопаланачки водовод; локална изворишта сеоских насеља.

Из Регионалног водовода "Љуберађа-Ниш", и будућег водоводног система везаног за акумулацију "Завој", поред сеоских насеља која већ поседују јавне системе: Бежиште, Шљивовик, Д. Коритница, Дивљана, Мокра, Моклиште, Црвена река, Врандол, Крупац, Долац и Долац -насеље, водом ће се снабдевати и сеоска насеља Горња Коритница, Ореовац, Ново Село, Црвени Брег и Тамњаница.

Бела Паланка и село Клисуре која користе воду из Белопаланачког водовода и у будуће ће се ослањати на овај систем.

Остала насеља водом се снабдевају са локалних изворишта. Планира се већа употреба некаптираних извора и проширење локалних изворишта као и њихово повезивање на регионални систем чиме би се омогућило стабилно снабдевање водом свих корисника обухваћених планом.

Вода за технолошке потребе биће захватана из Нишаве из за ту сврху формираних одговарајућих акумулација на водотоку уз обавезну рецикулацију воде. Акумулационе просторе димензионисати на обезбеђеност од 97 %. Низводно од преграде обезбедити биолошки оптимум за одржавање флоре и фауне у водотоку.

У циљу заштите изворишта од случајног или намерног загађивања неопходно је дефинисати зоне санитарне заштите као и режим организације, уређења и коришћења простора у тим зонама.

Канализација (одвођење) отпадних вода

Како би се очувао квалитет површинских и подземних вода неопходна је изградња канализационе мреже и постројења за пречишћавање употребљених вода (ППОВ) у свим насељима која имају више од 5 000 ЕС. Привођење намени и пуштање у рад постојећег постројења за третман отпадних вода намењеног Белој Паланци (централно постројење). Поред Беле Паланке, на градски каналски систем и централно ППОВ, могуће је, прикључити следећа сеоска насеља: Креница, Мокра, Дивљана, Клисуре, Доња Коритница, Горња Коритница, Ореовац.

Сеоска насеља, код којих није могуће одвођење употребљених вода на централно постројење, треба груписати и њихове отпадне воде одвести на уређаје који ће опслуживати само та насеља: Ново село, Шпај, Црвена Река, Црвени Брег, Тамњаница, Лесковик, Ланиште, Црнче, Вргудинац, Глоговац; Долац, Крупац; Мирановац, Витановац; Бабин Кал, Горња Глама, Доња Глама, Букуровац, Клење; Трешњанци, Сињац; Горњи Рињ, Доњи Рињ, Моклиште, Дражево.

Код оних насеља, код којих претходне две могућности нису остварљиве, употребљене воде треба подвргнути третману на мањим, појединачним уређајима локалног карактера и то су: Пајеж, Козја, Љубатовица, Чифлик, Теловац, Шљивовик, Вета, Градиште, Космовац, Топоница.

Изградњом ППОВ стварају се услови коришћења вода реципијената за наводњавање после третмана и испуштања пречишћених отпадних вода у водопријемнике.

Уређење водотокова и заштита од поплава

Изграђени објекти за заштиту од вода на овом подручју изведени су на речним и бујичним токовима. Радове у оквиру уређења корита водотока усмеравати најпре у правцу обезбеђења стабилности корита и функционалности насипа, а затим ка уређењу мањих водотока на проласку кроз насеља. Код уређења водотока кроз насеље поред естетских, функционалних и комуналних услова морају бити испуњени и други захтеви везани за коришћење вода (наводњавање, спорт, рекреација, туризам, рибарство). Код спровођења мера заштите од

поплава предност треба дати већим речним токовима као што је Нишава чије су угрожене површине и објекти у приобаљу насеља: Сињац, Чифлик, Љубатовица, Клисура, Клење, Букуровац, Бела Паланка, Ново село, Вргудинац, Моклиште, Црвена Река, Врандол, Црвени Брег, Крупац, Насеље Долац и Ланиште; а од мањих: Топоничка или Црвена река - угрожене површине и објекти од плављења у приобаљу насеља Топоница, Глоговац и Црвена река; Коритничка река - насеља Горња и Доња Коритница, Дивљана, Мокра и насеље Бела Паланка и Пајешкој реци као притоци Турије или Сврљишког Тимока - насеља Пајез, Козја, Мирановац, Витановац и Мирановачка Кула.

Објекат за заштиту од вода на овом подручју представља и акумулација Дивљана која служи за задржавање наноса, заштиту од великих вода Коритничке реке, наводњавање, оплеменења малих вода, рекреацију, туризам и риболов. Неопходно је континуално одржавање објекта и опреме како би се обезбедила стабилност и функционалност бране, као и повремено чишћење акумулације од наноса. Осим тога потребно је квалитет воде у акумулацији одржавати на ниво који омогућава контактну рекреацију. На осталим водотоцима уређење корита треба спроводити тако да буде уклопљено у природни амбијент што подразумева употребу природних материјала као што су земља, камен, зелени појасеви зелене вегетације и сл. Заштита од поплава малих насеља и приобаља водотока, као и пољопривредног земљишта треба да буде најмање од педесетогодишњих великих вода. У циљу коришћења енергетског водног потенцијала планирају се могући захвати на Топоничкој и Мокрањској реци.

Хидротехничке мелиорације

Наводњавање обрадивих површина организовати на земљиштима класе I и класе II погодних за наводњавање и на земљиштима класе III која траже делимичне мелиорације. Степен обезбеђености испоруке воде за наводњавање је реда 80 %.

Одводњавање вишка вода са превлажених потенцијално плодних и слабо дренираних земљишта, углавном у алувијону Нишаве, обавити применом регулационих радова у циљу заштите земљишта од плављења, затим каналском мрежом за прихватање спољних вода на граници алувијалног и брдског реона и помоћу само каналске мреже или каналске мреже заједно са цевним дренажама ради заштите од унутрашњих вода. На деловима терена, на којима је потребно интензивније одводњавање, примењивати мере подривања и крпичења.

Вранашица ("Чуковац"-југоисточно од села Осмокова, низводно од ушћа Влашке реке). Акумулационе базене, осим за потребе електроенергетике, треба вишенаменски користити.

Концепција развоја електроенергетске мреже

Основна стратегија даљег развоја електроенергетског система је да створи оптимално решење сигурног, квалитетног и економичног снабдевања електричном енергијом потрошача на територији општине Бела Паланка.

За обезбеђење електричне енергије потрошача на подручју општине Бела Паланка изградити трафостаницу 110/35/10 kV "Бела Паланка", грађевински за снагу 2 x 20 MVA. Повезивање ове трафостанице у преносни систем "Електромрежа Србије" извршило би се двоструким водом 110 kV, по систему "улаз - излаз", на далековод 110 kV ТС 400/220/110 kV "Ниш 2" - ТС 110/35 kV "Пирот 2".

Трафостаницу ТС 35/10 kV "Бела Паланка" реконструисати тако да њена снага износи 2 x 12,5 MVA.

Из трафостанице 110/35/10 kV "Бела Паланка" треба да изађу 4 вода 35 kV, и то за следеће правце:

- за правац ТС 35/10 kV "Бела Паланка",
- за правац ТС 35/10 kV "Долац", која би се "одвезала" са далековода 35 kV ТС 110/35 kV "Ниш 3" - ТС 110/35 kV "Пирот 1",
- за правац ТС 35/10 kV "Душник", и
- за правац ТС 35/10 kV "Бабушница".

Концепција развоја гасоводне и топловодне мреже

На подручјима где је преовладајући систем породичног система градње ниже и средње спратности није рационално увођење централизованог топловодног система, те из тих разлога се ни за једно насеље на територији општине не планира изградња централизованог система топлификације.

Снабдевање подручја општине Бела Паланка природним гасом вршиће се преко магистралног гасовода МГ - 10 Ниш - Димитровград (бугарска граница). Магистрални гасовод улази на територију општине Бела Паланка, из правца Пирота, јужно од насеља Теловац прати стари пут Бела Паланка - Пирот до села Креница, потом обилази насеље Бела Паланка са северне стране.

У источном делу насеља Бела Паланка изградиће се главна мернорегулациона станица (ГМРС) "Бела Паланка". Од ГМРС "Бела Паланка" магистрални гасовод иде на запад пратећи реку Нишаву са северне стране и затим код насеља Црвена река прелази Нишаву и наставља да прати пут II реда (Р- 241 Нишка Бања - Црвена Река) до уласка на територију града Ниша.

Гасификација територије општине Бела Паланка вршиће се изградњом мреже гасовода средњег притиска од ГМРС "Бела Паланка" и одговарајућих мернорегулационих станица за широку потрошњу и индустријских мернорегулационих станица са дистрибутивним гасоводним мрежама (ниског притиска).

Напомена: У наредном периоду треба да се изгради магистрални гасовод "Јужни ток" (притиска до 98 бара) паралелно са магистралним гасоводом МГ -10 Ниш -Димитровград (бугарска граница). Овај магистрални гасовод треба да чини део јужног гасоводног коридора ("Плави поток"). За потребе изградње планираног магистралног "паневропског" гасовода "Јужни ток" планира се шири зона коридора због недефинисаног могућег пречника (капацитета) гасовода.

Обновљиви извори енергије

Мале хидроелектране градити на оним местима на којима оне својим положајем и диспозицијом не угрожавају услове за реализацију водопривредних, енергетских или других система. Изградња нових објеката (на основу катастра малих хидроелектрана) могућа је на следећим водотоковима и потенцијалним локацијама: Нишава ("Црвени Брег"-низводно од села Равништа, "Вргудинац"-северно од села Вргудинца, "Мала Бела Паланка"-северно од села Клисуре), Црвена река ("Црвена река" западно од села Глоговаца), Топоничка река ("Топоница"- јужно од села Топонице у подножју брда Чуке), Ветанска река и поток Коњски дол ("Драгуша"- јужно и источно од села Вете), Мокрањска река ("Бела Паланка" у селу Доња Коритница) и Вранашица ("Чуковац"-југоисточно од села Осмокова, низводно од ушћа Влашке реке). Акумулационе базене, осим за потребе електроенергетике, треба вишенаменски користити.

На основу података из „Катастра малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САП“ из 1987 године, а који су за потребе ЈП ЗЕПС израдили "Енергопројект-Хидроинжињеринг" и Институт "Јарослав Черни" на подручју плана предвиђена је могућност изградње девет малих хидроелектрана и то:

Табела 3. Мале хидроелектране

Р.бр.	Назив мини хидроелектране	Водоток	Инсталисана снага
1.	"Црвени брег"	Нишава	3,15 MW
2.	"Вргудинац"	Нишава	2,5 MW
3.	"Мала Бела Паланка"	Нишава	8,0 MW
4.	"Црвена река"	Црвена река	400 kW
5.	"Топоница"	Топоничка река	130 kW
6.	"Драгуша"	Ветанска вода и поток Коњски дол	100 kW
7.	"Бела Паланка"	Мокрањска река	660 kW
8.	"Чуковац"	Вранашица	160 kW

Из ових малих хидроелектрана би се преко преносне 10 kV мреже електрична енергија доводила до суседних насеља.

Сунчева енергија је обновљива, не загађује околину и доступна је на свим местима. Из тог разлога, присутни су стални напори у циљу развоја и усавршавања технологије коришћења сунчеве енергије.

Просечна годишња вредност енергије сунчевог зрачења јужну и југоисточну србију износи од 4 до 4.2 kWh/m²/ дан, тако да подручје плана спада у подручја повољна за експлоатацију енергије сунца. Потребно је урадити техноекономске анализе и мерења које ће показати исплативост великих инвестиција у овај вид обновљивих извора енергије у захвату Плана.

Коришћење ветра као атернативног извора енергије условљено је пре свега снагом ветра у подручју обухваћеном границама Плана, али и локацији и економској исплативости транспорта те енергије до потрошача. Количина енергије у највећој мери зависи од брзине ветра, али и од правца ветра и надморске висине. Планира се локација за инсталирање ветрогенератора североисточно од насеља Шљивовик.

Потребно је извршити детаљна мерења интензитета ветра и на другим локацијама, као и урадити техноекономску анализу која ће показати евентуалну исплативост изградње ветрогенератора у захвату плана. Поред овога, избору локације мора да претходи и низ методолошких активности, коришћење података хидрометеоролошк службе, теренска испитивања, постављање мерних торњева као и избор врсте и типа турбина.

Поштански саобраћај

Поштанске услуге на територији општине Бела Паланка обављају се у три поште и то у следећим насељима : Бела Паланка (18310), Црвена Река (18313) и Долац (18314).

Распоред пошти на територији општине није адекватан и не одговара конфигурацији размештаја насеља у општини. Радијуси опслуживања су изузетно велики и потребно је отварање нових пошти у насељима.

Фиксна телефонија

Потребе за остваривањем сервиса "triple play", односно остваривањем високих битских протока (изузетно велике брзине преноса-чак до 20 Mb/s), узрокује потребу за смањење претплатничке петље. Ово ће бити могуће остварити дубљим уласком оптичких каблова у приступне мреже и увођењем нових приступних уређаја у приступну мрежу - мултисервисних приступних чворова (MSAN). Ово истовремено захтева изградњу нових приступних мрежа и осавремењавање постојећих приступних мрежа.

У наредном периоду се планира даља дигитализација, односно изградња нових комутација (IP MSAN уређаја или базних станица за CDMA- фиксну бежичну телефонију) и припадајућих приступних мрежа, са напред наведеним карактеристикама, у свим насељима на територији општине. Повезивање свих истурених комутационих степена - мултисервисних приступних чворова извршити оптичким кабловима, што ће омогућити телефонским претплатницима приступ свим сервисима који буду примењивани у телекомуникацијама.

У доњој табели је дат приказ комутација на територији општине:

Табела 4 Комутације на територији општине

Р.бр.	Назив приступног степена	Indoor/ Outdoor	POTS	ADSL	Напомена
1.	MSAN "Клисура"	Outdoor	256	64	Планирани
2.	MSAN "Мокра"	Outdoor	320	64	Планирани
3.	MSAN "Бела Паланка"	Indoor	2.280	256	Реконструкција
4.	MSAN "Бела Паланка -1"	Outdoor	200		Постојећа CDMA
5.	MSAN "Црвена река"	Indoor	512	128	Реконструкција

6.	MSAN "Црвени брег"	Outdoor	256	64	Планирани
7.	MSAN "Мокиште"	Indoor	256	64	Постојећи
8.	MSAN "Долац"	Indoor	320	64	Реконструкција
9.	MSAN "Крупац"	Outdoor	128	64	Планирани
10.	MSAN "Крупац - 1"	Outdoor	300		Постојећа CDMA
11.	MSAN "Тамјаница"	Outdoor	192	64	Планирани
12.	MSAN "Дивљана"	Outdoor	128	64	Планирани
13.	MSAN "Доња Коритница"	Outdoor	256	64	Планирани
14.	MSAN "Крупац - 1"	Outdoor	200		Постојећа CDMA

Наставиће се даља надградња транспортне мреже(оптички каблови) на магистралним везама и на регионалним нивоима телекомуникационе мреже и повезивање свих нових комуникација. Укупна дужина нових оптичких каблова за повезивање свих комуникација у наредном периоду износи око 20 км.

Мобилна телефонија

У наредном периоду треба очекивати даљи пораст тражње мобилних услуга, значајан развој видео услуга (3G) и повећање удела мобилног Интернета и свих његових пратећих услуга.

Сва три оператера : "Телеком Србија" - (МТС), "Теленор" и "ВИП Мобиле" ће проширити мрежу базних радиостаница да би квалитетним сигналимa покрили целокупну територију општине.

Комунална инфраструктура

Концепт управљања отпадом подразумева пре свега затварање и санацију постојећих несанитарних депонија и сметлишта. Концепција уређења девастираног простора обухвата:

- рекултивацију затворене депоније на локацији „Бајчина бара“ (позајмиште мртвог шљунка) према постојећем пројекту санације;
- израду пројекта затварања, санације и рекултивације постојеће општинске депоније у атару села Букуровац;
- уклањање дивљих сметлишта поред путева и чишћење водотокова од депонованог отпада.

Јединице локалне самоуправе су обавезне да израде пројекте санације и рекултивације постојећих дивљих сметлишта до краја 2012. године.¹ Затварање и санација сметлишта, према урађеним пројектима санације, требало би да се заврши у периоду од 2012- 2013. године² уз спроведено геолошко и хидротехничко истраживање и анализе квалитета површинских и подземних вода у близини некадашњих сметлишта.

Неопходно је зауставити и санкционисати одлагање отпада дуж путева, водотокова и у насељима и спречити поновно настајање дивљих сметлишта на местима која су претходно очишћена. Да би се то постигло потребно је проширити систем организованог сакупљања отпада на сва сеоска насеља општине Бела Паланка како би се спречило неконтролисано депоновање отпада.

Како је општина Бела Паланка удаљена од регионалне санитарне депоније у Пироту 21км, планира се директно одвожење отпада на депонију. Могуће је формирати трансфер станицу, односно рециклажно двориште на месту постојеће депоније након њеног затварања и санације.

Проблем организованог сакупљања отпада из сеоских насеља могуће је решити увођењем децентрализованог система управљања отпадом који би омогућио одвојено

¹ Закон о управљању отпадом, „Службени гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010

² Стратегија управљања отпадом за период 2010 – 2019. године, април 2010. године

сакупљање органског и неорганског отпада у сеоским насељима. Један од начина је формирање рециклажних дворишта где би се вршила сепарација на органске и неорганске компоненте отпада. Органске компоненте би се даље одвозиле на компостирање, а неорганске би се усмеравале ка рециклажним центрима.

На територији општине Бела Паланка предлаже се изградња 2 рециклажна дворишта:

- 1 рециклажно двориште на локацији постојеће депоније у атару села Букуровац, након њеног затварања и рекултивације (опционо изградња трансфер станице);
- 1 рециклажно двориште у селу Црвени Брег.
- Локације рециклажних дворишта (или, алтернативно, трансфер станица) морају да задовољавају неколико основних услова, то јест да буду:
 - на ободима села или туристичких насеља, на приступним путевима;
 - удаљене најмање 500 m од најближе зоне стамбених насеља, зона заштите културно-историјских споменика или зона заштите животне средине, као и од аутобуских станица, складишта запаљивих материја и војних објеката;
 - удаљене најмање 2 km од здравствених станица и других медицинских центара са стационарним пацијентима;
 - удаљене најмање 100 m од бензинских станица или станица за снабдевање нафтом и гасом;
 - ван коридора хидротехничких система (за иригацију и мелиорацију), подземне инфраструктуре и др.
 - ван зоне заштите изворишта водоснабдевања.

Упоредо са успостављањем организованог сакупљања отпада у сеоским насељима потребно је успоставити и систем примарне сепарације отпада на територији целе општине постављањем контејнера за одвојено сакупљање отпада (комунални отпад, кабасти отпад, папир и ПЕТ амбалажа). Организовати систем селективног сакупљања отпада који се не може мешати са комуналним отпадом у одређеним временским интервалима – мобилни центри (покретне приколице са примарном селекцијом отпада: кабасти отпад, грађевински шут, дотрајала возила, електронски отпад и сл.).

Могућност укључивања приватног сектора у систем управљања отпадом, нарочито у процес прикупљања рециклабилних компоненти отпада, формирањем прихватних и откупних центара као и сакупљањем отпада путем мобилних центара (покретне приколице са примарном селекцијом отпада).

Неопходно је регулисати управљање животињским отпадом из кланица и са фарми.³ На територији општине Бела Паланка потребно је утврдити локацију за закопавање отпада животињског порекла. Потенцијална локација је постојећа депонија у атару села Букуровац након њеног затварања и рекултивације. У делу депоније могуће је дефинисати део простора за одлагање(закопавање) отпада животињског порекла. Овакав третман животињског отпада би требало да се примењује до успостављања система управљања животињским отпадом (третман у објектима за нешкодљиво уклањање животињског отпада)

Приоритет у области управљања отпадом је санација и рекултивација постојећих несанитарних депонија и дивљих сметлишта утврђивањем: механизма санације на основу извршених анализа угрожености земљишта и квалитета воде у близини сметлишта, као и начина рекултивације деградираног земљишта према пројектима санације које израђују јединице локалне самоуправе (општина Бела Паланка нема израђене пројекте санације

³ Успостављање система управљања отпадом животињског порекла је у надлежности Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде

постојеће депоније и дивљих сметлишта⁴). Такође је неопходно спречити настајање нових дивљих сметлишта.

Концепт управљања гробљима се заснива на планском проширивању постојећих сеоских гробаља или одређивању нових локација за сахрањивање тамо где не постоје услови за проширивање, њиховом уређењу и комуналном опремању. Неопходно је утврдити надлежност јавних комуналних предузећа у управљању и одржавању сеоских гробаља и формирање управа гробаља у селима. Такође је неопходно предвидети и проширење градског гробаља у Белој Паланци; слободна површина гробаља је око 2 ha, а потребна површина за сахрањивање је око 4 ha (прорачун према стопи морталитета и броју становника).

Неопходно је планско лоцирање и изградња **сточних гробаља** у селима на територији општине.

Села у обухвату Просторног плана нису опремљена **зеленим и сточним пијацама и ветеринарским станицама**. Приоритет је планска изградња и уређење зелених и сточних пијаца. У погледу ветеринарских услуга предвиђа се успостављање мобилних ветеринарских служби на територији Просторног плана у складу са потребама становништва, а према постојећем моделу (ветеринар обилази сеоска насеља или долази по позиву).

У циљу ефикаснијег спровођења Просторног плана, у области комуналне инфраструктуре се предлажу следеће мере:

управљање комуналним отпадом:

- израда пројеката затварања и санације постојећих депонија и сметлишта и рекултивације земљишта;
- успостављање система организованог сакупљања отпада у сеоским насељима на територији општине;
- увођење система селективног сакупљања отпада, односно примарне сепарације отпада на месту настајања;

управљање гробљима:

- одржавање
- планско проширење капацитета постојећих сеоских гробаља, односно одређивање локација за нова гробаља;
- опремање гробаља потребном комуналном инфраструктуром;
- одређивање локација за сточна гробаља на територији општине;
- утврђивање надлежности за управљање гробљима;

пијаце и ветеринарске станице:

- планска изградња потребног броја зелених и сточних пијаца на територији Просторног плана;
- успостављање мобилних ветеринарских служби на територији Просторног плана

⁴ Примена закона о управљању отпадом на локалном нивоу, Министарство животне средине и просторног планирања, мај 2010.год.

Заштита животне средине

Табела 5 Еколошка категоризација подручја општине

Подручје према степену загађености	Карактеристике	Подручје просторног плана	Извори загађења
Подручја загађене и деградиране животне средине	Локалитети код којих се јавља прекорачење граничних вредности загађења.	Подручје дуж линије регионалног пут који пролази кроз Општину и дуж аутопута	Нарушавање квалитета ваздуха и повремено прекорачење дозвољеног нивоа буке као последица друмског и железничког саобраћаја; депонија чврстог комуналног отпада.
Подручја угрожене животне средине	Локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности загађења.	Подручје интензивне пољопривреде, сеоска насеља и сам центар Општине, подручје у близини железничке пруге	Нарушавање квалитета животне средине као последица коришћења индивидуалних ложишта, дивље депоније, агрохемијска средства која се користе у пољопривреди.
Подручја квалитетне животне средине	Подручја са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.	Шумско подручје, ливаде и пашњаци, коридори локалних путева	Утицај човека негативно утиче на квалитет животне средине, саобраћај који се обавља по локалним путевима.
Подручја веома квалитетне животне средине	Подручја заштићених природних добара	Парк природе Сићевачка клисура; Специјални резерват природе Сува планина; Споменици природе Крупачко врело, Стабло храста китњака;	Занемарљиви негативни утицаји на квалитет животне средине

Концепција заштите животне средине заснива се на спровођењу одрживог развоја на подручју Просторног плана уз очување квалитета животне средине и природних вредности. Заштита животне средине се остварује спровођењем читавог низа **мера**.

Заштита природних добара и предела

Концепција заштите природних добара заснива се на досадашњим искуствима у заштити, развоју, уређивању и управљању природних добара у Србији који се базира на очувању и унапређивању укупних природних вредности, ресурса и предеоних одлика, и усклађеном развоју човека и природе.

Природна добра на подручју општине Бела Паланка су еколошки значајна подручја, односно део еколошке мреже Србије⁵, које обухвата: Парк природе Сићевачка клисура; подручје у поступку заштите СРП Сува планина; EMERALD подручје значајно са становишта примене Бернске конвенције у Србији; међународно значајно подручје за биљке (ІРА); међународно и национално значајно подручје за птице (ІВА); и одабрано подручје за дневне лептире (РВА).

На природним добрима, установљавају се режими заштите I, II и III степена.

У режиму заштите I степена, утврђује се забрана коришћења природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације.

У режиму заштите II степена, утврђује се ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава док се активности у простору могу вршити у мери која

⁵ према Уредби о еколошкој мрежи (2010)

омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности.

Зона заштите III степена изузимајући зоне заштите I и II степена је дефинисана границама.

Имајући у виду да је подручје Суве планине, према класификацији IUCN сврстано у **IV категорију**, односно подручје управљања стаништем/врстама у природи, управљање заштићеним природним добром вршиће се са циљем:

- очувања услова у станишту неопходних за заштиту значајних врста, група врста, биотичких заједница или физичких облика који захтевају одређену манипулацију од стране човека за спровођење оптималног управљања;
- да се омогуће научна истраживања и праћење стања у животној средини као примарне активности, упоредо са усаглашеним управљањем природним ресурсима;
- да се издвоје подручја за образовање јавности и разумевање особина тих станишта и за активности у оквиру управљања природним подручјем;
- да елиминише и спречи даљу експлоатацију или активности које су у супротности са заштитом; и
- да се обезбеди добробит локалном становништву унутар заштићеног подручја у складу са циљевима управљања.

Основна концепција **заштите предела** огледа се у очувању карактера, структуре и разноврсности предела и обезбеђењу несметаног функционисања природних појава и процеса у природним пределима, као и унапређењу, уређењу и заштити културног и руралног предела.

Услед девастирајућих и деградирајућих активности у шумарству, ловству, експлоатацији минералних сировина и пољопривредној производњи, ревитализација, рекултивација и обнова предела, представљаће приоритет на планском подручју.

Основни критеријуми за одрживи развој и уређење предела и очувања идентитета природних и културних вредности су:

- задржавање постојеће структуре и функционалне повезаности станишта;
- примењивање мера за умањење штетних утицаја у случајевима када није могуће избећи негативне утицаје;
- спровођење мера за унапређење, заштиту и очување свих предела на територији Просторног плана.

Заштита културних добара

Препознавање простора као однос изграђених структура, природних елемената и материјално неопипљивих значења и симболике везаних за традицију, обичаје и свакодневни живот људи чиниће основни концепт заштите. Ради постизања највиших резултата, концепт културног наслеђа се проширује са појединачних грађевина на ширу територију па ће се Планом непокретна културна добра штитити заједно са простором у коме се налазе и са објектима од утицаја на њихов изглед, истраживање, заштиту и коришћење, а тамо где су интегрисана у природни простор заједно са природним окружењем и формирањем амбијенталних целина.

Заштићена околина непокретног културног добра је простор око тог добра и такође ужива заштиту као и непокретно културно добро. У досадашњем периоду, заштићена околина није јасно дефинисана катастарским парцелама ни за једно непокретно културно добро на планском подручју. Ради отклањања сметњи у спровођењу Плана, као и ради адекватне и правовремене заштите непокретних културних добара, евидентираних непокретности и њихове околине Планом се, до

утврђивања заштићене околине, односно до окончања процеса утврђивања за непокретно културно добро, предлаже планерска, прелиминарна заштићена околина.

За манастире Св.Великомученика Димитрија, Успенија Св. Богородице, Св. Николе и археолошког налазишта Ремизијане

За остале евидентирани непокретности планерском, прелиминарном заштићеном околином ће се сматрати границе катастарских парцела које се граниче или се налазе у непосредној околини парцела непокретних културних добара или евидентираних непокретности, по потреби. У простору заштићене околине могуће је уређење простора и изградња садржаја у функцији истраживања, заштите и презентације непокретног културног добра а у складу са условима надлежних служби заштите

У обухвату планерске, прелиминарне заштићене околине непокретних културних добара и евидентираних непокретности није дозвољена некомплементарна изградња а приликом извођења интервенција потребно је пројектовањем у контексту, ослањањем на споменичке вредности наслеђа и другим методама које доприносе остваривању виших домета и унапређењу градитељског стваралаштва утицати на успостављање просторног и амбијенталног склада.

Сви радови на непокретним културним добрима и непокретностима које уживају предходну заштиту, радови у обухвату заштићене околине околине непокретних културних добара и у обухвату планерске, прелиминарне заштићене околине непокретних културних добара и евидентираних непокретности, и други радови који могу проузроковати промену облика, изгледа или споменичког својства непокретних културних добара и евидентираних непокретности, могу се предузимати тек након што се прибаве: Услови и сагласност надлежног Завода за заштиту споменика културе и Услови и одобрења на основу прописа о планирању простора и изградњи објеката.

Носиоци права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања непокретним културним добром и непокретношћу која ужива предходну заштиту и друга лица која по било ком правном основу држе непокретно културно добро или непокретност под предходном заштитом, дужни су да га чувају, одржавају и спроводе утврђене мере заштите, да неодложно обавештавају надлежну службу Заштите о правним и физичким променама насталим у вези са непокретним културним добром, дозволе научна и стручна истраживања, техничка и друга снимања, извођење мера техничке заштите на непокретном културном добру и да обезбеде његову доступност јавности.

Ради свеобухватног увида у стање градитељске баштине на планском подручју потребно је извршити рекогносцирање и изградити Студију која ће обухватити истраживање података, прикупљање документације, валоризацију споменичких вредности и дефинисање граница заштите уз поштовање и афирмацију аутентичних споменичких вредности. Све објекте који су евидентирани као споменици културе, као и објекте који ће након бити евидентирани треба детаљно технички снимити и формирати документацију постојећег стања са анализом степена очуваности, аутентичних првобитних својстава, као и степена каснијих модификација.

Након истраживања и валоризације потребно је применити целовит приступ заштите културно-историјског наслеђа и обезбедити услове да се објекти и архитектонско - урбанистичке целине конзервирају, санирају и реконструишу у обиму којим се обезбеђује исказивање историјских и архитектонских карактеристика објеката, омогућава неометано вршење постојеће, односно планиране функције и уз уређење које омогућава приступ и окупљање грађана и туриста.

Планом се предвиђа конзерваторско-рестаураторски третман за стара језгра насеља, њихове целине и делове с историјским или архитектонским вредностима као и хомогене групе грађевина изузетне по свом историјском, научном и амбијенталном значају. Подручја на којима

је концентрисан већи број споменика културе, биће третирана посебним урбанистичких плановима којима ће се регулисати неповредивост непокретних културних добара.

Као амбијентална целина са највећом концентрацијом културних вредности се издваја се подручје археолошког налазишта *Remesiana*. Заштита и презентација овог археолошког локалитета од великог значаја вршиће се након спроведених истраживања појединачно или у склопу археолошког парка. Радове у непосредној близини археолошког локалитета спроводити само изузетно, уз повећане мере опреза и конзерваторски надзор

„Варошанска мала“ представља амбијенталну целину са преосталим траговима старе варошке архитектуре па као таква треба бити третирана урбанистичким плановима интегративне конзервације уз максимално поштовање њених архитектонских и амбијенталних вредности.

Када су у питању целине са објектима традиционалне руралне архитектуре, њихова заштите ће се вршити презентацијом у оквиру етно-паркова у којима ће се рестаурирати, реконструисати и презентовати традиционална архитектура и начин живота карактеристичан за подручје - куће са тремовима изграђене у бондручном систему од природних материјала из окружења на темељима од ломљеног камена. Уобичајени пратећи објекти су кош и амбар са тремом (редовно смештени под истим кровом), плевња и штала. У сваком селу се налазе камени заветни крстови (оброци) на кулним местима и уз заветна стабла (мира), значајни су по својој религијској функцији, садржају натписа и украшавању. У највећој могућој мери је потребно тежити успостављању хармоничног просторног склада пре свега обновом у постојећим габаритима. У највећој мери треба поштовати аутентичне споменичне вредности уз настојање да се оне што поузданије заштите, чувају и афирмишу. Нова изградња се дозвољава само у изузетним случајевима али и тада пројектована у контексту културног и визуелног идентитета окружења и уз уклапање материјалима, формом, габаритом и архитектонским елементима са традиционалном архитектуром.

Сакрални објекти планског подручја представљају материјална сведочанства стваралачких домета наше градитељске баштине и просторања културних утицаја па их као просторе изузетних естетских карактеристика треба чувати заједно са широм околином значајном за доживљај непокретног културног добра.

2.0 ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА.

2.1. ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

2.1.1. ОПИС И ОДРЕЂЕЊЕ НАМЕНА ПРОСТОРА

2.1.1.1. Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште чине алувијална земљишта, смонице, делувијум и подзоласта земљишта, као основни педолошки костур, из којих су се даље развили бројни подтипови земљишта који пружају одличне услове за производњу пољопривредних култура.

Пољопривредно земљиште у оквиру укупног простора, заузима 232.08 km² што је 44.88% површине укупне територије.

Пољопривредно земљиште чини компактну целину која је дисецирана речним токовима, инфраструктурним системима, грађевинским и шумским земљиштем. Углавном је сконцентрисано на равничарским теренима по дну Белопаланачке котлине, са обе стране реке Нишаве као и њених већих притока. Од пољопривредних грана, овог дела Општине најдоминантније су ратарство и повртарство. Оранице и баште имају највеће учешће у катастарским општинама које се простиру у најнижем делу Белопаланачке котлине, дуж Нишаве и доњих токова Коритничке, Црвене, Вргудинске, Осмоковске, Клењске и Моклишке реке. Поред повртарских производа, подручје око реке Нишаве је погодно још и за узгој сточног и индустријског биља.

На страни Белопаланачке котлине према Сврљишким планинама и у подножју Суве Планине, на вишим терасама, развиле су се ораничне површине, које су знатно слабијег квалитета и на њима се претежно гаје жита, док више и присојне стране територије Општине представљају погодне услове за развој воћарства и виноградарства. За гајење воћа могу се користити и земљишта слабија у погледу физичких, хемијских и других особина, као и земљишта са већим нагибом. На присојним и благо нагнутим странама Нишаве постоје савршени микроклиматски, педолошки и конфигурацијски услови за гајење винове лозе и вишевековна традиција у производњи квалитетних вина. Ову пољопривредну културу на територији општине Бела Паланка карактерише расутост и уситњености парцела. Значајније концентрације винограда остварена су једино на подручју К.О. Градиште, Долац, Крупац, Црнче, Ланиште и Мокра.

Ливаде и пашњаци имају изванредне предеоне вредности и велики значај за очување биодиверзитета. Највећи пашњачки комплекси се простиру на вишим деловима катастарских општина Градишта, Долца, Крупца, Горњег и Доњег Риња, Козје, Витановца, Мариновца, Пајежа, Горње и Доње Гламе и Бабиног Кала на Сврљишким планинама и Вете, Топонице, Вргудинца, Мокре, Бежишта и Шљивовика на Сувој планини.

2.1.1.2. Шуме и шумско земљиште

На подручју Просторног плана укупна површина шума износи 148,57 км², степен шумовитости за општину Бела Паланка је 35%, па је неопходно повећање шумовитости за 12% (166,39 км²).

Можемо издвојити следеће јединице у шумским екосистемима: **Брдска шума букве** (*Fagetum moesiacaе submontanum*) на киселим смеђим и другим земљиштима и **Планинска шума букве** (*Fagetum moesiacaе montanum*) на различитим смеђим земљиштима.

Висински интервал букве, је доста широк и креће се просечно од 500 – 1000 m. На сеновитим и северним експозицијама развијеног рељефа буква силази знатно ниже, а иде и изнад 1000 m. надморске висине. На овом подручју заступљене су следеће асоцијације: *As.*

Fagetum montanum serbicum – Rud. (брдско букова шума); Јавља се као трајни стадијум на хладнијим и свежијим стаништима. Ово су најраспрострањеније шуме у овом подручју. Спрат дрвећа има следеће врсте: *Ac. Fageto – hyrcaneto – columetum* Jov. (шума букве, каспијског јавора и мечје леске);

Лишћарско – четинарске шуме се јављају изнад појаса букових шума. На овом подручју заступљене су следеће асоцијације: *Ac. Abieto – fagetum* Jov. (шуме букве са јелом); *Ac. Piceetum excelsae serbicum* Граб. (смрчева шума);

Као **деградационо фаза смрчеве шуме** јавља се на Сувој планини фитоценоза *Juniperto – salicetum silesiacee* Jov. Она је често на хладнијим експозицијама око врха планине.

Културе бора и смрче заузимају знатну површину на стаништима храста и букве. Налазе се у целом подручју на различитим надморским висинама. *As. Humileto – Pinetum nlgrea* Jov. (шуме црног бора);

Шумска биоценоза (углавном аутохтоне изданацке листопадне шуме, мешовите заједнице цера, граба, китњака, букве, шикара и шибљака, тополе и беле врбе) на шумском земљишту захвата највећи део његове површине. Овде је шумски покривач разређен, прилично девастиран и представљен дрвном масом лошијег квалитета, а јављају се и знатне пашњачке површине. Природни биљни покривач одржао се само местимично. Шуме које су у прошлости на овим подручјима биле главни биљни покривач, искрчене су у највећој мери где год је земљиште могло да се искористи за обраду.

Најмање пошумљен део територије општине је у равничарском делу

2.1.1.3. Воде и водно земљиште

Водно земљиште, на територији Просторног плана јесте земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем.

Водно земљиште текућих вода, је корито за велику воду и приобално земљиште (појас земљишта непосредно уз корито за велику воду водотока који служи одржавању заштитних објеката и корита за велику воду и обављању других активности које се односе на управљање водама). Ширина појаса приобалног земљишта износи до 10м. У случају језера и акумулација водно земљиште обухвата површину до уреза највишег могућег нивоа, увећаног за појас од најмање 20m око читавог обима тада достигнуте највеће акваторије.

Водно земљиште на подручју Просторног плана обухвата и напуштена корита и пешчане и шљунчане спрудове, које вода повремено плави и земљиште које вода плави услед радова у простору (преграђивања текућих вода, експлоатације минералних сировина и слично).

На водном земљишту није дозвољена било каква градња сталних објеката, али се може без ограничења користити за пољопривредну производњу, плантажне засаде (шуме, воћњаци, виногради), спортске и рекреационе површине - без објеката који ометају развој система за заштиту од вода и спровођење мера одбране (прилаз механизације, проширење постојећих насипа, реализацију дренажних система).

Водене површине и водно земљиште (збирно са неизграђеним неплодним земљиштем) тренутно покривају око 96 km² и заузимају око 18,53% подручја Општине (сумирање површина вршено је у AutoCad-у према топографским и ортофото подлогама). Скоро сви водотокови припадају сливу Јужне Мораве, преко реке Нишаве, а знатно мањи број сливу Дунава преко Сврљишког Тимока. Водни потенцијал планинских и бујичних потока, који су често узрок природних непогода (плављења), омогућава формирање нових акумулација.

2.1.1.4. Грађевинско земљиште

Грађевинско земљиште као рационално организован и обликован простор приказано је за сва насеља на територији Просторног плана. Основни критеријуми за утврђивање грађевинског земљишта били су: рационално коришћење и намена простора, расположивог простора који није изграђен, процењених природних, привредних и осталих потенцијала и потреба, капацитета постојеће и планиране инфраструктуре, месту насеља у планираној хијарархији мреже насеља, заштити јавног и приватног интереса, очувању аутентичности и посебности насеља и вредновању квалитета простора и његове околине у циљу одређивања грађевинског земљишта, а да се при том не смањују квалитетни шумски, пољопривредни и водни ресурси.

Просторним планом приказано је постојеће и планирано грађевинско земљиште. Планирано грађевинско земљиште представља резервну површину за будући просторни развој насеља. Границе грађевинских реона за просторе и зоне директне примене плана, прецизно су дефинисне на нивоу парцела у шемама насеља, док ће се за просторе и зоне у којима је предвиђена даља урбанистичка разрада, границе прецизније дефинисати приликом израде урбанистичких планова.

Реконструкцијом постојеће и градњом нове саобраћајне и комуналне инфраструктуре, као и осигурањем простора за пратеће садржаје, подићи ће се ниво комуналног опремања насеља. Намене планираних целина и зона у оквиру грађевинског земљишта претежно су одређене за становање (С1 и С2), јавне функције, привредне делатности (радне зоне), површине за комуналне делатности (депонија, људска и сточна гробља, пијаце, трансфер станицу и остале компатибилне комуналне делатности), верски објекти, инфраструктурне и саобраћајне системе и посебну намену.

Грађевинско земљиште урбаног подручја општине Бела Паланка и насеља Црвена Река биће дефинисано Планом генералне регулације.

Изван граница Плана генералне регулације Бела Паланка и Црвена река утврђене су границе грађевинског земљишта за сва насељена места, чиме је дефинисан простор за даљи развој насеља и створени услови за спречавање неконтролисаног и стихијног заузимања и смањења површина пољопривредног земљишта.

У оквиру грађевинског земљишта јасно су издвојене различите зоне намене: становање С1, становање С2, привредне делатности, јавне службе, комуналне функције, верски објекти.

Табела 6 : Намена простора и биланс површина

ЗЕМЉИШТЕ	Постојеће		Планирано	
	Р km ²	%	Р km ²	%
ПОЉОПРИВРЕДНО	256.09	49.53	232.08	44.89
ШУМЕ И ШУМСКО	148.57	28.7	166.39	32.14
ГРАЂЕВИНСКО	16.34	3.24	22.53	4.44
ВОДНО И ОСТАЛО	96	18.53	96	18.53
УКУПНО	517	100%	517	100%

2.1.2. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА

Основна планска решења у погледу коришћења и заштите природних ресурса су:

2.1.2.1. Пољопривредно земљиште

Заштита и коришћење пољопривредног земљишта на подручју Просторног плана заснива се на концепту одрживог пољопривредног и руралног развоја. Планом заштите и коришћења пољопривредног земљишта белопаланачке општине, даје се физичка основа за детаљнију разраду одрживог развоја пољопривреде и села, с ослонцем на следеће пропозиције:

- заштита најквалитетнијег пољопривредног земљишта као природног ресурса и потенцијала за развој пољопривреде, и то првенствено у долини реке Нишаве и њених притока, као и пољопривредно земљиште непосредно уз државне путеве I и II реда. У овим зонама није дозвољена промена намене пољопривредног земљишта, осим у зони која је дефинисана за ширење грађевинског земљишта;
- очување традиционалних аграрних садржаја руралних предела од посебне природне, културно - историјске и научне вредности;
- успостављањем контроле коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља у пољопривреди и промовисањем метода њихове примене, спречити негативне утицаје пољопривредне производње на животну средину;
- наводњавање пољопривредног земљишта, као и изградња прихватних резервоара и система за наводњавање;
- мере строге заштите од пренамене у непољопривредне сврхе примењивати за плоднија земљишта, лоцирана углавном у котлинским атарима у долинама река и местимично у брдско - планинским крајевима;
- регулацијом и уређењем речних корита, бујичних токова и корита других водотокова спречиће се повремено плављење најплоднијег земљишта;
- на теренима захваћеним ерозијом, потребно је дефинисати и применити мере заштите пољопривредног земљишта, а самим тим и контролу њиховог спровођења;
- спречавање даљег уситњавања пољопривредних парцела стимулсањем укрупњавања земљишних поседа кроз урбани комасацију;
- потпуна санација дивљих депонија на пољопривредном земљишту;
- земљишта на којима је установљен изванредан степен загађености, треба преусмерити на производњу култура које ослобађају земљиште од опасних и штетних материја, најчешће непољопривредних производа (укусно биље, цвеће и сл.);
- на теренима изнад 700 m надморске висине, ради опстанка планинских села потребно је задржавање одређених површина за ратарско - повртарску производњу; не би требало ићи на њихово тотално пошумљавање и затрављавање иако је економско - производни потенцијал јако слаб;
- очување крмне базе за развој планинског сточарства и
- одрживо коришћење пољопривредног земљишта на целом планском подручју уз производњу здраве хране и еколошки вредних и брендираних пољопривредних производа.

2.1.2.2. Шуме, шумско земљиште и ловство

Сваки шумски комплекс је мултифункционалан. Сагледавајући приоритетне потребе одређује се и основна намена шума, а према томе се одређују и циљеви газдовања и примењују мере будућег газдовања, као и радови који ће се изводити у току наредног периода уз неопходно увећање шумовитости за 12% тако да укупна површина у шума у планском периоду не буде мања од 166 км².

Шумско земљиште је простор у коме је појас брдске букове шуме и планинске букове шуме доминантан, као и појас букве и јеле, констатовано је присуство и других врста, посебно оних које су сврстане у категорију „...ретких, реликтних, ендемичних и угрожених“ (дивља трешња, јасика, бреза, пољски брест, бели јасен, млеч, планински јавор).

Шуме и шумско земљиште по својој основној намени су у највећој мери производне и служе првенствено за производњу дрвета, како огревног тако и дрвета за прерађивачке капацитета, као и за производњу дивљачи и осталих шумских производа, вршећи истовремено и све остале опште корисне функције: заштита од ерозије, заштита и унапређење режима вода, заштита пољопривредних култура, заштита од климатских екстрема и штетних имисионих дејстава. Заступљене су и шуме са сталним степеном заштите и парк шуме, чије површине једино се смеју увећавати никако смањивати.

На добрим стаништима, могуће је брзо унапређивање стања, као и довођење екосистема у оптималну фазу одрживости. За поправљање садашњег стања потребно је:

- 1) Заустављање деградирања шума и шумског земљишта
- 2) Очување шума које припадају категорији парк шуме
- 3) Обезбеђење очувања шумског фонда од непланиране сече и повећање шумског фонда
- 4) Извршити реконструкцију постојећих и изградити нове путеве, како би се повећала отвореност шумских екосистема.

Основна планска решења у циљу увећања шумовитости, као и рационалног и одрживог коришћења шума и шумског земљишта су:

- заштита и стабилност шумских екосистема,
- санација општег стања деградираних шумских екосистема,
- очување трајности и повећање приноса и укупне вредности шума,
- трајно очување и јачање општекорисних функција шума и заштита значајних шумских комплекса,
- формирање вишефункционалних шумских целина за лов, туризам, спорт и рекреацију, сакупљање шумских плодова и др,
- пошумљавање земљишта изнад VI катастарске класе мешовитим састојинама аутохтоних врста лишћара и одговарајућим врстама четинара,
- пошумљавање ерозивних предела, при чему су приоритет сливови бујичних токова,
- рекултивација и пошумљавање деградираног земљишта,
- за пошумљавање наведених површина, полазећи од еколошких карактеристика станишта, користиће се аутохтоне врсте: лишћари (јавора, јасена, буква, млеч, китњак и др), бели и црни бор, јела, смрча и др.
- спречавање пустошења и крчења шума, као и чистим сечама, које нису редован начин обнављања,
- сече ретких врста дрвећа;
- криволова, паше, брста, жирења, гајења лисничких и кресаничких шума;
- сакупљања (ван контроле) шумских плодова, лековитог биља, шушња и маховине;
- коришћења (такође ван контроле) камена, шљунка, песка, хумуса, земље, тресета;
- непланских сеча семенских стабала и састојина;

- самовласног заузимања шума и шумског земљишта;
- одлагања смећа, отпада и других штетних и опасних материја, односно спровођењем мера и активности у заштити од болести, штетних инсеката, корова, пожара, паразитских биљака, дивљачи, стоке, абиотичких и других чинилаца;
- потпуну примену актуелних законских прописа из ове области;
- примену Плана заштите од пожара;
- забрана ложења ватре у шуми и њеној непосредној близини;
- постављање табли о забрани ложења ватре;
- посебан надзор, нарочито у сушним периодима, над кретањем чобана, ловаца, шумских радника – у вези са ложењем ватре;
- организовање службе осматрања и дојаве;
- адекватна заштита од биљних болести и инсеката, уз постављање контролних стабала и феромона у циљу праћења бројности популације штетних инсеката;
- успостављање шумског реда, санирање оштећених шума сушењем, снеголомима, ветроломима;
- забрана пашарења у шумама у обнављању и у младим културама;
- постављање тзв. „ловних стабала“; изградња и одржавање противпожарних пруга;
- активна дежурства;
- шумско-узгојне радове (пошумљавање голети, мелиорација, окопавање и прашење култура, сеча изданака и избојака, сеча чишћења у културама, прореде, санитарне сече, природно обнављање шума и др.) спроводити искључиво у складу са смерницама прописаним у општој основи (усклађеној са актуелним законским и подзаконским актима);
- заштиту и коришћење гљива, лековитог биља, шумских плодова, као и других ресурса (камен, шљунак, песак и сл.) организовати и спроводити искључиво у складу са актима који регулишу ову област (заштићене-забрањене врсте; дозвољене количине);
- газдовање ловиштима, шумама (државним и приватним) и шумским земљиштем, као и осталим природним ресурсима, у складу са верификованим основама. Посебну пажњу посветити спровођењу санационих и санитарно-узгојних радова, а у циљу обезбеђења рационалног управљања, очувања генетског фонда, побољшању структуре и остваривања приоритетних функција.;

Планска решења у области ловства су :

- у погледу врста и броја дивљачи која се може узгајати, водиће се рачуна о шумама овог подручја;
- постизање броја јединки главних врста дивљачи до економског капацитета;
- постизање одговарајуће полне и старосне структуре главних врста дивљачи;
- побољшање квалитета трофеја дивљачи и услова станишта у ловишту;
- заштита ретких врста дивљачи;
- смањење броја предатора у ловишту.
- заштиту, гајење и лов-коришћење дивљачи спроводити тако да њихов број буде примерен природним условима ловишта;
- у складу са бонитетом ловишта успостављати економски капацитет гајених врста, оптималну полну и страсну структуру, подићи ниво квалитета, трофеја и економских ефеката, уз редуковање предатора на нормалан број;
- организована заштита од дивљачи (граничних пољопривредних култура; младих шума и шумских култура; расадника);
-

Узгојне мере у ловишту треба усмерити тако да се у што краћем року постигне предвидјени економски капацитет ловишта. Дивљач у шуми налази мир, заклон и природну храну. Приликом планирања радова у шуми у интересу је ловства да се претходне изврши

анализа промена која ће у састојнама настати након извршења тих радова, нарочито сече, као и то колико ће ти радови узроковати измену животних услова за поједине врсте дивљачи.

Наведени капацитет ловишта 516 км² (Ловачко удружење “Јастреб” из Беле Паланке газдује ловистем “Сува планина”) обезбеђује несметан развој шумских екосистема, односно овај број дивљачи неће причињавати штету у састојинама.

Обезбеђивања несметаног управљања простора под шумама предвиђа се одржавање постојеће мреже шумских путева око 23,4 км, реконструкција око 10 km постојећих шумских путева и изградња око 9,9 km нових шумских путева.

2.1.2.3. Воде

Основна планска решења су:

- успостављање зона санитарне заштите локалних изворишта водоснабдевања – на рефералној карти бр.2 (Мрежа насеља и инфраструктурних система);
- успостављање зона заштите акумулације "Дивљана". Режим заштите се своди на спречавање од случајног или намерног уношења у тај простор оних садржаја чије отпадне материје могу да угрозе квалитет воде. То изискује потребу увођења перманентне и систематске контроле квалитета вода;
- заштита и уређење вода треба да обухвати све сливне површине на планском подручју;
- потпуна санитација насеља и изградња канализационих система за одвођење употребљених и атмосферских вода и њихово контролисано испуштање у водопријемнике након пречишћавања;
- доградња постојећег постројења за пречишћавање отпадних вода и његово пуштање у рад;
- изградња планираних постројења за пречишћавање отпадних вода за групе насеља;
- доношење акта о испуштању отпадних вода у јавну канализацију;
- ширење канализационе мреже;
- неопходно је дефинисати све изворе загађења (регистровати мање загађиваче), урадити катастар загађивача;
- уклонити дивље депоније дуж токова и обезбедити одлагање чврстог отпада на санитарној депонији;
- појачан надзор и боља сарадња инспекцијских служби ради контроле вода.
- спровођење системског праћења квалитета водотокова;
- забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште, забрана изградње других објеката који могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност водoprивредне инфраструктуре;
- дозвољена изградња објеката ако се у пројектовању и извођењу обезбеди канализација и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом, и у складу са законом
- заштита приобаља и изворишта забраном градње, уклањањем дивљих депонија и забраном одлагања отпада на тим местима;
- антиерозиони радови ради спречавања спирања земљишта и хемијског или механичког загађења водотокова;
- успостављање информационог система о заштити вода

2.1.2.4. Геолошки ресурси

Планско опредељење јесте одрживо коришћење минералних сировина на територији Просторног плана, које ће се усклађивати са општом концепцијом коришћења минералних ресурса Републике Србије. Одрживо коришћење минералних сировина засниваће се на:

- стварању услова за интензивније и комплексније коришћење истраженог минералног богатства, у првом реду за доказане резерве кречњака;
- коришћење песка и шљунка у долини Нишаве - нишавски алувијум обилује наносима, тј. сировинама неметала (песка и шљунка) погодних за грађевинарство. Овим просторним планом предвиђа се њихова експлоатацију али без нарушавања морфологије река и приобаља;
- експлоатацији грађевинског камена на територији постојећег каменолома на локацији Црвена Река - Шупљи камен у складу са условима заштите животне средине. Предвиђа се даље ширење каменолома, како у погледу даље експлоатације камена тако и у производњи бетона и асфалта;
- истраживању резерви и експлоатацији лапоровитих стена које се користе као сировина у производњи цемента. На локацији у селу Љубатовица предвидети експлоатацију камена и изградњу фабрике за производњу цемента.

2.1.3. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ, ДИСТРИБУЦИЈА СТАНОВНИШТВА И МРЕЖА НАСЕЉА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ

2.1.3.1. Становништво

На основу извршене анализе стања демографског потенцијала општине и трендова кретања становништва, очекује се да ће се становништво општине, у планском периоду, кретати са тенденцијом опадања:

- на основу пројекција становништво у Општини ће се постепено смањивати са **14.381** у 2002. години, на **10.620** становника у 2024. години (**12.948** у 2010. години, односно **12.053** становника у 2015. години) што, за читав плански период, чини смањење од **3.761** становника или просечно годишње за **171** становника;

једина насеља у којима се очекује пораст броја становника у планском периоду су: насеље Бела Паланка (са **8.626** становника у 2002. години на **9.245** у 2021. години - за **619** становника), насеље Крупац (са **144** у 2002. години на **154** становника у 2021. години – за **10** становника) и насеље Шпај (са **81** у 2002. години на **110** становника 2021. године – за **29** становника)

Табела 7: Упоредни преглед броја становника 1948 - 2002. са пројекцијама за 2021. по основу настављања тренда

Р. бр.	НАСЕЉЕ	1991	2002	Пројек. 2010	Пројек. 2015	Пројек. 2024	Разлика 2024 - 2002.
1.	Бабин Кал	107	51	10	-15	-56	-107
2.	Бежиште	265	175	110	69	3	-172
3.	Бела Паланка насеље	8302	8626	8862	9009	9245	619
4.	Букуровац	50	26	9	-2	-20	-46
5.	Вета	188	134	95	70	31	-103
6.	Витановац	143	72	20	12	-64	-136
7.	Врандол	410	372	344	327	299	-73
8.	Вргудинац	201	152	116	94	58	-94
9.	Глоговац	82	47	22	6	-20	-67
10.	Горња Глама	80	34	1	-20	-54	-88
11.	Горња Коритница	150	109	79	61	31	-78
12.	Горњи Рињ	21	10	2	-1	-11	-21
13.	Градиште	98	65	32	26	2	-63
14.	Дивљана	186	141	108	88	55	-86
15.	Долац (насеље)	464	430	405	390	365	-65
16.	Долац (село)	95	72	55	45	28	-44
17.	Доња Глама	63	26	-1	-18	-45	-71
18.	Доња Коритница	298	216	156	119	59	-157
19.	Доњи Рињ	23	13	6	1	-6	-19
20.	Дражево	44	30	20	13	3	-27
21.	Клење	72	54	41	33	20	-34
22.	Клисура	336	222	139	87	4	-218
23.	Козја	124	76	41	19	-16	-92
24.	Космовац	140	110	88	75	53	-57
25.	Кременица	75	29	-4	-25	-59	-88
26.	Крупац	139	144	147	150	154	10
27.	Ланиште	106	68	40	23	-5	-73
28.	Лесковик	34	24	17	12	5	-19
29.	Љубатовица	145	87	45	18	-24	-111
30.	Мирановац	89	43	10	-11	-45	-88
31.	Мирановачка Кула	39	17	1	-9	-25	-42
32.	Моклиште	704	492	338	241	87	-405
33.	Мокра	401	315	338	213	151	-164
34.	Ново Село	81	46	21	5	-21	-67
35.	Ореовац	102	54	67	-3	-38	-92
36.	Пајез	132	90	59	40	10	-80
37.	Сињац	380	241	140	77	-24	-265
38.	Тамњаница	274	171	96	49	-26	-197
39.	Теловац	81	44	17	1	-27	-71
40.	Топоница	117	68	32	10	-26	-94
41.	Црвена Река	401	303	232	187	116	-187
42.	Црвени Брег	402	371	348	334	312	-59
43.	Црнче	114	64	28	5	-31	-95
44.	Чифлик	140	103	76	59	32	-71
45.	Шљивовик	387	263	173	116	26	-237
46.	Шпај	66	81	92	99	110	29
47.	Бела Паланка општина	16351	14381	12948	12053	10620	-3761
ПАД							
ПОРАСТ							

Изво: Републички завод за статистику Србије

Разлози овом негативном тренду су економске, социјалне, образовне, психолошке, биолошке и културне природе и огледају се у високој стопи незапослености, старењу популације, каснијем ступању у брак, већем броју нежења, иселјавању биолошки репродуктивног становништва, порасту броја породица са једним дететом или без деце итд. Због свих ових тенденција, потребно је планским мерама деловати на демографски развој општине, и то пре свега преко успоравања и где год је то могуће елиминисања негативних демографских процеса:

- Утврђивања демографске политике са конкретним смерницама за њену имплементацију и посебним сегментом за најугроженије делове;
- По заједницама насеља планира се уравнотежен развој кроз равномеран размештај становништва и активности на територији подручја плана подизањем нивоа квалитета живота у насељима;
- Побољшање услова живота становништва оствариће се кроз програме економског и социјалног развоја, уз побољшање квалитета становања, комуналне и инфраструктуралне опремљености насеља, јавних служби и услужног сектора, социјално-здравствене заштите и помоћи старијим грађанима и старачким домаћинствима;
- Задржавања становника у селима стварањем услова за привредни развој села;
- Планира се развој сектора МСПП, у циљу ангажовања незапослене радне снаге посебно у секундарном (у области агропрерађивачке индустрије) и терцијалном сектору. За овај сектор је карактеристична велика тржишна флексибилност, повећавају просторну дисперзију и диверзификацију привредних активности, што доводи до смањења трошкова пословања, повећања економичности и продуктивности рада, пораста запослености, пораста инвестиција и уопште до пораста животног стандарда, што доводи до смањења негативних миграција, нарочито категорије радно-активног становништва. У овим процесима је од пресудног значаја утицај локалне администрације која пружа адекватну нефинансијску подршку (локалну администрацију је потребно тако уредити да се на једном месту могу добити све информације, потребне дозволе и у једном дану обавити све радње неопходне за регистрацију фирме).
- Потребно је дефинисати неопходне образовне профиле за локалну привреду и извршити модернизацију програма и система образовања;
- Обуке, преквалификације и специјализације пољопривредног становништва;
- Развој категорије социјалног становања на територији Општине, при чему локална самоуправа мора за ове намене одредити део буџетских средстава (у сврхе израде стратегије социјалног становања, експријације земљишта, инфраструктурног и комуналног опремања истог и сл.) и конкурисати код Међународних организација и Фондова (у циљу проналажења могућег инвеститора).

2.1.3.2. Однос градских и сеоских насеља и функционално повезивање насеља и центара

На подручју просторног плана Беле Паланке смештена су 46 насеља и 49 катастарских општина са укупно 14 381 становника. Насеља, на подручју Просторног плана, према садашњој подели, су диференцирана по величини, демографским и функционалним карактеристикама, од примарних сеоских насеља до општинског центра.

На основу анализе досадашњег развоја, постављених критеријума и развојних претпоставки предложена је следећа мрежа насеља општине Бела Паланка:

- I Општински центар:Бела Паланка
- II Центар заједнице насеља :Црвена Река
- III Насеља са ограниченим функцијама централитета: Чифлик, Долац
- IV Примарна сеоска насеља: Сва остала насеља

Табела 8: Пројекције основних података по центрима заједнице насеља

Центри заједнице насеља	Број становника		Број насеља која гравитирају	Густина насељености (ст/км ²) 2002.	Изотела (km) приближно
	2002.	2024.			ЦЗН - ОЦ
Црвена река	303	116	11	439,13	8,0

Објашњење скраћеница: ЦЗН-центар заједнице насеља; ОЦ-општински центар;

Дужина изотеле добијена је рачуницом у Auto Cad-и

Табела 9 : Пројекције основних података по насељима са ограниченим функцијама централитета

Насеља са ограниченим функцијама централитета	Број становника		Број насеља која гравитирају	Густина насељености (ст/км ²) 2002.	Изотела (km)	Изотела (km)
	2002.	2024.			НОФЦ – ЦЗН	НОФЦ – ОЦ
Чифлик	103	32	4	35,27	16,0	8,0
Долац	430	365	6	69,7	4,0	12,0

Објашњење скраћеница: НОФЦ-насеља са ограниченим функцијама централитета; ОЦ-општински центар; ЦЗН-центар заједнице насеља

Дужина изотеле добијена је рачуницом у Auto Cad-и

Примарна сеоска насеља Поред поменутих сва остала насеља спадају у ову категорију на основу следећих критеријума: величина насеља; саобраћајна повезаност; удаљеност од локалног центра; природни ресурси за развој пољопривреде или туризма;

Постоје две групе насеља:

1. села која имају више од 200 становника:Врандол, Долац (насеље), Доња Глама, Доња Коритница, Клисуре, Мокра, Ново Село, Тамњаница, Црвени Брег, Шљивовик.

2. села која имају мање од 200 становника: Бабин Кал, Бежиште, Букуревац, Вета, Витановац, Вргудинци, Глоговац, Горња Глама, Горња Коритница, Горњи Рињ, Градиште, Дивљана, Доњи Рињ, Дражево, Клење, Козја, Космановац, Креница, Крупац, Ланиште,

Лесковик, Љубатовица, Мирановац, Мирановачка Кула, Моклиште, Ореовац, Пајеж, Сињац, Теловац, Топоница, Црнче, Шпај.

- Основна планска решења су:
- Функционална специјализација општинских центара и осталих насеља кроз њихово инфраструктурно опремање;
- Стављање у функцију постојећих објеката јавних служби и формирање нових институција у складу са предложеном хијерархијом мреже насеља;
- Развој примарних насеља кроз развој туризма и очување објеката културно историјског наслеђа;
- Развој примарних насеља кроз промовисање вредности руралних подручја и реконструкцију постојећих објеката уз третирање постојећег стамбеног фонда као полазног ресурса као и очување традиционалних делатности у складу са потребама и капацитетом заштићеног подручја што би између осталог допринело и стабилизацији тренда опадања броја становника.

2.1.3.3. Организација јавних служби

Организација јавних служби на подручју Плана, усклађена је са смерницама Просторног плана Републике Србије, који усмерава општину Бела Паланка ка граду Нишу као центру функционалног урбаног подручја међународног значаја и центру региона НСТЈ2 (региона јужне и источне Србије) и са планираном мрежом насеља на подручју Плана (Црвеној Реци као центру заједнице насеља) и Чифлику и Долцу као насељима са ограниченим функцијама централитета. Концепција развоја јавних служби у планском периоду заснива се на потреби прилагођавања хијерархијској структури насеља и подизању квалитативног нивоа услуга у подручјима мале густине насељености.

Основне услуге: предшколско образовање, основно образовање, основну здравствену заштиту, одређене услуге социјалне заштите, као и одређене активности у области спорта и културе, насеља на подручју Плана обезбедиће у оквиру општине Бела Паланка.

Услуге вишег ранга (више и високо образовање, секундарна и терцијарна здравствена заштита, одређени видови социјалне заштите осетљивих друштвених група, активности и услуге вишег ранга у области културе и спорта) обезбедиће се у граду Нишу.

Мрежа **основних школа**, иако недовољно развијена (од 46 насеља на подручју Плана, у 12 насеља функционише основна школа) рационална је са становишта демографских трендова. Потребно је побољшати превоз ученика до насеља која имају основне школе. Објекти школа које више нису у функцији пренаменити у другу јавну функцију по потреби и положају насеља.

Средње образовање и даље ће се одвијати се путем школе "Никита Ремезијански" у Белој Паланци. За одређене профиле средњешколских занимања, као и више и високо образовање, становници општине Бела Паланка усмерени су на град Ниш.

У организацији **предшколског образовања** предлаже се коришћење вишкова простора у основним школама или другим објектима.

У области **социјалне заштите** одређене услуге социјалне заштите одвијаће се путем Центра за социјални рад, који се налази у Белој Паланци, а својим услугама покрива целокупно планско подручје. Како подручје Плана има изразито неповољну старосну структуру становништва, потребно је уводити одговарајуће форме организације социјалне заштите (геронтолошки центри, дневни боравак старих и сл.) у насељу Бела Паланка, односно Црвеној реци као центру заједнице насеља. На осталом подручју предлаже се организовање мобилних служби социјалне заштите становништва у за то одговарајућим објектима.

Одређени видове социјалне заштите осетљивих друштвених група оствариваће се у граду Нишу путем Установе за дневни боравак деце и омладине ометене у развоју "Мара" Ниш,

Геронтолошког центра, Дома за децу без родитељског старања "Душко Радовић", Специјалне школе са домом ученика "Бубањ" и Завода за васпитање омладине.

У области **основне здравствене заштите**, у насељима која немају здравствене станице/амбуланте предлага се организовање мобилних служби у за то одговарајућим објектима. Оне се могу комбиновати са услугама социјалне заштите. Услуге **секундарне и терцијарне здравствене заштите** и даље ће се остваривати у граду Нишу.

Развој **културе** оствариће се формирањем културног идентитета подручја у складу са особеностима простора, промовисањем богатог културног и етно-наслеђа и афирмацијом традиционалних манифестација. Највећи број активности културе и даље ће се одвијати у општинском центру путем Центра за културу, летње позорнице "Врело" и народне библиотеке "Вук Караџић". На руралном подручју планира се обнова домова културе и пренамена објеката јавних служби које више нису у функцији и формирање мултифункционалних центара који ће комбиновати различите услуге (култура, социјална заштита, здравствена заштита), као и комплементарне активности, посебно у функцији специјалног резервата природе Сува планина (нпр. туризам/култура).

2.1.4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

2.1.4.1. Пољопривреда

Како је пољопривредна производња једна од грана привреде Општине, повећање продуктивности рада и економичности у истој представљају покретачку снагу за развој привреде читаве Општине. При томе се треба оријентисати на производњу здраве хране (по стандардима Европске Уније) са робном марком и географским пореклом.⁶

Развој традиционалне пољопривреде ослања се на богатство природним ресурсима и знањима која се генерацијама преносе унутар пољопривредних домаћинстава, уз поштовање принципа одрживог пољопривредног и руралног развоја (што подразумева строго контролисану примену савремених агротехничких и агрохемијских мера) и постојању неких употребљивих и изградњи нових прерађивачких капацитета, уз финансијску подршку шире друштвене заједнице и учешће локалне самоуправе на подручју Просторног плана.

Развој органске пољопривредне производње је могућ у атарима готово свих насеља, а нарочито оних на брдско-планинским теренима на подручју Просторног плана, будући да су велики потенцијали пољопривредног земљишта стајали неискоришћени дуги низ година, што значи да у том периоду ово земљиште није третирано агротехничким, ни агрохемијским мерама.

У циљу повећања тржишне конкурентности пољопривредне производње потребно је приступити реорганизацији пољопривредне производње: (1) са становништва унапређења организационих облика пољопривредне (како традиционалне и интензивне пољопривреде, тако и органске) и агроиндустријске производње (производњи и преради здраве хране - у ратарству, воћарству и виноградарству, сточарству, пчеларству, као и активностима везаним за сакупљање и прераду бобичастог воћа, печурки, лековитог биља итд), (2) са становништва унапређења техничко-технолошке опремљености пољопривредне производње, (3) са становништва побољшања квалитета пољопривредно-прехрабених производа и (4) са становништва унапређења људских ресурса.

⁶ Стратешки општински акциони план 2004-2006, април 2004

Са становишта унапређења организационих облика пољопривредне и агроиндустријске производње потребно је обезбедити финансијске и нефинансијске услове за:

- удруживање произвођача у вертикалне (повезивањ произвођача са агроиндустријом и директан пласман производа) и хоризонталне кластере (изузетно су значајни организациони облици за ефикасно и рентабилно коришћење скупе механизације, као и за едукацију и размену искустава пољопривредних произвођача);
- стимулисање процеса укрупњавања поседа и парцела породичних газдинстава и подстицање њихове специјализације и комерцијализације са циљем повећања економске ефикасности пољопривредне производње, а уз поштовање еколошких стандарда;
- оснивање крупних сточарских фарми, по стандардима ЕУ (које су у брдско-планинском подручју орјентисане на пашњачко сточарство) адаптацијом напуштених и изградњом нових објеката, са посебним акцентом на развој пашњачког сточарства у органском режиму;
- повећање површина под лековитим и зачинским биљем и воћњацима (шљивама, вишњама и трешњама), као и отварање прерађивачких капацитета за откуп, смештај, прераду и дистрибуцију;
- економски опоравак и техничко опремање прехранбене индустрије, нарочито у функцији развоја производње здраве хране са познатим географским пореклом.

Са становништа унапређења техничко-технолошке опремљености пољопривредне производње потребно је обезбедити финансијска и нефинансијска средства за:

- повећање нивоа техничке опремљености пољопривредних домаћинстава: подстицајним мерама за замену амортизованих машина, подстицајним мерама за набавку прикључних машина и специјализоване опреме, набавка и шира примена квалитетног сетвеног материјала, измена расног састава стоке;
- опремање газдинстава машинама и опремом која олакшава рад у узгоју стоке, отварањем низа кланица за откуп и прераду стоке и др;
- поспешити развој традиционалне пољопривредне производње уз истовремено очување аутохтоних сорти биљака и раса стоке које су типичне за подручје Просторног плана, а у циљу постизања већих приноса и стварању тржишних вишкова пољопривредних производа;
- урадити биохемијску анализу земљишта и у складу са резултатима исте направити план набавке и садње висококвалитетних сорти уз строго контролисана употребу хемијских средстава у производњи, производња органске хране (без пестицида);
- Развој сточарске производње (нарочито органске) базирати на квалитетнијој ветеринарској заштити и на побољшању услова чувања и смештаја стоке;
- Потпунијем искоришћењу локалних ресурса за развој органског система сточарске, воћарске производње, пчеларства, плантежно гајење лековитог и ароматичног биља;
- Веома је битно побољшати саобраћајну и комуналну инфраструктуру, чиме се стварају услови лакшег протока роба и услуга, а у циљу повећања конкурентности пољопривредне производње.

Са становништа унапређења квалитета пољопривредно-прехранбених производа је потребно обезбедити адекватна финансијска и нефинансијска средства за:

- Убрзање процеса регистрације пољопривредних газдинстава;
- Спровести програм мелиорације ливада и пашњака мерама које штите земљиште од ероције тла и доприносе очувању биоценозе земљишта, донети програм поправке хемијских особина земљишта, ђубрења, уништавања корова и сл.;
- обележавање стоке;
- Увођење система контроле производа (НАССР, ИСО-9001 и др.).

Са становништа унапређења људских ресурса је потребно обезбедити адекватна финансијска и нефинансијска средства за:

- Организовање континуираних едукација и упознавање пољопривредних произвођача са најновијим и најсавременијим агротехничким и агрохемијским средствима, са и најновијим истраживањима у пољопривредној производњи, са значајем и начином пољопривредне производње у органском режиму, и сл.;
- Како простор општине одликује и повољни природни услови за производњу аутохтоног и плантажног лековитог биља, гљива, сакупљање шумских плодова и сл., потребно је организовати перманентну обуку сакупљача;
- Вршење перманентне едукације пољопривредних произвођача у правцу увођења стандарда у пољопривредну производњу (НАССР, ИСО-9001 и др.);
- Побољшање здравствено социјалне заштите остарелог пољопривредног становништва на територији Просторног плана;
- Подршка младим пољопривредним произвођачима за преузимање старачких и напуштених газдинстава.

Са становништа планирања и организације пољопривредне производње посебан значај има просторни распоред обрадивих површина, односно могућности комплексирања у сврху рационалније организације процеса производње, чији је крајњи циљ подизање продуктивности рада и максимирање приноса.

2.1.4.2. Просторни развој индустријских капацитета

У досадашњем периоду развој индустрије је био усмерен на примену концепта диверсификације предузећа. Међутим, применом таквог концепта развоја, предузећа нису могла да достигну задовољавајући ниво конкурентности који би био изнад нивоа конкурентности региона, тако да се испоставило да је био ограничење развоја како самих предузећа тако и Општине у целини. Поред тога, општина Бела Паланка се граничи са административним подручјем Града Ниша (макрорегионални центар јужне и источне Србије) коме поред низа других општина јужне и источне Србије гравитира и општина Бела Паланка.

Основна планска оријентација у просторној организацији индустрије заснива се на моделу усмереног полицентричног развоја и размештаја активности. Просторна организација индустрије биће базирана на развојно-просторним погодностима, реалној сировинској основи, кадровском потенцијалу и постојећим капацитетима којима предстоји структурна трансформација уз веома строге мере заштите животне средине. Размештај индустријских капацитета одвијаће се у постојећим индустријско-привредним зонама до попуњења капацитета а потом ће бити активирани и нови локалитети. На подручју Просторног плана постоје услови за развој: индустрије дечије обуће (обућа “Павле”, Бела Паланка, обућа “Весна” Бела Паланка), дрвене индустрије, електронске индустрије (“ЕИ Фемид”, Бела Паланка), пољопривредно-прехранбене индустрије (прерада меса “Симимпекс”, млекаре “Бетас” Бела Паланка, “Драчје” Драчје, пекара “Млинтек” итд.). Подстицањем развоја малих и средњих предузећа обезбедиће се измена привредне структуре и повећати њена флексибилност, ефикасност и степен тржишности. На руралном подручју развој индустрије биће усмераваан на гране директно ослоњене на пољопривреду, уз строго поштовање правила заштите животне средине, и то у подручјима која својим природно-техничким потенцијалима гарантују развој производње.

Две су основне категорије локација на којима ће се у будућности инвестирати:

- **„Brownfield“ локације**, локације инфраструктурно опремљени неискоришћени капацитети у оквиру постојећих комплекса великих и средњих индустријских, саобраћајних и трговинских предузећа на којима ће се инвестирати у изградњу комплементарних привредних садржаја зависно од потреба тржишта и намене површина:

- 1) Индустријски комплекс ДП Будућност Бела Паланка – у стечају - (погодан за развој машинске индустрије)

2) Индустијски комплекс Украс Бела Паланка – (погодан за развој дрвне индустрије) „**Greenfield**“ **локације**, нове локације које се опредељују за одређене намене и сходно томе се предвиђа њихово опремање одговарајућим инфраструктурним и комуналним садржајима. Ради се о локацијама у постојећим и новим радним зонама на којима ће се у планском периоду изградити велики број малих и средњих погона из области индустрије, занатства и других услужних делатности. Активирање ових локалитета одвијаће се постепено јер захтева значајна материјална средства за уређење и опремање земљишта, а најзначајније локације су:

- индустријска зона – насеље код бензинске пумпе
- цементара - Чифлук.

2.1.4.3. Основни правци развоја мале привреде и предузетништва

Мала и средња предузећа су облик организовања фирми који поседује велику тржишну и технолошку флексибилност, повећавају конкурентност и доприносе повећању запослености. Мала и средња предузећа покривају све сфере привреде, али су најбројнија у пољопривреди и агроиндустрији, туризму, транспорту, трговини и сектору услуга. Развој индустрије биће усмераваан на гране директно ослоњене на пољопривреду и то у подручјима која својим природно-техничким потенцијалима гарантују развој производње. Посебну подршку треба обезбедити за активирање микро бизниса и тзв. мини породичних фирми, развојем и изградњом микро погона у оквиру постојећег стамбеног ткива сеоских насеља, уз поштовање правила изградње и уређења простора и услова заштите животне средине и концепта одрживог привредног развоја.

За даљи развој овог сектора потребно је:

- искористити потенцијале постојећих - „*Brownfield*“ локација, које су инфраструктурно опремљени неискоришћени капацитети у оквиру постојећих комплекса великих и средњих индустријских, саобраћајних и трговинских предузећа и отворити нове - „*Greenfield*“ локације – локације у постојећим и новим радним зонама на којима ће се у планском периоду изградити велики број малих и средњих погона из области индустрије, занатства и других услужних делатности;
- Линеарне форме тј. појасе производно-услужних делатности усмеравати на простор мање повољан за пољопривреду (непродуктивна земљишта). Тиме се стварају услови за формирање мањих центара са обележјима урбане структуре на руралном подручју што има за последицу развој и неаграрних делатности;
- На руралном подручју сектор МСПП усмерити према центрима заједнице насеља и око оних насеља која својим природно-технолошким потенцијалима гарантују развој привредних делатности,
- Стварање хоризонталних и вертикалних кластера. Циљ стварања хоризонталних кластера може бити ефикаснија организација дистрибуције производа, промоције и маркетинга, као и пласмана, продаје и наплате робе. То доводи до смањења трошкова пословања, а све у циљу повећања конкурентности како самих предузећа, тако и локалне привреде. Што се вертикалног умрежавања тиче, од посебног значаја је стварање интерактивних веза овог сектора са универзитетом и локалном самоуправом. На тај начин се лакше долази до високообразованог кадра и до потребних теоријских знања за развој предузетничког духа и увођење савремених менаџерских техника у управљању, а све у циљу осавремљавања производње и преласка са занатске на индустријску производњу;
- Унапредити квалитет производа и услуга, увођење система квалитета ИСО 9000, НССР, нових технологија и иновација и повећање степена коришћења капацитета;
- Подршка локалне самоуправе развоју сектора МСПП преко подстицајних мера за смањење одређених такси и накнада, обезбеђења повољних кредитних аранжмана са

- повољним каматним стопама и одобравањем “*грејс*” периода (посебно су интересантни динарски дугорочни и краткорочни кредити за МСПП из нишавског округа за обртна средства и инвестициона улагања преко кредитне линије ЛЕДИБ-а);
- Кредити Министарства економије и регионалног развоја и Фонда за развој Србије – сектору МСПП се нуде бројни субвензионисани кредити за привреду, кредити за суфинансирање и start-up кредити (кредити за samozapošljavanje, кредити за подстицај и развој предузећа и предузетништва у најнеразвијенијим општинама, кредити за ублажавање последица економске кризе и др);
 - Унапређење квалитета рада локалне самоуправе представља нефинансијску подршку сектору МСПП – локалну администрацију је потребно тако уредити да се на једном месту могу добити све информације, потребне дозволе и у једном дану обавити све радње неопходне за регистрацију фирме.

2.1.5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКИХ И РЕКРЕАТИВНИХ ПРОСТОРА

Развој туризма подручја Просторног плана, засниваће се на стратешким приоритетима доминантних видова туризма дефинисаних на основу примењених критеријума (мотивски, просторни, еколошки, економски, функционални и др) и поштовања принципа одрживог развоја. Према утврђеним природним вредностима и досадашњим развојем материјалне основе, туристичка понуда Суве планине, засниваће се на: највреднијим деловима просторних целина Специјалног резервата природе Сува планина и Парка природе Сићевачка клисура у складу са режимима заштите; културно-историјским знаменитостима; повољном гео-саобраћајном положају подручја; унапређењу постојеће материјалне основе туристичког развоја; туристичким садржајима руралне зоне (кроз организовање домаћинстава за бављење сеоским туризмом и понуде спортско-рекреативних и манифестационих активности у атару села) и др.

Наведени ресурси предодређују коришћење овог простора за развој следећих **видова туризма**: излетнички, спортско-рекреативни, манифестациони, сеоски, лов и риболов, екотуризам, транзитни, туризам специјалних интересовања и други видови туризма првенствено регионалног и делом националног нивоа.

Организовање *излетничких* тура треба усмерити ка културним знаменитостима (манастиру св. Великомученика Димитрија, манастиру св. Николе, манастиру успенија пресвете Богородице код села Вета и остацима римског урбаног центра *Remesiana*, односно њеним археолошким локалитетима који су истражени), парку „Врело“ подно Великог Курила и целогодишњим излетничко-рекреативним активностима на Сувој планини и Сићевачкој клисури, као што су: шетње, излети, купање и планинарење до околних планинских масива и видиковаца, те контакти са сеоским становништвом, сакупљање лековитог и ароматичног биља. Уређење плажа и развој спортског риболова на Дивљанском језеру и Нишави представљаће комплементарни сегмент летње понуде, претежно за излетничке кориснике, под условом да је усклађен са риболовним капацитетом вода и захтевима еколошке заштите акумулације и река. Предвиђа се уређење и изградња атрактивних локација на реци – плажа, пристана за чамце, комерцијалних, спортских и угоститељских објеката. Главни услови за спортски риболов су у порибљавању језера и река аутохтоним врстама. Риболов на акумулацији предвиђа се искључиво на уређеним местима и боксовима за рекреативни и такмичарски риболов на којима ће се обезбедити услови за пецање и дању и ноћу, што би омогућило и организовање професионалних такмичења. Између државног пута I реда 244 и акумулације се планира изградња рибљег ресторана и риболовачког клуба који би био носиоц активности спортског риболова.

Општина пружа и добре могућности за организацију *спортско-рекреативног* туризма. Раван, брежуљкасти и планински терен погодује за организовање свих врста бициклистичких

стаза са формирањем стајалишта, уз сарадњу са бициклистичким клубовима. Постојеће планинарске стазе ће се уредити и опремити, акценат се ставља на нишку трансверзалу, чије деонице пролазе белопаланачком општином, као и пешачке стазе југозападнoг (сувопланинског) и северозападнoг дела Општине које треба да повежу туристичке локалитете и мотиве. Летње спортске активности, поред стандардних (кошарка, одбојка, тенис, мали фудбал, возња бицикла, јахање, пешачке-тренинг туре на уређеним стазама и видиковцима) обухватиће развој *екстремних*, као што су бициклистички крос, параглајдинг, спортско летење, пењање и сл. На простору Црквене пољане ће се изградити хотел са спортском халом, спортски и рекреативни полигони, трим стазе, продавнице спортске опреме, поред већ изграђеног дечијег одмаралишта (које се састоји се од два павиљона, централног блока са кухињом и рестораном), тако да ће планирани Спортско-рекреативни центар „Дивљана“, осим наставе у природи и дечијих ескурзије, моћи да прошири своју понуду и за тренажне процесе професионалних и рекреативних спортиста, као и за специјализоване спортске семинаре.

Унапређивати развој *туристичких манифестација*, које представљају један од видова туризма које фолклор, традицију и обичаје становништва приказују кроз организовање разних садржаја уметничког, забавног, спортско-рекреативног и етнографског типа.

У општини Бела Паланка то су: Фестивал омладинских сцена Србије, Лига фолклора Србије, Републички фестивал уметничке игре младих “Дани игре”, Такмичење инструменталиста Србије, “Сабор ловаца Силугата”.

Сеоски туризам ће бити заснован на опредељењу домаћинства која ће за ту врсту делатности исказати интересовање. За развој сеоског туризма основу представљају сеоска домаћинства – куће амбијенталног стила са традиционалном кухињом домаћих производа из пољопривредне и сточарске производње поседа домаћинства. Поред понуде садржаја боравка ова домаћинства могу да буду снабдевачи здравом храном. Планира се целогодишња понуда, посебно у насељима Космовац, Топоница, Вета, Мокра, Дивљана, Горња и Доња Коритница, Бежиште, Градиште, Црнче и др. За афирмацију сеоског туризма потребно је: организовати обуку сеоских домаћинства за бављење сеоским туризмом (предавања, курсеви, искуства страних земаља, професионално обављање улоге угоститеља и др.); формирати туристичке пунктове у селима која ће се бавити овим видом туризма и повезати их са Туристичком организацијом Беле Паланке и дригим ТО из Региона; и интензивирати изградњу неопходне инфраструктуре на одабраним локацијама туристичких пунктова.

Ловни туризам би требало афирмисати уз помоћ постојећих ловачких друштава и активирати кроз туристичке манифестације. За организовање овог вида туризма потребно је реконструисати постојеће и изградити одговарајуће капацитете ловачких кућа и продавница опреме. Рибљи фонд Дивљанског језера, Нишаве, Коритничке и других река у Општини уз формирање планираних акумулација погоднују *спортском риболову*.

Због велике површине⁷ коју заштићена природна добра заузимају на територији општине Бела Паланка, *екотуризам*⁸ у догорочном сагледавању туристичког развоја Општине посебно треба афирмисати. С тим у вези предвиђа се реконструкција једног броја постојећих и изградња нових објеката као еко-кућа (*ecolodge*⁹) у оквиру грађевинске површине насеља која се

⁷ Парк природе “Сићевачка клисура” и Специјални резерват природе “Сува планина” на територији општине Бела Паланка заузимају око 110 km², што представља око 21% површине Општине.

⁸ Екотуризам је врста туристичког путовања које уважава потребе очувања животне средине и везује се за посету релативно очуваним природним добрима у циљу дивљења природним као и културним вредностима чиме се промовишу активности заштите. Овај вид туристичког кретања карактерише низак степен негативног утицаја туристичких посета на природу и велики обим позитивних социо-економских ефеката по локално становништво (IUCN, 1996.).

⁹ “Ecolodge” представља врсту туристичког смештаја који задовољава следеће критеријуме: штити природне и културне компоненте свог окружења; током изградње врши минималан утицај на животну средину; уклапа се у специфични контекст окружења; користи алтернативна, одржива средства у потрошњи воде; обезбеђује пажљиво поступање са смећем и отпадним водама; одлично сарађује са локалним становништвом; примењује

налазе на територији заштићених природних добара (Космовац, Градиште, Црнче и деловима Доње и Горње Коритнице).

Активирање *транзитног туризма* захтева изградњу мотелских и ресторанских капацитета првенствено уз међународни путни правац Е-80, чиме би се заокружила комплетна туристичка понуда у локалном, али и регионалном окружењу и задовољили потребни капацитети. Такође, уредиће се и информативни пунктови, тј. објекти уз фреквентне саобраћајнице.

Напомиње се да, доминантних видова туризма, постоје индиције и за развој бањског туризма, уколико истраживања геотермалних потенцијала покажу да термални извори на територији Општине (Белопаланачка бањица, Крупачка бањица, Долачке бањице, Горња Црнчанска бањица, Црнчанска бањица, Банско, Топлик, Лековница и др.) имају потенције за развој бањског туризма.

2.1.6. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА И ПОВЕЗИВАЊЕ СА РЕГИОНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ МРЕЖАМА

2.1.6.1. Развој саобраћајне инфраструктуре

План развоја путне инфраструктуре претпоставља подизање квантитета и квалитета путне мреже, применом следећих решења:

1) Повећање саобраћајне доступности подручја Просторног плана и подизање квалитета саобраћаја на државним путевима I реда:

- реализацијом изградње дела аутопута Е-80 - коридор Хс (на територији Општине Бела Паланка) - државног пута I реда бр. 1.12 од Ниша до границе са Републиком Бугарском у дужини од 87км, и то долиномском варијантом Генералном пројекту аутопута: од Беле Паланке до улаза у Пирот аутопут целом дужином прати долину реке Нишаве. После обиласка Беле Паланке, коридор аутопута прелази преко локалног пута, железничке пруге за возове великих брзина, реке Нишаве, а затим се на км 53+000, западно од села Чифлик уклапа у коридор постојећег пута М1.12. Након овог укрштања, коридор аутопута у потпуности поклапа трасу постојећег пута све до новог тунела "Сарлах" на уласку у Пирот. По изласку из тунела "Сарлах" коридор будућег аутопута уклапа се у трасу постојеће обилазнице. После укрштаја са трасом пруге за велике брзине коридор аутопута са северне стране прати трасу регионалног пута Ниш - Димитровград све до Сукова. Веза магистралног пута М-9 са аутопутем према западу остварује се коришћењем постојећег тунела "Сарлах" док је веза према истоку могућа само проласком кроз град и коришћењем градских улица;
- појачаним одржавањем осталих деоница путева;

2) Комплетирање мреже (реконструкција и изградња), модернизација, рехабилитација, и појачано одржавање на државним путевима II реда

Планске активности:

- рехабилитација коловоза и осталих елемената (уз израду техничке пројектне документације и пратећих студија);

програме еколошког образовања и васпитања и запослених и туриста; даје допринос одрживом развоју локалне заједнице кроз истраживачке програме (Међународни водич *ecolodge-a*, 1996.).

- реализација прикључка потенцијалног планираног пута на делу аутопута Е80 на превоју „Плоче“ којим се преко општине Гацин Хан остварује јужна веза измену путева Е-80 и Е-75. Веза преко петље "Плоче" представља и најкраћу и најбржу везу општине Гацин Хан са суседним општинама - Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске ("Службени гласник РС", бр. 86/2009)

3) Реконструкцијом и изградњом локалне путне мреже

- реконструкција и изградња локалне путне мреже у циљу повећања саобраћајне доступности и повезаности насеља међусобно као и повезивања са зонама туристичког развоја (повезивање деоница на Сувој планини), уз израду идејних и главних пројеката;
- просторним планом је предвиђено и осавремењавање постојећих путева на територији Општине, тако да до краја планског периода већина општинских путева буде са савременим коловозним застором.
- општинске путеве чији је профил такав да захтева веће интервенције, потребно је реконструисати, односно проширити и опремити одговарајућом саобраћајном сигнализацијом према динамици која ће се утврдити средњорочним и годишњим плановима општина/града.
- од остале саобраћајне инфраструктуре која је у функцији општинских путева, планирана је изградња и реконструкција аутобуских стајалишта на свим општинским путевима којима пролазе линије јавног превоза путника.

4) Унапређењем јавног линијског превоза :

Приградски и међумесни превоз путника на територији Општине обавља се у највећој мери друмским и делимично железничким саобраћајем. Развој јавног превоза путника потребно је усмерити ка :

- развоју постојећих и увођењу нових линија у складу са потребама становника ;
- санацији и реконструкцији постојећих и могућих коридора јавног приградског превоза ;
- давању приоритета овом виду саобраћаја у односу на индивидуални;
- адекватном опремању аутобуских стајалишта у складу са важећим законима и прописима (посебно на деоницама државних путева), како би се повећала безбедност путника при уласку и изласку из возила;
- оспособљавање општинске (локалне) путне мреже за безбедно одвијање јавног путничког саобраћаја у циљу оптималног повезивања свих насеља са општинским центром;
- усаглашавање редова вожње са циљним корисницима (школска популација, радни контингент и сл.)
- увођењем нових полазака у јавном железничком путничком саобраћају као и повећање капацитета на постојећим поласцима (повећањем путничких гарнитура)

5) Развоја железничког саобраћаја представљаће:

- електрификавање Државне магистралне пруге Ниш-Пирот-граница са Републиком Бугарском (Е-70);
- израда планске и пројектне документације пруге за возове великих брзина. Коридор пруге за возове великих брзина Ниш-Димитровград, дужине око 95км, ширине 435м, обухвата труп пруге ширине 35м, заштитни појас са обе стране пруге од по 200м и углавном прати коридор постојеће пруге осим на појединим деоницама од значаја за Просторни план (у зони Беле Паланке, због обиласка градског подручја и измештања станице);

Пруга је двоколосечна и на њој се обавља мешовити саобраћај. Положај коридора пруге за возове великих брзина дат је оријентационо, а коначно ће се утврдити по изради Генералног пројекта пруге за возове великих брзина Ниш -Димитровград. - Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске ("Службени гласник РС", бр. 86/2009)

6) Развој бициклистичког саобраћаја

Подразумева израду одговарајуће студије којом ће се дефинисати бициклистичке руте на читавом подручју Општине (основним правцем исток-запад и бочним везама) у циљу остваривања међудржавне сарадње (руте 6 и 11 EuroVelo - европска мрежа бициклистичких рута).

2.1.6.2. Водна и водопривредна инфраструктура

Водоснабдевање

Планска решења у области водоснабдевања су:

- подручје општине Бела Паланка ослањаће се на изворишта подземних вода: "Крупац", "Мокра", "Дивљана" и "Љуберађа", тј. систем водоснабдевања "Љуберађа-Ниш"; Белопаланачки водовод; локална изворишта сеоских насеља;

-из водоводног система "Љуберађа-Ниш", и будућег водоводног система везаног за акумулацију "Завој", поред сеоских насеља која већ поседују јавне системе: Бежиште, Шљивовик, Д. Коритница, Дивљана, Мокра, Моклиште, Црвена река, Врандол, Крупац, Долац и Долац-насеље, водом ће се снабдевати и сеоска насеља Горња Коритица, Ореовац, Ново Село, Црвени Брег и Тамњаница.

-Бела Паланка и село Клисуре која користе воду из Белопаланачког водовода и у будуће ће се ослањати на овај систем.

-остала насеља водом се снабдевају са локалних изворишта. Планира се већа употреба некаптираних извора и проширење локалних изворишта као и њихово повезивање на регионални систем чиме би се омогућило стабилно снабдевање водом свих корисника обухваћених планом.

-вода за технолошке потребе биће захватана из Нишаве из за ту сврху формираних одговарајућих акумулација на водотоку уз обавезну рецикулацију воде. Акумулационе просторе димензионисати на обезбеђеност од 97 %. Низводно од преграде обезбедити биолошки оптимум за одржавање флоре и фауне у водотоку.

-у циљу заштите изворишта водоснабдевања и око постојеће акумулације Дивљана, од случајног или намерног загађивања неопходно је дефинисати зоне санитарне заштите као и режим организације, уређења и коришћења простора у тим зонама.

- Реконструкција постојеће мреже и објеката за водоснабдевање;
- Доградња разводне водоводне мреже у свим насељима;
- Прикључење свих планираних насеља на систем водоснабдевања "Љуберађа-Ниш";
- Изградња прекидних комора;
- Изградња пумпних станица;
- Изградња недостајућег резервоарског простора

Каналисање

Каналисање отпадних вода са подручја општине Бела Паланка одвијаће се сепаратним системом канализације. Топографија општине Бела Паланка је таква да се издвајају два сливна подручја: слив реке Нишаве коме припада највећи део територије и мањи део слива реке Сврљишки Тимок. Развој каналисања на подручју Плана одвијаће се сходно сливним подручјима. Како би се очувао квалитет површинских и подземних вода поред

изградње канализационе мреже неопходна је изградња и постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ).

Планска решења у области канализације су:

- Доградња постојећег ППОВ у Белој Паланци и његово пуштање у рад (Изградњом ППОВ стварају се услови коришћења вода реципијената за наводњавање после третмана и испуштања пречишћених отпадних вода у водопријемнике. ППОВ је изграђено само у насељу Бела Паланка али није пуштено у рад. Димензионосно је за потребе 20.000 ЕС (еквивалентних становника). Потребно је привођење његовој намени и пуштање у рад централног постројења за пречишћавање отпадних вода. Поред Беле Паланке, на градски каналски систем и централно ППОВ, могуће је прикључити следећа сеоска насеља: Креница, Мокра, Дивљана, Клисура, Доња Коритница, Горња Коритница, Ореовац, Бежиште и Шљивовик са око 10.100 становника);
- Изградња секундарне канализационе мреже за употребљене воде у свим насељима;
- Изградња главних колектора од насеља до за то насеље предвиђено групно ППОВ;
- Изградња групних постројења за пречишћавање отпадних вода (Сеоска насеља, код којих није могуће одвођење употребљених вода на централно постројење, треба груписати и њихове отпадне воде одвести на уређаје који ће опслуживати само та насеља: Ново село, Шпај, Црвена Река, Црвени Брег, Тамњаница, Лесковик, Долац-насеље, Ланиште, Црче, Вргудинац, Глоговац са око 1.700 становника; Мирановац, Мирановачка Кула, Витановац са око 130 становника; Бабин Кал, Горња Глама, Доња Глама, Букуровац, Клење са око 190 становника; Трешњанци, Сињац, Печевац са око 300 становника; Горњи Рињ, Доњи Рињ, Моклиште, Дражево са око 500 становника.
- Изградња водонепропусних септичких јама са организованим пражњењем и одвожењем садржаја на за то планиране локације (код оних насеља, код којих претходне две могућности нису остварљиве, употребљене воде треба подвргнути третману на мањим, појединачним уређајима локалног карактера и то су: Пајез, Козја, Љубатовица, Чифлик, Теловац, Вета, Градиште, Долац-село, Крупац, Врандол, Космовац, Топоница. За ова насеља могуће је и, након изградње канализационих система, одвођење употребљених вода у заједничке водонепропусне септичке јаме са организованим пражњењем и одвожењем садржаја на за то планиране локације;
- Упојне бунаре и водопропусне јаме треба строго забранити.
- Индустијске отпадне воде, које садрже опасне материје, подвргаваће се предтретману пре упуштања у јавне канализационе системе
- Употребљене воде са фарми и домаћинства која ће се бавити сточарством, прикупљаће се у осокама (бетонским јамама) из којих ће се преврело органско ђубре разносити на пољопривредне површине. Преливне воде из осока морају се уводити у канализацију. У противном се подвргавају пречишћавању.
- Изградња секундарне канализационе мреже за атмосферске воде у свим насељима;
- Дуж регионалних путева предвиђа се изградња инфраструктуре и уређаја за прикупљање, одвођење и санитарно прихватљив третман загађених атмосферских вода, као и пријем отпадних материја у случају акцидентних прилика редовног саобраћаја;
- Обавезна заштита квалитета вода увођењем система мерења и осматрања за благовремено откривање појаве загађења.

Након реализације целокупног система потребно је донети општински пропис којим би се наложило обавезно прикључење на канализацију и затварање свих водонепропусних септичких јама у циљу спречавања даљег загађивања подземних вода.

Мелиорациони системи

Развој мелиорационих система могућ је у долинама водотокова, пре свега у долини реке Нишаве. Локације површина погодних за наводњавање одредиће се накнадно, зависно од потреба пољопривреде.

Планска решења су:

- Комасација земљишта (основни предуслов за реализацију мелиорационих система је комасација земљишта, са укрупњавањем парцела, јер се савремени системи за наводњавање не могу примењивати у условима ситних пољопривредних парцела. Хидротехничке мелиорације треба да буду комплексне, што подразумева усклађену реализацију система за одводњавање, наводњавање, уз оптимално коришћење агротехничких мера)
- Реконструкција постојећег хидромелиорационог система на подручју Белопаланачког поља;
- реконструкција мелиорационих канала уз могућност изградње малих хидроелектрана, са претходно прибављеним условима надлежних институција.
- Изградња мелиорационих система на површинама погодним за наводњавање (наводњавање обрадивих површина организовати на земљиштима класе I и класе II и на земљиштима класе III која траже делимичне мелиорације - степен обезбеђености испоруке воде за наводњавање је реда 80%);
- Одводњавање вишка вода са превлажених потенцијално плодних и слабо дренираних земљишта (Подаци о прекомерно превлаженим земљиштима су оскудни и непотпуни. Да би се добила реална слика потреба за одводњавањем извршено је детаљно рекогностицирање терена и обављен разговор са мештанима за поједине локалитете. Генерално гледано, превлажено земљиште појављује се као сувишна вода која се повремено задржава углавном на прелазу равничарског у брежуљкасти терен, а најчешће у долини реке Нишаве у виду површинских и подземних вода. Утицај ових вода на пољопривредно земљиште нема значајан утицај јер угрожено земљиште није за употребу или се не користи интензивно. Изграђених система за одводњавање на територији Плана нема);
- Израда техничке документације.

Одбрана од поплава, регулација река и заштита од ерозије

Основна планска решења су:

- Израда "Плана за проглашење ерозионих подручја" и "Плана одбране од поплава од бујичних вода на подручју општине Бела Паланка";
- Радове у оквиру уређења корита водотока усмеравати најпре у правцу обезбеђења стабилности корита и функционалности насипа, а затим ка уређењу мањих водотока на проласку кроз насеља. Код уређења водотока кроз насеље поред естетских, функционалних и комуналних услова морају бити испуњени и други захтеви везани за коришћење вода (наводњавање, спорт, рекреација, туризам, рибарство). Код спровођења мера заштите од поплава предност треба дати већим речним токовима као што је Нишава чије су угрожене површине и објекти у приобаљу насеља: Сињац, Чифлик, Љубатовица, Клисуре, Клење, Букуровац, Бела Паланка, Ново село, Вргудинац, Моклиште, Црвена Река, Врандол, Црвени Брег, Крупац, Насеље Долац и Ланиште; а од мањих: Топоничка или Црвена река - угрожене површине и објекти од плављења у приобаљу насеља Топоница, Глоговац и Црвена река; Коритничка река - насеља Горња и Доња Коритница,

Дивљана, Мокра и насеље Бела Паланка и Пајешкој реци као притоци Турије или Сврљишког Тимока - насеља Пајеж, Козја, Мирановац, Витановац и Мирановачка Кула.

- уређење корита треба спроводити тако да буде уклопљено у природни амбијент што подразумева употребу природних материјала као што су земља, камен, зелени појасеви зелене вегетације и сл.
- Заштита од поплава малих насеља и приобаља водотока, као и пољопривредног земљишта треба да буде најмање од педесетогодишњих великих вода
- Изградња линијских објеката за одбрану од поплава;
- Изградња бујичних преграда за заустављање наноса на свим водотоцима који пролазе кроз насеља;
- На водотоцима, где се стекну повољни услови у смислу рационалног коришћења водног потенцијала и економске исплативости, могу се градити мале хидроелектране (потенцијалне локације за изградњу хидроелектрана су управо евидентирана плавна подручја, која се проширењем и преграђивањем корита и уређењем обала могу користити за наводњавање и рекреативне потребе становништва, односно потенцијалних туриста);
- заштита од ерозије и бујичних токова. (са аспекта ерозије земљишта, за подручје Плана од значаја је поред претварања нископродуктивних и деградираних пољопривредних површина у шумске комплексе и заштита водопривредних објеката од наноса са механичког, хемијског и биолошког аспекта, зависно од степена угрожености и степена осетљивости тих објеката на засипање наносом. Сви радови морају се ускладити са прописаним нормама које не нарушавају природни амбијент и историјско културне садржаје. То подразумева, пре свега, изградњу бујичних преграда за заустављање наноса).

Акумулације

Објекат за заштиту од вода на овом подручју представља и постојећа акумулација Дивљана која служи за задржавање наноса, заштиту од великих вода Коритничке реке, наводњавање, оплеменеивање малих вода, рекреацију, туризам и риболов. Неопходно је континуално одржавање објекта и опреме како би се обезбедила стабилност и функционалност бране, као и повремено чишћење акумулације од наноса. Осим тога потребно је квалитет воде у акумулацији одржавати на ниво који омогућава контактну рекреацију.

Предвиђа се изградња вишенаменских акумулација на подручју општине Бела Паланка, на реци Нишави и то: Црвени Брег; Вргудинац и акумулација код насеља Чифлик. Првобитна намена им је производња електричне енергије, али служиће и за активну заштиту од вода.

2.1.6.3. Енергетска инфраструктура

Електроенергетска мрежа

Основна стратегија даљег развоја електроенергетског система је да створи оптимално решење сигурног, квалитетног и економичног снабдевања електричном енергијом потрошача на територији општине Бела Паланка.

Студијом избора оптималне варијанте развоја мреже 400 kV , 220 kV , 110 kV и 35 kV на подручјима Електродистрибуција Ниш, Лесковац и Врање и Студијом перспективног дугорочног развоја електричних мрежа напонских нивоа 110 kV и 35 kV на подручју огранака Ниш, Лесковац, Прокупље, Пирот и Врање у ПД "Југоисток", планирана је изградња трафостанице 110/35/10 kV "Бела Паланка" , грађевински за снагу 2 x 20 MVA, која би се повезала на далековод 110 kV ТС 400/220/110 kV "Ниш 2" - ТС 110/35 kV "Пирот 2". Повезивање ове трафостанице би се извршило двоструким водом 110 kV, по систему "улаз - излаз".

Из трафостанице 110/35/10 kV "Бела Паланка" треба да изађу 4 вода 35 kV , и то за следеће правце:

- за правац ТС 35/10 kV "Бела Паланка" ,
- за правац ТС 35/10 kV "Долац", која би се "одвезала " са далековода 35 kV ТС 110/35 kV "Ниш 3" - ТС 110/35 kV "Пирот 1",
- за правац ТС 35/10 kV "Душник" ,
- за правац ТС 35/10 kV "Бабушница" .

За потребе обезбеђења електричне енергије за све кориснике у захвату плана извршиће се даља доградња и реконструкција постојеће електроенергетске мреже 10 kV (далеководи 10 kV и трафостанице 10/0,4 kV) и изградња нових извода 10 kV из трафостанице 110/35/10 kV и 35/10 kV

Топлификација и гасификација

На подручјима где је преовладајући систем породичног система градње ниже и средње спратности није рационално увођење централизованог топловодног система, те из тих разлога се ни за једно насеље на територији општине не планира изградња централизованог система топлификације.

Планира се изградња магистралног гасовода МГ - 10 Ниш - Димитровград (бугарска граница). Магистрални гасовод ће ући на територију општине Бела Паланка из правца Пирота, јужно од насеља Теловац, пратиће стари пут Бела Паланка - Пирот до села Креница, обићи насеље Бела Паланка са северне стране. Од Беле Паланке гасовод ће пратити реку Нишаву са северне стране, код насеља Црвена река прећи Нишаву и пратећи пут II реда (Р- 241 Нишка Бања - Црвена Река) ићи до уласка на територију града Ниша.

У источном делу насеља Бела Паланка изградиће се главна мернорегулациона станица (ГМРС) "Бела Паланка". Од ГМРС "Бела Паланка" изградиће се гасоводна мрежа средњег притиска паралелно са регионалним путем до насеља Црвена Река, где ће се изградити МРС „Црвена река“.

Гасификација територије општине Бела Паланка вршиће се изградњом дистрибутивних гасовода од мернорегулационих станица до насеља и потрошача у захвату плана.

Са ГМРС „Бела Паланка“ снабдеваће се гасом насеља Бела паланка, Мокра, Дивљана, Доња и Горња Коритница, Вргудинац, Клисура. Са МРС „Црвена Река“ гасом ће се снабдевати насеља Црвена Река, Врандол, Моклиште, Црвени Брег, Крупац, Долац и Тамњаница.

У коридору трасе магистралног гасовода МГ-10 планира се траса продуктовода Ниш – Димитровград (граница Бугарске) као наставак трасе продуктовода Сомбор-Ниш, и овим продуктоводом ће се вршити транспорт нафте и нафтних деривата од рафинерија до складишта нафтних продуката.

У наредном периоду планира се изградња магистралног гасовода "Јужни ток". Једна од варијанти планиране трасе међудржавног гасовода је траса паралелна са магистралним гасоводом МГ-10 Бугарска граница - Ниш и магистралним гасоводом МГ-09 Ниш – Појате (улазак гасовода на територију Републике Србије код Димитровграда). Овај магистрални гасовод треба да чини део јужног европског гасоводног коридора, који треба да од Појата настави на север ка Мађарској и Аустрији. Након одређивања места уласка гасовода у Србију, за трасу и објекте овог међудржавног гасовода планира се израда Просторног плана подручја посебне намене.

Обновљиви извори енергије

Хидропотенцијал река на територији општине Бела Паланка је велики, што пружа могућност изградње малих хидроелектрана (МХЕ). Енергетске карактеристике сваке хидроелектране зависе од водотока на коме се гради, односно од протока, укупне расположиве воде и њене расподеле током године.

У склопу са хидропотенцијалом акумулације Завој, на територији општине Бела Паланка се појављује акумулација "Чифлик" и хидроелектрана "Бела Паланка".

Предвиђена је преливна брана на Нишави, којом се формира компензациони базен за воде из ХЕ "Црноклиште" и захват вода за ХЕ "Бела Паланка". Машинска зграда ће се налазити у Белој Паланци. Инсталисана снага хидроелектране треба да износи од 10,0 до 14,5 MW.

"Катастром малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САП" из 1987 године, који су за потребе ЈП ЗЕПС израдили "Енергопројект-Хидроинжињеринг" и Институт "Јарослав Черни" на територији општине Бела Паланка предвиђено је 9 (девет) потенцијалних локација за изградњу малих хидроелектрана, и то:

Табела 10.Списак МХЕ из „Катастра малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САП“

Р.бр.	Назив мини хидроелектране	Водоток	Инсталисана снага (kW)	Тип хидроелектране
139.	"Црвени брег"	Нишава	3,15 MW	прибранско,проточна
140.	"Вргудинац"	Нишава	2,5 MW	прибранско,акумулациона
141.	"Мала Бела Паланка"	Нишава	8,0 MW	деривационо,проточна
152.	"Црвена река"	Црвена река	400 kW	деривационо,проточна
153.	"Топоница"	Топоничка река	130 kW	деривационо,проточна
154.	"Драгуша"	Ветанска вода и поток Коњски дол	100 kW	деривационо,проточна
155.	"Бела Паланка"	Мокрањска река	660 kW	деривационо,проточна
156.	"Доња Коритница"	Мокрањска и Бежишка река	750 kW	деривационо,проточна
157.	"Чуковац"	Вранашица	160 kW	деривационо,проточна

Из ових малих хидроелектрана би се преко преносне 10 kV-не мреже електрична енергија доводила до суседних насеља.

Поред наведених потенцијалних локација за изградњу малих хидроелектрана могућа је изградња МХЕ и на другим локацијама у захвату Плана које задовољавају услове у складу са законима и прописима.

Подаци из катастра малих хидроелектрана често не одговарају у потпуности стварном стању на терену и не би их требало стриктно примењивати у данашњим условима без техно-економске и еколошке евалуације решења, као и расположивог потенцијала водотока. Након ревизије списка МХЕ добиће се прецизније локације и створити бољи предуслови за даљу реализацију ових пројеката.

Хидроенергетски потенцијал водоводног система "Љуберађа-Ниш" може се искористити за производњу електричне енергије уградњом турбина у постојеће прекидне коморе. Могуће локације за изградњу оваквих МХЕ на подручју плана су: прекидна комора Коритница и прекидна комора Дивљана. Приликом израде техничке документације обавезна је израда студије о процени утицаја објекта на животну средину и квалитет воде у цевоводу.

Просечна годишња вредност дневне енергије сунчевог зрачења за територију која се налази у захвату плана износи од 4 до 4.2 kWh/m² (хоризонтална мерна површина), а вредности се крећу од 4.6 до 4.8 kWh/m² (мерна површина под углом 30° према југу) тако да подручје плана спада у подручја повољна за експлоатацију енергије сунца.

Неопходно је урадити студије, техноекономске анализе и мерења које ће показати исплативост великих инвестиција у овај вид обновљивих извора енергије и најповољније локације за изградњу у захвату Плана. Коришћење соларних колектора за добијање санитарне топле воде у домаћинствима, пословним и индустријским објектима један је од начина једноставног и ефикасног коришћења енергије сунца.

У домену пољопривредне производње енергија сунца се може користити за грејање пластеника и стакленика путем соларних колектора.

Коришћење ветра као алтернативног извора енергије условљено је пре свега снагом ветра на подручју обухваћеном границама Плана, али и локацији и економској исплативости транспорта те енергије до потрошача. Потребно је извршити детаљна мерења интензитета ветра и урадити студије које ће показати евентуалну исплативост изградње ветрогенератора, као и

најповољније локације за изградњу у захвату плана. Као неопходан предуслов изградње ветроелектрана треба предвидети њихово прикључење на преносну мрежу одговарајућег капацитета.

Као потенцијална зона за изградњу ветропаркова у захвату Плана предвиђа се простор на коме се на основу досадашњих испитивања и мерења установила оправданост улагања за изградњу ветрогенератора:

- Ветропарк "Шљивовик", зона североисточно од насеља Шљивовик и источно од Шљивовичког врха,

Поред ове локације, ветропаркови се могу градити и на другим локацијама у захвату Плана, уколико испуњавају услове у складу са законима и прописима.

Биомаса представља биоразградив део производа и остатака у пољопривреди (биљне и животињске супстанце), отпада и остатака у шумарству, као и биоразградиви део градског и индустријског отпада. Подразумева се да ови отпаци не садрже штетне и опасне материје у себи.

Због трошкова транспорта биомасу на овом простору треба користити углавном у непосредној близини настанка ових сировина ради задовољавања енергетских потреба објеката пољопривредне производње.

Неадекватна изолованост стамбених и других објеката, као и лош квалитет грађевинске столарије утичу на велику и неефикасну потрошњу топлотне енергије. Коришћење електричне енергије за загревање објеката представља додатни проблем електроенергетског система, и неопходно је радити на обезбеђивању алтернативних извора енергије потрошачима у захвату плана. Потребно је радити на повећању енергетске ефикасности у секторима зградарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга.

Неопходно је сагледати потрошњу енергије у свим аспектима на подручју Плана и предузети мере за већу енергетску ефикасност и мању потрошњу енергената. Као стимуланс, потребно је увести подстицајне мере за индустрију и становништво за примену мера енергетске ефикасности, као и строже прописе везане за област зградарства, али и производње и преноса свих видова енергије.

Планира се веће ангажовање на процесу гасификације потрошача у захвату плана, чиме ће се смањити потрошња фосилних горива и девастација шума, као и смањити потрошња електричне енергије за грејање.

Неопходно је доношење техничких прописа и стандарда везаних за економску ефикасност на регионалном и општинском нивоу. Потребно је обезбедити податке о тренутном стању, како би се могло кренути у дефинисање стратегија, решавање проблема и штедњу енергије, а база података би омогућила праћење напретка у свим областима.

2.1.6.4. Електронске комуникације

Телекомуникације

Потребе за остваривањем сервиса "triple play", односно остваривањем високих битских протока (изузетно велике брзине преноса-чак до 20 Mb/s), узрокује потребу за смањење претплатничке петље. Ово ће бити могуће остварити дубљим уласком оптичких каблова у приступне мреже и увођењем нових приступних уређаја у приступну мрежу - мултисервисних приступних чворова (МСАН). Ово истовремено захтева изградњу нових приступних мрежа и осавремењавање постојећих приступних мрежа.

У наредном периоду се планира даља дигитализација, односно изградња нових комуникација и припадајућих приступних мрежа, са напред наведеним карактеристикама, у свим насељима на територији општине. Повезивање свих истурених комуникационих степена - мултисервисних приступних чворова извршити оптичким кабловима, што ће омогућити телефонским претплатницима приступ свим сервисима који буду примењивани у телекомуникацијама.

Табела 11. Списак МСАН на територији општине Бела Паланка

Р.бр.	Назив приступног степена	Постојећи/планирани	Indoor/ Outdoor	POTs	ADSL	Повећање броја прикључака у прист. мрежи
1.	MSAN "Бела Паланка"	Постојећи-реконстр.	Indoor	2.880	256	
2.	MSAN "Црвена река"	Постојећи-реконстр.	Indoor	512	128	
3.	MSAN "Моклиште"	Постојећи-реконстр.	Indoor	256	128	
4.	MSAN "Долац"	Постојећи-реконстр.	Indoor	320	64	
5.	MSAN "Крупац"	Постојећи-реконстр.	Indoor	128	64	50
6.	MSAN "Клисура"	Планирани	Outdoor	256	64	50
7.	MSAN "Мокра"	Планирани	Outdoor	320	64	120
8.	MSAN "Црвени Брег"	Планирани	Outdoor	256	64	40
9.	MSAN "Тамјаница"	Планирани	Outdoor	192	64	30
10.	MSAN "Дивљана"	Планирани	Outdoor	128	64	100
11.	MSAN "Доња Коритница"	Планирани	Outdoor	256	64	150
Укупно:			5.504	1.024	540	

Наставиће се даља надградња транспортне мреже (оптички каблови) на магистралним везама и на регионалним нивоима телекомуникационе мреже и повезивање свих нових комуникација. Укупна дужина нових оптичких каблова којима ће се повезати све комуникације на територији општине износи око 20 км.

У наредном периоду треба очекивати даљи пораст тражње мобилних услуга, значајан развој видео услуга и повећање удела мобилног Интернета и свих његових пратећих услуга.

Сва три оператера : "Телеком Србија" - (МТС), "Теленор" и "ВИП Мобиле" ће проширити мрежу базних радиостаница да би квалитетним сигналимa покрили целокупну територију општине.

2.1.6.5. Поштански саобраћај

Поштанске услуге на територији општине Бела Паланка обављају се у три поште и то у следећим насељима :

- Бела Паланка (18310),
- Црвена Река (18313),
- Долац (18314).

Распоред пошти на територији општине није адекватан и не одговара конфигурацији размештаја насеља у општини. Радијуси опслуживања су изузетно велики и потребно је отварање нових пошти у насељима која ће представљати центре заједница насеља.

2.1.6.6. Комунална инфраструктура

Управљање отпадом

У области управљања комуналним отпадом предвиђа се успостављање система интегралног управљања отпадом на територији подручја Плана, што подразумева пре свега затварање и санацију постојећих несанитарних депонија и сметлишта и то:

- рекултивацију затворене депоније на локацији „Бајчина бара“ (позајмиште мртвог шљунка) према постојећем пројекту санације и рекултивације;

- израду пројекта затварања, санације и рекултивације постојеће општинске депоније у атару села Букуровац и
- уклањање дивљих сметлишта поред путева и чишћење водотокова од депонованог отпада.

Јединице локалне самоуправе су обавезне да израде пројекте санације и рекултивације постојећих дивљих сметлишта до краја 2012. године.¹⁰ Затварање и санација сметлишта, према пројектима санације, требало би да се заврши најкасније до 2014.године¹¹ уз спроведено геолошко и хидротехничко истраживање и анализе квалитета површинских и подземних вода у близини некадашњих сметлишта због процене еколошке угрожености земљишта.

Неопходно је зауставити и санкционисати поновно настајање дивљих сметлишта на местима која су претходно очишћена. Да би се то постигло потребно је проширити систем организованог сакупљања отпада на сва сеоска насеља општине Бела Паланка како би се спречило неконтролисано депоновање отпада. Организованим сакупљањем отпада неопходно је обухватити и планиране туристичке локалитете на територији Општине, односно организовати комуналну службу на туристичким локалитетима. План проширења обухвата организованог сакупљања отпадом дефинише се у оквиру локалног плана управљања отпадом који доноси јединица локалне самоуправе.

Отпад са територије Општине усмераваће се на регионалну санитарну депонију у Пироту преко планиране трансфер станице. У оквиру трансфер станице ће се вршити сепарација и претовар отпада, а затим одвоз на место прераде и коначног одлагања. Планом је предвиђено и формирање центра за одвојено сакупљање рециклабилног отпада (рециклажног дворишта) на територији КО Црвени Брег, где би се такође вршила сепарација отпада и промет рециклабила.

Упоредо са успостављањем организованог сакупљања отпада у сеоским насељима потребно је успоставити и систем примарне сепарације отпада на територији целе општине постављањем контејнера за одвојено сакупљање отпада („зелених острва“) и коришћењем мобилних станица за сакупљање отпада у насељима у којима није могуће формирање зелених острва.

Такође је неопходно организовати селективно сакупљање отпада који се не може мешати са комуналним отпадом (опасан отпад из домаћинства, кабасти отпад, грађевински шут, дотрајала возила, електронски отпад и сл.) у одређеним временским интервалима. У оквиру трансфер станице предвидети простор за привремено складиштење опасног отпада из домаћинства. Опасан отпад са територије Општине усмераваће се на планирано централно регионално складиште опасног отпада на територији Нишавског округа.

До успостављања система организованог управљања отпадом животињског порекла (третман у објектима за нешкодљиво уклањање животињског отпада) предвиђа се изградња једног **сточног гробља/јаме** за прихват животињских лешева и осталог отпада животињског порекла са територије целе општине.

За изградњу трансфер станице и сточног гробља и одлагање грађевинског отпада¹² предвиђена је локација постојеће општинске депоније на територији КО Букуровац (к.п. бр.1270), површине око 5ha, након њеног затварања и санације и то:

- трансфер станица на делу локације површине око 1ha;
- сточно гробље/јама на делу локације површине око 1ha и
- простор за одлагање инертног, грађевинског и отпада од рушења објеката на површини од око 3ha

Локација трансфер станице и сточног гробља/јаме мора испуњавати услове прописане Правилником о критеријумима за одређивање локације и уређење депонија отпадних материја¹³

¹⁰ Закон о управљању отпадом, „Службени гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010

¹¹ Стратегија управљања отпадом за период 2010 – 2019. године, април 2010. године

¹² Одлука о одређивању локације за складиштење, третман и одлагање инертног, грађевинског и отпада од рушења објеката на територији општине Бела Паланка, „Службени лист Града Ниша“, бр. 24/2010

и Правилником о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла.¹⁴

Гробља

На територији Општине за сахрањивање ће се користити:

- 1) градско гробље у Белој Паланци („Табије“) на територији КО Мокра. Површина гробља је око 5ha, од чега је слободна површина око 2 ha што задовољава потребе сахрањивања у току планског периода.
- 2) постојећа сеоска гробља на територији општине Бела Паланка уз неопходна проширења оних која немају довољну површину, опремање одговарајућом инфраструктуром и уређење комплекса са пратећим функцијама (одговарајуће капеле, обавезно оградавање комплекса, санитарна заштита и организована служба одржавања).

На територији КО Црвена Река не постоји гробље већ се за сахрањивање користе локације на територији КО Врандол (површине 0,067ha), КО Црвени Брег (површине 0,059ha) и к.п.бр.660/1 (површине 0,25ha) чији је корисник општина Бела Паланка.

Гробља морају бити на погодном и истраженом терену са одговарајућим инжењерско-геолошким карактеристикама и у простору који је одмах могуће опремити комуналном инфраструктуром. За проширење постојећих гробља и нове локације гробља неопходна је израда плана детаљне регулације. У табели бр. 11 приказане су површине постојећих гробља у сеоским насељима као и потребне површине гробља добијене на основу броја становника и стопе морталитета.

Табела 12. Потребне површине за сахрањивање

ред бр.	насеље	број становника 2002.год.(S)	потребан број гробних места (G)	површина гробног места (m ²)	површина постојећег гробља (m ²)	потребна површина гробља P(m ²)
1	Бабин Кал 1	51	35	3,5	2190+3380	123,8
2	Бабин Кал 2	0	0	3,5	-	-
3	Бежиште	175	121	3,5	2480+2470	424,9
4	Бела Паланка(варош)	8626	5984	3,5	50000	20945*
5	Бела Паланка(ван вароши)	0	0	3,5	-	-
6	Букуровац Дол	26	18	3,5	1320	63,1
7	Вета	134	93	3,5	7790	325,4
8	Витановац	72	50	3,5	1270	174,8
9	Врандол	372	258	3,5	300+320+1190	903,3
10	Вргудинац	152	105	3,5	-	369,1
11	Глоговац	47	33	3,5	1690	114,1
12	Горња Глама	34	24	3,5	2860	82,6
13	Горња Коритница	109	76	3,5	1800	264,7
14	Горњи Рињ	10	7	3,5	2010	24,3
15	Градиште 1	65	45	3,5	3920	157,8
16	Градиште 2	0	0	3,5	-	-
17	Дивљана	141	98	3,5	2480	342,4
18	Дол	430	298	3,5	1720	1044,1
19	Долац	72	50	3,5	5470	174,8
20	Доња Глама	26	18	3,5	4980	63,1
21	Доња Коритница	216	150	3,5	1860	524,5
22	Доњи Рињ	13	9	3,5	1270	31,6
23	Дражево	30	21	3,5	5080	72,8
24	Клење	54	37	3,5	5630	131,1
25	Клисура	222	154	3,5	2480	539,0
26	Козја	76	53	3,5	880	184,5
27	Космовац	110	76	3,5	910	267,1
28	Кремница	29	20	3,5	5080	70,4
29	Крупац	144	100	3,5	2050	349,7
30	Ланиште	68	47	3,5	2220	165,1

¹³ Објављен у „Сл.гласнику РС“, бр.54/92

¹⁴ Правилник о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла и о условима које морају да испуњавају објекти и опрема за сабирање, нешкодљиво уклањање и утврђивање узрока утинућа и превозна средства за транспорт животињских лешева и отпадака животињског порекла („Сл. лист СФРЈ“, бр. 53/89)

31	Лесковик	24	17	3,5	830	58,3
32	Љубатовица	87	60	3,5	1850+1620	211,2
33	Мирановац	60	42	3,5	2010	145,7
34	Моклиште	492	341	3,5	7100	1194,6
35	Мокра	315	219	3,5	8540	764,9
36	Ново Село	46	32	3,5	1530	111,7
37	Ореовац	54	37	3,5	7940	131,1
38	Пајез	90	62	3,5	3600	218,5
39	Сињац	241	167	3,5	5410+950	585,2
40	Тамњаница	171	119	3,5	6000+3700	415,2
41	Теловац	44	31	3,5	730	106,8
42	Топоница	68	47	3,5	3620	165,1
43	Трешњанци	0	0	3,5	1280	-
44	Црвена Река	303	210	3,5	-	735,7
45	Црвени Брег	371	257	3,5	3200	900,8
46	Црнче	64	44	3,5	7780	155,4
47	Чифлик	103	71	3,5	1810	250,1
48	Шљивовик	263	182	3,5	3090	638,6
49	Шпај	81	56	3,5	3540	196,7

* површина гробља „Табије“ (КО Мокра) је 5 ха од чега је заузето 3 ха, није потребно проширење

Пијаце

У погледу **пијаца** планира се:

- опремање и уређење зелене и мешовите пијацу у насељу Бела Паланка;
- изградња мешовитих пијаца у сеоским насељима (на планираним туристичким локалитетима на територији Општине и унасељима у скалду са предложеном хијерархијом)
- сточна пијаца за административно подручје Беле Паланке се налази у насељу, плановима није досад сагледана, те се плански потврђује на постојећој локацији и остаје једина на овој територији, са тим што се предвиђа њено опремање и уређење
- **Ветеринарске услуге**

Ветеринарска станица у Белој Паланци има своју амбуланту у Мирановачкој Кули и пунктове у 17 насеља (Бабин Кал, Бежиште, Витановац, Горња Глама, Горња Коритница, Клисурса, Козја, Моклиште, Мокра, Пајез, Сињац, Црвена Река, Чифлик и Шљивовик) што задовољава тренутне потребе становништва. Могуће је успостављање мобилне ветеринарске службе у складу са будућим потребама становништва (према моделу–ветеринар обилази сеоска насеља према утврђеном распореду или долази по позиву из најближе ветеринарске станице).

2.1.7. ПРОПОЗИЦИЈЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА

2.1.7.1. Заштита животне средине

Очување квалитета животне средине и свих природних и створених вредности постиже се концепцијом одрживог развоја. Концепција одрживог развоја планског подручја заснива се на очувању квалитета ваздуха, воде, земљишта, смањеног утицаја буке, на рационалној потрошњи природних и створених ресурса. Концепција еколошког управљања животном средином за подручја различитог квалитета:

Табела 13. Планирана категоризација подручја плана

Категорија и подручје	Стање животне средине и активности на унапређењу	
	Први четворогодишњи период имплементације	Средњерочна етапа имплементације
Подручје загађене и деградиране животне средине Подручје дуж линије државног пута II реда који пролази кроз Општину, коридор аутопута	Примена мера за спречавање негативних утицаја аутопута на животну средину, спровођење мера заштите вода и земљишта; уклањање дивљих депонија; одлагање отпада на уређеним депонијама; организовано сакупљање отпада по насељима.	Одлагање отпада само на локацијама које су за то уређене; примена мера заштите земљишта; вредност емисије загађујућих материја и ниво буке испод дозвољених вредности.
Подручја угрожене животне средине Подручје интензивне пољопривреде, сам центар Општине, подручје у близини железничке пруге, зоне ерозије и потенцијална плавна подручја	Контрола квалитета ваздуха; вредност емисије загађујућих материја у границама прописаних граничних вредности; спровођење мера за заштиту земљишта од ерозије; ниво буке у оквиру прописаних вредности.	Смањење негативних утицаја на квалитет подземних вода уклањањем несанитарних септичких јама, вредности емисије загађујућих материја испод прописаних вредности; рекултивација земљишта на којем је већ заступљена ерозија
Подручја квалитетне животне средине Шумско подручје, ливаде и пашњаци, коридори локалних путева	Уклањање дивљих депонија; спровођење мера за заштиту биљног света; заштита угрожених врста биљака; заштита шума и шумског земљишта; забрана крчења и честе сече шума.	Увећање шумског фонда пошумљавањем и контролом сече шума
Подручја веома квалитетне животне средине Парк природе Сићевачка клисура, Стабло храста китњака, Специјални резерват природе Сува планина	Смањење негативних утицаја у заштићеном подручју	Спровођење одрживог развоја и туризма уз очување квалитета заштићених природних вредности и целокупне животне средине.

Заштита животне средине подразумева спровођење одређених мера за очување квалитета и побољшања квалитета свих параметара животне средине. Применом мера заштите животне средине, ефекти негативних тенденција идентификованих у простору кориговаће се у правцу побољшања квалитета појединих елемената животне средине, а применом свих расположивих инструмената спречиће се њихово ширење ван утврђеног планског оквира.

Заштита ваздуха

- ограничење емисије загађујућих материја из привредних постројења, саобраћаја и домаћинства;
- увођење система за контролу и праћење квалитета ваздуха, као и упоређивање добијених вредности са устаљеним нормама;
- развој система гасификације и топлификације;
- озелењавање јавних површина и стварање функционалног система зеленила са изградњом паркова и спортских рекреативних терена и нових дрвореда;
- уређење саобраћајне инфраструктуре и постављање заштитног зеленила око саобраћајница са интензивним саобраћајем;
- коришћење алтернативних енергетских извора, сунчеве енергије, геотермалне енергије, енергије биомасе и отпада, еолске енергије;
- развој информационог система квалитета ваздуха за подручје просторног плана преко Екобилтена и интернет презентација, са доступном базом података о актуелном стању квалитета ваздуха;
- спровести епидемиолошко истраживање ради утврђивања последица лошег квалитета ваздуха, на здравље становништва.

Заштита земљишта

- праћење квалитета земљишта, праћење концентрације тешких метала и азота у земљишту;
- спречавање појаве ерозије;
- спровођење принципа одрживе пољопривреде и контролисана употреба агрохемијских средстава у пољопривреди;
- изградња непропусних септичких јама у деловима предметног подручја без канализационе мреже;
- рационално коришћење грађевинског и пољопривредног земљишта;
- пошумљавање;
- забрана изградње објеката на пољопривредном земљишту од I до IV катастарске класе;
- забрана пренамене пољопривредног земљишта у шумско, осим ако је земљиште VII или VIII класа.

Заштита квалитета вода

Очување прописане класе квалитета површинских вода спровешће се:

- заштитом изворишта и обезбеђењем снабдевања водом, применом прописаних активности у зони заштите изворишта, ревитализацијом и проширивањем водоводног система;
- планским третманом комуналних отпадних вода - ширењем канализационе мреже (канализације за употребљене и атмосферске воде), одређивање локације и изградња ППОВ;
- објекти у којима се обавља производња и постоје технолошке отпадне воде (кланице, млекаре, хладњаче и др.) морају имати посебно издата водна акта (услове, сагласности и дозволе) којима се регулишу услови и квалитет отпадне воде, и њено упуштање у канализацију или природни реципијент; није дозвољено испуштање оваквих отпадних вода, без претходног пречишћавања, у подземље, водотоке, језера, бунаре или јавну канализацију;
- постојећи индустријски објекти морају у најкраћем року обезбедити канализацију и пречишћавање отпадних вода у складу са законском регулативом;
- отпад се сме сакупљати само на водонепропусним површинама, а депоновање је могуће само ван шире зоне заштите;

- забрана: депоновања било каквог материјала на обалама водотока; коришћења напуштених бунара као септичких јама; прања возила, машина, опреме и уређаја у површинским водама и на водном земљишту; транспорта и складиштења опасних и отровних материја;
- у зони изворишта забрањена је интензивна употреба пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе;
- коришћење вода за туризам и рекреацију - риболов, излетнички туризам и др.;
- коришћење хидропотенцијала за производњу електричне енергије.

Заштита биодиверзитета , флоре, фауне, угрожених и заштићених врста

- Интензивно проучавање биодиверзитета на подручју Плана
- Заштита и коришћење ретких и угрожених врста биљака и животиња спроводити доследно и у складу са важећим актима применом Закона о заштити природе (Сл.гласник РС бр.36/2009 и 88/2010. год.), Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне и Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива. Ретке, заштићене и угрожене врсте дрвећа (липа, орах, д.трешња, бреза, млеч, планински јавор, црни орах) нису обухваћене плановима сеча из разлога очувања биолошке разноврсности;
- Подручје Плана обухвата делове Подручја од међународног зачаја за птице ИВА-Сува планина и Сићевачка клисура, где се ради очувања услова за гнезђење нарочито птица из реда грабљивица (осичар, орао змијар, буљина), не сме се вршити нелегална сеча шума, криволов и на други начин уништавање станишта;
- заштита растиња у долини реке спровођењем мера заштите од поплава;
- учешће у пројектима израде еколошких мрежа заштићених подручја (EMERALD);
- планско организовање лова, риболова и ловног туризма;

Заштита од удеса

Основне мере управљања хемикалијама и заштита од удеса су:

- усклађивање националних прописа из области управљања хемикалијама и заштите од удеса са законодавством ЕУ;
- ревизија националних прописа о удесима у индустрији и транспорту; ратификовање важних међународних Конвенција који се односе на хемикалије и удесе (Ротердамска, Стокхолмска и сл.) успостављање и развој информационог система за управљање хемикалијама и заштиту од удеса;
- у случају удеса припрема мера и поступака санације земљишта, као и у случају појединачних (изолованих) инцидената;
- при транспорту опасних материја дуж коридора смањењем опасности од удеса;
- благовремено отклањање свих техничко-технолошких недостатака;
- организовање редионица за едукацију свих учесника систему управљања ризиком и одговором на хемијске удесе;
- контрола опреме и уређења у ЕХ заштити;
- мере за отклањање последица удеса (санација) су део процеса заштите од удеса које имају за циљ праћење постудесне ситуације, обнављање и санацију животне средине, враћање у првобитно стање, као и уклањање опасности од могућности поновног настанка удеса. Да би се санација успешно спровела мора да обухвати израду плана санације и израду извештаја о удесу. Наведени методолошки приступ квалитативно

отвара могућност дефинисања под којим условом ће ризик од рада опасних постројења на одређеном простору бити прихватљив и на који начин се може обезбедити добро управљање ризиком од удеса. Потреба за проценом ризика у животној средини настала је као резултат повећане свести о нужности заштите животне средине. Постало је очигледно да многи индустријски и развојни пројекти изазивају нежељене последице у животној средини, које би се могле спречити постојањем разрађеног механизма управљања ризиком од хемијског удеса.

- усклађивање прописа из области заштите од удеса, са прописима ЕУ;
- ревизија националних прописа о удесима у индустрији и транспорту;
- едукација свих оних који учествују у систему управљања ризиком.

Мере заштите живота и здравља људи

Заштита здравља се обезбеђује:

- заштитом и унапређењем постојећих шума, шумског земљишта и заштитних "зелених смањењем емисије загађујућих материја и изложености њиховом штетном дејству;
- појасева";
- смањењем емисије загађујућих материја у ваздуху подизањем заштитних "зелених појасева" уз магистралне саобраћајнице и нова привредна постројења, односно заштитног зеленила у насељима;
- смањење буке, вибрација и нејонизујућег зрачења врши се подизањем појасева заштитног зеленила и техничких баријера за заштиту од буке на најугроженијим локацијама (дуж аутопута), применом прописаних дозвољених нивоа буке у изграђеним подручјима насеља, као и применом прописаних мера заштите од нејонизујућег зрачења (далеководи и трафо станице). У следећој табели дате су прописане вредности буке по појединим зонама.

Табела 14: Преглед допуштеног нивоа буке по зонама

Зона	Допуштени ниво буке у dB ¹⁵	
	У току дана	У току ноћи
Одмор, рекреација, паркови, здравствене установе	50	40
Центри насеља, туристичке и школске зоне,		45
Стамбене зоне	55	45
Стамбено - пословне зоне, дечје установе, игралишта	60	50
Централна градска зона, зоне дуж путева, железничке пруге, градске саобраћајнице, привредне зоне	65	55
Аеродром	70	70

Поред зеленила један од начина за смањење нивоа буке је изградња вертикалних заштитних зидова (баријера);

- заштита здравља се постиже и обезбеђењем редовне контроле здравствене исправности намирница и квалитета воде за пиће, као и системом адекватне здравствене заштите - реконструкцијом постојећих објеката здравствене заштите и обезбеђење доступности објектима и услугама здравствене заштите и других јавних служби од значаја за здравствени и социјални статус грађана.

¹⁵ Према захтевима ЈУС 3.Ј6. 205/92

2.1.7.2. Заштита предела

На територији општине могу се издвојити следећи посебни **предели** који својим специфичностима могу различито да утичу на укупан развој подручја Просторног плана: 1) **долински тип предела**; 2) **брдски тип предела**; 3) **планински тип предела**; 4) **окомито стеновити тип предела**; 5) **крашки безводни тип предела**; 6) **сипарски тип предела**; 7) **превојни тип предела**; 8) **клисурасто кањонски тип предела**; 9) **поточно–изворишни тип предела**; 10) **речни тип предела**; 11) **мочварно–језерски тип предела**; 12) **уникатни типови предела** 13) Планско подручје се, на основу изражених природних вредности и континуитета коришћења и настањивања кроз историју може третирати као **културни предео** кога чине људске делатности, грађевине и околни амбијент. Усмеравање развоја ће се заснивати на одржању историјског континуитета у формирању одређених делова простора као препознатљивих структура па је при извођењу интервенција неопходно поштовати интегритет положаја и везе са физичким окружењем као и одржати специфичност предела.

Заштите предела огледа се у очувању карактера, структуре и разноврсности предела и обезбеђењу несметаног функционисања природних појава и процеса у природним пределима, као и унапређењу, уређењу и заштити културног и руралног предела.

Услед девастирајућих и деградирајућих активности у шумарству, ловству, експлоатацији минералних сировина и пољопривредној производњи, ревитализација, рекултивација и обнова предела, представљаће приоритет на планском подручју.

Основни критеријуми за одрживи развој и уређење предела и очувања идентитета природних и културних вредности су:

- задржавање постојеће структуре и функционалне повезаности станишта;
- примењивање мера за умањење штетних утицаја у случајевима када није могуће избећи негативне утицаје;
- спровођење мера за унапређење, заштиту и очување свих предела на територији Просторног плана.

2.1.7.3. Заштита уређење и унапређење природних добара

Основа заштите природних добара заснива се на досадашњим искуствима у заштити, развоју, уређивању и управљању природних добара у Србији који се базира на очувању и унапређивању укупних природних вредности, ресурса и предеоних одлика, и усклађеном развоју човека и природе.

Природна добра на подручју општине Бела Паланка су еколошки значајна подручја, односно део еколошке мреже Србије¹⁶, које обухвата: Парк природе Сићевачка клисура; подручје у поступку заштите СРП Сува планина; EMERALD подручје значајно са становишта примене Бернске конвенције у Србији; међународно значајно подручје за биљке (ІРА); међународно и национално значајно подручје за птице (ІВА); и одабрано подручје за дневне лептире (РВА).

На природним добрима, установљавају се режими заштите I, II и III степена.

У режиму заштите I степена, утврђује се забрана коришћења природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације.

У режиму заштите II степена, утврђује се ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава док се активности у простору могу вршити у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности.

¹⁶ према Уредби о еколошкој мрежи (2010)

Зона заштите III степена изузимајући зоне заштите I и II степена је дефинисана границама.

На подручјима природних добара у смислу заштите, одржавања, уређивања и развоја природног добра, забрањује се:

- изградња индустријских, инфраструктурних, хидротехничких и других објеката привредне делатности, чији рад и постојање могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, лепоте предела, културних добара и њихове околине, осим оних који су већ у изградњи;
- промена намена површина, а посебно пољопривредних површина изузев промена које проистичу из планских докумената;
- градња стамбених, економских помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских подручја утврђених посебним планским и урбанистичким документима, односно градња објеката пољопривредних домаћинстава изван постојећих грађевинских парцела до доношења тих докумената;
- површинска експлоатација минералних и неминералних сировина;
- формирање примарних и секундарних јаловина, пепелишта, депонија комуналног и другог отпада и вишкова земље са откопа на заштићеном подручју;
- вршење било каквих радова на просторима који су означени као геонаслеђе уколико они нису у функцији њиховог уређења;
- узимање фосилоносних материјала са геолошких профила, изузев у научне сврхе;
- преоравање земљишта, крчење шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и ексцезивне водне ерозије и неповољне промене предела;
- складиштење, одлагање и бацање комуналног отпада и отпадних материјала свих врста ван места одређених за ту намену, као и нерегулисано формирање мрциништа;
- руковање отровним хемијским материјама, нафтним дериватима и другим опасним материјама на отвореном простору;
- просецање било које нове јавне саобраћајнице, уколико није утврђена важећим просторним или урбанистичким планом, или гранским основама које су усаглашене са режимима и мерама заштите подручја;
- неконтролисано сакупљање и стављање у промет врста чији се промет и коришћење контролишу;
- неконтролисани лов;
- коришћење отровних мамаца за ограничавање бројности штеточина;
- сакупљање, оштећивање и уништавање појединачних примерака дивљих заштићених и угрожених врста биљака и животиња заштићених као природне реткости, као и њихових станишта;
- крчење шума и чиста сеча у природним састојинама, осим у случајевима унапређења постојећег стања шума;
- кресање лисника и прекомерно коришћење дрвне масе у односу на циљеве и принципе газдовања шумама;
- насељавање врста животиња страних за природни живи свет овог подручја, у слободном простору;
- разградња и други видови уништавања објеката који по архитектонско-грађевинским одликама и времену настанка и намени представљају споменике народног градитељства;
- обављање било каквих радова на непокретним културним добрима и добрима под претходном заштитом без претходно прибављених услова и сагласности надлежне службе за заштиту споменика културе;

На подручју природних добара, у режиму **заштите I степена** забрањује се коришћење природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора и активности изузев:

- оних које би спречиле деградацију и нестанак развијених екосистема;
- научних истраживања, контролисане едукације и ограниченог коришћења постојећих службених путева;

На подручју режима **заштите II степена**, осим забрана дефинисаних за цело заштићено подручје **забрањује се**:

- просецање нових путева, осим за потребе брдско-планинских насеобина;
- експлоатација минералних сировина, укључујући и привремена позајмишта;
- каптирање извора, укључујући и регулацију водотока;
- преоравање природних ливада и пашњака;
- садња, засејавање и насељавање врста биљака страних за природни живи свет овог подручја, осим за потребе спречавања ерозије и клизишта;
- узнемиравање птица у репродуктивном периоду;
- сакупљање и коришћење свих заштићених дивљих биљних и животињских врста;
- лов, осим за потребе одржавања здравственог стања и бројности популација дивљачи и планских активности лова предвиђених ловним основама у постојећим ловиштима;
- извођење радова на сечи шумског комплекса осим узгојно-санитарних радова.

На подручју режима **заштите III степена** прописују се забране које се односе на цело заштићено подручје.

На подручју природних добара, у смислу заштите, одржавања, уређивања и развоја природног добра, дозвољава се:

За пољопривредну делатност:

- развијање пољопривредних система који неће стварати нежељене утицаје на животну средину у зони II и III режима заштите, а првенствено се мисли на сточарство које би било строго контролисано и оптимизовано у односу на оптерећење животне средине;
- одржива производња здравих и квалитетних намирница;
- очување биолошке разноврсности у датом агроекосистему;
- дугорочна заштита и одржавање плодности земљишта, користећи се превентивним агротехничким мерама;
- употреба одговарајуће технологије у циљу добијања здравих и квалитетних производа, у складу са биолошким законима у постојећем агроекосистему;
- контролисана комерцијализација и интензивирање пољопривредне производње, строго у складу са критеријумима и захтевима еколошко-просторне заштите;
- коришћење природних, пашњачких и ливадских површина за испашу и косидбу;
- За послове шумарства:
- унапређење стања високих шума кроз правилну примену природне обнове и благовремено и планско извођење мера неге и обнове шума, уз одговарајуће повећање дрвне залихе по ha, као и текућег запреминског прираста;
- пошумљавање аутохтоним врстама;
- интензивна конверзија постојећих састојина у изданацким шумама и њихово превођење у високи узгојни облик. На местима где је то могуће треба ићи пре свега на реституцију, док супституцију врста треба избегавати, уз што чешће коришћење аутохтоних врста са овог подручја;

За ловство:

- усаглашавање ловне активности са важећим прописима;
- пропагирање организованог лова на предаторе и других легалних видова сузбијања штеточина;

- подизање хранилишта, депоновањем остатака угинулих или одстрелених ловних животиња или довођењем отпадака са кланица из околних места (Нишка бања, Гаџин хан, Бела Паланка и Бабушница);
- опстанак зеца (*Lepus capensis* Linnaeus, 1758), као дела укупног биодиверзитета природног добра, директно је зависан од мера заштите, те се за наредни средњорочни програм ловства предлаже потпуни ловостај, уз све остале мере заштите и гајења дивљачи;
- управљање треба спровести и над популацијом "дивљих коња", напуштеном стаду коња које годинама представља атракцију Суве планине, а у новије време га несавесни мештани - ловци уништавају;
- успостављање ловостаја у дужем временском периоду од законом предвиђеног за одређене врсте (зец и дивља мачка);

За геолошке послове:

- извођење истражних геолошких радова којима се не утиче на промену морфологије природног добра или његових делова или оних делова за које се утврди да немају штетних последица по поједине врсте или станишта распрострањених биљних и животињских врста;
- истражни радови ради утврђивања карактеристика и распрострањености рудних лежишта уз претходно прибављене услове заштите природе;
- контролисано коришћење неметаличних сировина - везаних, полувезаних и невезаних стена, и камених агрегата, под посебним условима и то првенствено за потребе стараоца и локалног становништва у циљу афирмације традиционалних делатности (кречарење) уколико локалитет са којег се сировина узима не представља геонаслеђе или поседује друге природне вредности. За добијање потребне енергије при кречарењу, као енергент може се користити искључиво дрво, са за то одређене локације;
- дозвољава се, изузетно подземна експлоатација минералних сировина у ободним деловима заштићеног подручја (III степен), искључиво за сировине за које се утврди да се по квалитету издвајају и да појаве и лежишта сировина сличних особина нису детерминисана у другим деловима Републике, под посебним условима Завода за заштиту природе Србије;
- извођење радова на обележавању уређењу и презентацији објеката геонаслеђа;

За инвестиционе послове:

- изградња нових објеката и извођење радова који су у функцији заштићеног природног добра и налазе се у III степену, визиторски центар, образовни пункт, уређење саобраћајница, туристичко-рекреативних површина и др.;
- изградња стамбених и пратећих објеката у сеоским насељима;
- реконструкција, доградња и адаптација постојећих објеката у насељеним деловима подручја за њихове сопствене потребе с тим да приоритет имају пољопривредна домаћинства чија ће се реконструкција вршити по посебним условима и уз подршку Стараоца са циљем да се обезбеди њихова реконструкција, оживљавање традиционалног привређивања и укључивање у туристичку понуду подручја.

За све дозвољене радове у складу са Законом морају се прибавити услови Завода за заштиту природе Србије.

Имајући у виду да је подручје Суве планине, према класификацији IUCN сврстано у **IV категорију**, односно подручје управљања стаништем/врстама у природи, управљање заштићеним природним добром вршиће се са циљем:

- очувања услова у станишту неопходних за заштиту значајних врста, група врста, биотичких заједница или физичких облика који захтевају одређену манипулацију од стране човека за спровођење оптималног управљања;

- да се омогуће научна истраживања и праћење стања у животној средини као примарне активности, упоредо са усаглашеним управљањем природним ресурсима;
- да се издвоје подручја за образовање јавности и разумевање особина тих станишта и за активности у оквиру управљања природним подручјем;
- да елиминише и спречи даљу експлоатацију или активности које су у супротности са заштитом; и
- да се обезбеди добробит локалном становништву унутар заштићеног подручја у складу са циљевима управљања.

2.1.7.4. Заштита уређење и унапређење културних добара

На основу перспекције градитељског наслеђа планског подручја израдиће се Студија валоризације споменичких вредности уз дефинисање граница и мера заштите и обухвата заштићене околине за сва непокретна културна добра и евидентиране непокретности. До окончања процедуре утврђивања, за све евидентиране непокретности важиће општи услови заштите и коришћења као и за непокретна културна добра. На нивоу општег третмана непокретних културних добара неопходно је спровођење следећих планских мера:

1. Континуално истраживање, обнова и заштита непокретних културних добара;
2. Утврђивње граница заштићене околине за сва непокретна културна добра;
3. Доношење урбанистичких планова заснованих на начелима интегративне конзервације за амбијенталне целине;
4. Интегрисање непокретних културних добара у туристичку понуду;
5. Забрана извођења радова који могу довести до промене изгледа, својства или намене непокретних културних добара и непокретности које уживају претходну заштиту без услова и сагласности надлежних служби заштите може;
6. Конкретне услове чувања, коришћења и одржавања као и услове за предузимање конкретних мера заштите за свако непокретно културно добро и евидентiranу непокретност утврђује надлежни Завод за заштиту споменика културе;
7. Забрана изградње и постављања објеката трајног или привременог карактера који својим изгледом, габаритом, карактером или наменом могу да компромићују споменичка својства непокретног културног добра или деградирају изграђене и природне елементе заштићене околине непокретних културних добара.

Планом се непокретна културна добра штите заједно са простором и објектима од утицаја на њихов изглед, истраживање, заштиту и коришћење, а тамо где су интегрисана у природни простор заједно са природним окружењем. Заштићена околина непокретног културног добра ужива заштиту као и непокретно културно добро. У досадашњем периоду, заштићена околина није јасно дефинисана ни за једно непокретно културно добро па се ради адекватне заштите Планом до утврђивања заштићене околине непокретних културних добара, односно до окончања процеса утврђивања евидентираних непокретности за непокретна културна добра, предлаже планерска, прелиминарна заштићена околина. **За археолошко налазишта Ремизијана, манастир св. Великомученика Димитрија, манастир Успенија св. Богородице и манастир Св. Николе**, она је дефинисана графички, док са за евидентиране непокретности планерском, прелиминарном заштићеном околином сматрају границе катастарских парцела које се граниче или се налазе у непосредној околини парцела на којима се налазе евидентираних непокретности, по потреби.

У простору заштићене околине није дозвољена некомплементарна изградња а приликом извођења интервенција потребно је ослањањем на споменичке вредности наслеђа и другим методама које доприносе унапређењу градитељског стваралаштва утицати на успостављање амбијенталног склада. Могуће је уређење простора и изградња садржаја у функцији

истраживања, заштите и презентације непокретног културног добра, у складу са условима надлежних служби заштите.

Непокретна културна добра и непокретности које уживају претходну заштиту користе се у изворној или одговарајућој намени, на начин који ће у највећој могућој мери истицати њихове вредности и који неће ни у чему угрозити њихова споменичка својства. Носиоци права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања непокретним културним добром и непокретношћу која ужива предходну заштиту и друга лица која по било ком правном основу држе непокретно културно добро или непокретност под предходном заштитом, дужни су да га чувају, одржавају и спроводе утврђене мере заштите, да неодложно обавештавају надлежну службу Заштите о правним и физичким променама насталим у вези са непокретним културним добром, дозволе научна и стручна истраживања, техничка и друга снимања, извођење мера техничке заштите на непокретном културном добру и да обезбеде његову доступност јавности

Планом се предвиђа конзерваторско-рестаураторски третман за амбијенталне целине са очуваном изворном матрицом и објектима традиционалне архитектуре. **Као амбијенталне целине издвајају се археолошко налазиште од великог значаја *Remesiana* и "Варошанска Мала" у насељу Бела Паланка.** Заштита и презентација археолошког локалитета вршиће се након спроведених истраживања у склопу археолошког парка а дотле радове у непосредној близини археолошких локалитета спроводити само изузетно, уз повећане мере опреза и конзерваторски надзор. Заштита и коришћење „Варошанске Мале“, као амбијенталне целине са објектима старе варошке архитектуре, биће третиран планом детаљне регулације на начелима интегративне конзервације уз максимално поштовање архитектонских и амбијенталних вредности.

Када су у питању целине са објектима традиционалне руралне архитектуре, њихова заштита ће се вршити презентацијом у оквиру етно-паркова у којима ће се рестаурирати, реконструисати и презентовати традиционална архитектура и начин живота карактеристичан за подручје - куће са изграђене у бондручном систему и пратећи објекти (кош, амбар са тремом, плевња, штала и сл.). У највећој мери треба поштовати аутентичне споменичне вредности уз настојање да се оне што поузданије заштите, сачувају и афирмишу.

Манастир св. Великомученика Димитрија чуваће се и презентовати у оквиру шире предеоне целине у оквиру које се одвијао монашки живот (манастирска економија са припадајућим објектима, обрадиве површине и природно окружење) доношењем урбанистичког плана за цео обухват заштићене околине. Могуће је увођење садржаја директно везаних за примарну намену као што су конаци, манастирске трпезе, мануфактуре и сл. у складу са потребама манастирске заједнице и условима надлежних служби заштите. Појединачни сакрални објекти ће се чувати у изворној намени уз могућност реконструкције, адаптације инфраструктурног опремања према савременим потребама.

Након завршених истраживачких радова археолошке локалитете презентовати "in situ", уз обезбеђење, обележавање и уређење приступа и непосредне околине. Радове у непосредној близини археолошких локалитета је спроводити уз повећане мере опреза и конзерваторски надзор а у случају да се открију ствари и творевине које уживају предходну заштиту, без одлагања прекинути радове, предузети мере да се налаз не уништи, не оштети и да се сачува на месту и положају на коме је откривен и обавестити Завод за заштиту споменика културе у Нишу. Забрањује се уништавање, прекопавање и заоравање археолошких локалитета као и извођење земљаних радова на дубији већој од 30cm, изградње свих врста објеката и инфраструктуре, неовлашћено ископавање, одношења камена и земље и прикупљања покретног археолошког материјала без сагласности надлежне установе заштите, претходних археолошких истраживања и адекватне презентације налаза.

Споменици и спомен обележја посвећени значајним догађајима и личностима од значаја за разумевање националне историје и историје других народа на планском подручју уживају заштиту на основу Закона о културним добрима („Службени гласник РС“, број 71/94) па се

радови на одржавању и евентуалној дислокацији споменика могу изводити у складу са условима Завода за заштиту споменика културе у Нишу.

За објекте традиционалне руралне архитектуре предвиђа се конзерваторско-рестаураторски третман. Не дозвољава се измена структуре и типа објекта нити спајање више објеката у веће просторне склопове. Обликовање фасаде, одабир грађевинског материјала и боја, кровни покривач, архитектонски детаљи и сл. треба да су у складу са традиционалном архитектуром и да доприносе очувању визуелног идентитета и унапређењу естетских вредности.

2.1.7.5. Организација простора од интереса за одбрану земље и заштиту од елементарних непогода.

Потенцијално најугроженија подручја са аспекта одбране земље и заштите од елементарних непогода представљају простори са концентрацијом становништва, привредних и непривредних активности, грађевинског фонда и др.

Као посебне планске мере којима се повећава "отпорност" простора за потребе одбране земље и заштите од елементарних непогода издвајају се:

- функционално зонирање урбаних простора (радне зоне, становање, индустрија);
- заштита на свим постојећим привредним локалитетима од индустријских удеса и планирање нових привредних капацитета на локацијама ван зона становања;
- обезбеђивање слободног простора у насељима, који су заштићени од рушевина и пожара и међусобно су повезани са саобраћајницама и водотоковима;
- за евакуацију и спасавање обезбедити алтернативне саобраћајне правце;
- становништво ће се организовано евакуисати у случају ратне опасности у сеоска насеља на подручју општине. (У случају ратне опасности очекује се да ће становништво које се са овог подручја иселјавало у велике градове склонити у своја родна места, односно на подручје општине које је далеко мање угрожено од већих урбаних центара.
- сходно зарушавању и могућношћу прилаза објектима у фази спасавања затрпаних адекватно дефинисати ширине саобраћајница;
- електроснабдевање насеља вршити прстенастим разводима и изградњом мањих система који независно функционишу у посебним и ратним условима;
- очување алтернативних извора снабдевања водом за пиће (бунари, извори и сл.);
- изградња заштитних објеката (склоништа). Склањање становништва ће се вршити у заштитним објектима, подрумским просторијама и рововским заклонима, који се у складу са законом граде у случају непосредне ратне опасности и у рату и то:

а) Склониште допунске заштите су објекти који су затворени и могу да подонесу надпритисак од 0,30 x 102 КП-а. Заштита се врши у херметизованим рововским склоништима и кућним породичним склоништима и подрумским просторијама које уз минималну детонацију могу бити погодне за заштиту, предвиђени фактор заштите је у границама од 30 - 50% људства. Ови објекти се по правилу граде у време непосредне ратне опасности, уз упутство и смернице Министарства одбране;

б) Заклони су објекти за склањање чија отпорност се креће у границама до 0,30 x 102КП-а и који се искључиво граде у време непосредне ратне опасности. Максимални капацитет ових заклона је 25 особа. Траса ових заклона је изломљена, а преломи износе од 90° до 120°. Радијус гравитације, односно радијус запоседања не сме да је већи од 250 м. Микро локација заклона мора бити изван домета рушевина и по могућству у слободним површинама. Међусобно одстојање заклона мора бити најмање 15 м. Заклони могу бити отворени ровови, покривени ровови и јаме. Пожељно је да се заклони раде као подземни, односно укопани. За изградњу заклона могу се употребљавати све врсте грађевинског материјала, с тим да исти

издржи надпритисак од 0,30 x 102 КП-а, да заштити од продирања парчади, топлотног дејства и др.;

- процес заштите од агресивног дејства бујичастих потока и река вршиће се изградњом каскада, кинета, скраћивање меандра, пошумљавањем и стабилизацијом земљишта.
- заштиту од поплава спроводити у виду хидрограђевинских радова и објеката којима се штите угрожена подручја, у облику линијских система као системи одбрамбених насипа заједно са њиховим комплетирањем, доградњом, реконструкцијом и редовним одржавањем. Другу групу мера, чине превентивне активности којима се без посебних инвестиционих улагања ублажавају последице штета (израда просторних и урбанистичких планова, затим осаврамењивање система прогнозирања и обавештавања, доношења техничких прописа за грађење у поплавним зонама и ажурирање планова оперативне одбране од поплава. Радове у оквиру уређења корита водотока усмеравати пре свега у правцу обезбеђења стабилности корита и функционалности насипа, а затим на уређење водотока и за друге намене, као и на уређење мањих водотока кроз насеље. За локализацију поплава могу се користити и саобраћајнице.
- на спровођењу заштите од поплава предност треба дати већим речним токовима на територији Општине Бела Паланка
- делимично или потпуно угрожена насеља великим водама штитиће се изградњом ободних насипа којима би се бранило једно или група насеља или њихових делова, изградњом заједничког заштитног насипа.
- појава рушевних обала услед флувијалне ерозије, санираће се помоћу обалоутврда од каменог набачаја или применом биотехничких мера (примењују се у новије време) заштите (спречавају рушење обала и врше њихову стабилизацију).
- како би се донекле повећала пропусна способност мостовских отвора, потребно је у зони мостова поред перманентног праћења стања корита и његовог редовног одржавања чишћењем наноса, пливајућих предмета (стабла, гране, шибље) и осталог материјала, који може својим нагомилавањем да доведе до загушења.
- антиерозионо уређење подручја као нераздвојиви садржај свих радова на реализацији хидротехничке инфраструктуре, подразумева спречавање губитка земљишта, механичког и хемијског загађивања водотока и механичког засипања. Код антиерозионих мера заштите примењивати техничке и биолошке мере. Предност се даје биолошким мерама заштите путем пошумљивања деградираних терена, затрављивања и др.
- неконтролисана антропогена активност у шуми често доводи до изазивања пожара (најугроженији део је у Г.Ј. “Сува планина И – Трем” у буковим састојинама у наменској целини “66”, на екстремно стрмим теренима), што само по себи намеће потребу за бољом заштитом шума. Пожари су честа појава, а како је глобална температура Планете из годину у годину све већа, опасност од пожара је све извеснија. Угроженост шумских састојина од пожара се може разврстати у шест категорија: I степен - састојине и културе борова и ариша; II степен - састојине и културе смрче, јеле и других четинара; III степен - састојине и културе четинара и лишћара а, IV степен - састојине храста и граба; V степен - састојине букве и других лишћара; и VI степен - шикаре, шибљаци и чистине. На основу степена угрожености може се рећи да је угроженост четинарских шума од пожара највећа.
- приликом израде шумско – привредних основа, неопходно је да се шумске зоне и комплекси испресецају против пожарним путевима, појасевима и просекама које ће онемогућити просторно ширење пожара и на тај начин смањити штетне последице.

- у шумама треба подизати мешовите састојине, биолошке противпожарне пруге поготову у чистим четинарским шумама,
- излетишта обезбедити од пожара и снабдети их водом, опремом и средствима за гашење пожара и др.
- актере који учествују у експлоатацији шума, обавезати да обезбеде проходност и одговарајући квалитет шумских путева, у циљу бржег и ефикаснијег доласка до места избијања пожара.
- забрањено је ложење отворене ватре у шуми и на удаљености од 200 м од руба шуме, изузев на одређеним и за то видно обележеним местима, у складу са прописаним мерама заштите од пожара,
- у већим насељима је обавезно организовање доброволне ватрогасне службе и система контроле и праћења у случају пожара, док у мањим насељима ову улогу може да обавља и аутохтоно становништво.
- водоводна мрежа треба да буде димензионисана за евентуална гашења пожара и опремљена уличним хидрантима и прикључцима за воду у близини осетљивих зона и објеката.
- са аспекта изградње треба се опредељивати за материјале који имају већи степен ватроотпорности.
- саобраћајном мрежом обезбедити максималну приступачност деловима насеља и објектима који су најугроженији од пожара, а у првом реду: радне, индустријске и складишне зоне, школе, здравствене установе, веће стамбене зграде итд.
- у складу са техничким прописима складишта горива, експлозивних и запаљивих материјала треба лоцирати даље од насељених подручја.
- оформити безбедносне појасеве између објеката којима се спречава ширење пожара.
- у сеоским насељима у случају да пожар захвати већи број објеката пожељно је да се на приступачним и погодним местима поставе или укопају приручни танкови за воду.
- израда катастра клизишта и карте стабилности терена,
- строга забрана непланске сече шума на покренутим клизним теренима,
- строго ограничавање дотицања воде из домаћинстава у растресите и нагнуте падине и обезбедити каналисано одвођење отпадних вода до природног реципијента;
- у зонама клизишта ограничити намене површина за ширење насеља и изградњу стамбених, јавних, привредних и инфраструктурних објеката и ускладити их са степеном развијености клизишта, док код пољопривредног земљишта у угроженим зонама од клизишта забранити ратарску производњу;

Подручје Просторног плана припада зони са могућим интензитетом удара од VII ° MCS скале за повратни период од 100 година. У последњим декадама на овим просторима нису регистрована интензивнија сеизмичка померања тла. Као основне мере заштите од земљотреса примењују се:

- техничке норме о изградњи објеката (асеизмичка изградња);
- избор локације за изградњу;
- заштита од земљотреса, треба да представља континуиран процес који обухвата: просторно и урбанистичко планирање (генерално и детаљно), архитектонско и грађевинско пројектовање и изградњу објеката;
- грађење објеката треба усмерити у правцу усклађивања са сеизмогеолошким особинама терена, како би се смањио ниво повредљивости објеката и сеизмичког ризика, а тиме и штете од евентуалног земљотреса.

- заштита људи од последица удара кинетичке енергије у тлу, као и материјалних добара спроводиће се кроз статичке прорачуне на VII° MCS, као и путем еластичних веза и преносника.

Штаб цивилне заштите и други субјекти одговорни за заштиту од ратних разарања и елементарних непогода, предложене мере треба детаљно да размотри и разради у посебном плану заштите од ратних разарања и елементарних непогода.

2.2. ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

2.2.1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

Правила уређења и грађења доносе се за делове територије планског подручја за које није предвиђена даља разрада урбанистичким плановима (на основу члана 20. тачка 5 Закона о планирању и изградњи „Службени гласник РС бр.72/09, 81/09 и 24/11, у даљем тексту Закон).

Изградња објеката и уређење простора посебне намене дефинисани су важећим прописима надлежне службе Министарства одбране и не прописују се Правилима грађења.

Правила за реконструкцију и изградњу цркава и сакралних објеката утврђују се урбанистичким пројектом и не прописују се Правилима грађења.

Правила уређења доносе се за:

- 1) пољопривредно земљиште;
- 2) шумско земљиште;
- 3) водно земљиште и
- 4) грађевинско земљиште

2.2.1.1.Пољопривредно земљиште

Обезбеђује се заштита пољопривредне, еколошке, рекреативне и пејзажно-естетске функције пољопривредног високог бонитета дуж саобраћајних коридора.

Не дозвољава се стамбена и друга изградња на обрадивом пољопривредном земљишту прве, друге, треће, четврте и пете катастарске класе, осим изузетака забране у складу са Законом о пољопривредном земљишту.

У складу са Законом, на пољопривредном земљишту забрањена је изградња, осим:

- за изградњу економских објеката у функцији пољопривреде, сточарства или воћарства,
- за изградњу објеката инфраструктуре и то првенствено на земљишту нижег бонитета и
- за проширење грађевинског подручја кроз израду одговарајућег урбанистичког плана.

Изградња пословних објеката у функцији пољопривреде, сточарства и воћарства (објекти за прераду производа из ових области и њихово складиштење), могућа је уз предуслов да постоји могућност инфраструктурног опремања локације и уз израду претходне студије о процени утицаја на животну средину, а у складу са законом, техничким прописима и нормативима за ову врсту објеката.

2.2.1.2.Шумско земљиште

Забрањује се пустошење и крчење шума; чиста сеча која није одобрена као редован вид обнављања шума; сеча ретких врста дрвећа; подбељивање стабала; паша и брст коза и друге стоке; жирење; гајење личних шума; кресање лисника; сакупљање шумских плодова, лековитог биља, шушња и маховине; коришћење камена, шљунка, песка, хумуса, земље и др.; сеча семенских састојина и семенских стабала која није предвиђена основама газдовања шумама; самовласно заузимање шума; уништавање или оштећивање шумских засада, ознака и граничних знакова; одлагање смећа и отпадака и других штетних и опасних материја и загађивање шума на други начин, као и друге радње којима се слаби приносна снага шуме или угрожава функција шуме.

Дозвољено је селективно коришћење шумског земљишта у циљу рестаурације, ревитализације и презентације уз унапређење квалитета живота локалног становништва а у складу са принципима одрживости.

Дозвољено је уређење и употреба шумског земљишта у рекреативне, здравствене и туристичке сврхе (центри за посетиоце, објекти за чуваре и прихват животиња, видиковци, пешачке и бициклическе стазе, кампови, пристани и др.) уз прикладан спој традиционалне пољопривреде, старих села, етно и еко туризма и сл.

Дозвољава се производња шумских сортимената, мануфактурна прерада дрвета, производња здраве хране, производња и сакупљање шумских плодова, гљива и лековитог биља, гајење и лов дивљачи.

Дозвољена је изградња:

- објеката у функцији чувања и одржавања шума (шумске куће, чеке и сл.),
- објеката у функцији шумске привреде,
- објеката инфраструктуре у складу са планом,
- објеката у функцији туризма, лова и риболова према решењима плана и
- приступних и шумских саобраћајница и пратеће инфраструктуре.

Изградња је могућа уз претходну израду процене утицаја на животну средину и прилагођавање величине, габарита и спратности објеката, као и избор материјала, облика и форме шумском амбијенту и окружењу.

Величину, габарит и спратност објеката, као и избор материјала, облика и форме прилагодити шумском амбијенту и окружењу.

Стругаре и друга постројења за механичку прераду дрвета, кречане, пољске циглане и друге објекте шумске привреде забрањено је постављати у шуми и на удаљености мањој од 200m од руба шуме.

Корисници и сопственици шума дужни су да предузимају мере ради заштите шума од пожара, других елементарних непогода, биљних болести, штеточина и других штета, као и мере неге шумских засада.

2.2.1.3. Водно земљиште

Забрањује се вршење радњи које могу оштетити корита и обале природних и вештачких водних токова и објеката за уређење водних токова и заштиту од штетног дејства вода; градња објеката на начин који омета протицање воде и леда; садња дрвећа, копање бунара, ровова и паралелних канала дуж насипа у појасу 50m према водотоку и 100m према брањеном подручју и мењање или пресецање токова подземних, минералних и термалних вода.

На водном земљишту дозвољава се изградња:

- објеката у функцији водопривреде, као за очување и одржавање отворених водотокова, рибњака, купалишта, обнављање воденица и ваљарица и сл;
- објеката инфраструктуре;
- објеката у функцији туризма и рекреације и
- приступних саобраћајница, путне инфраструктуре и пратеће инфраструктуре.

За изградњу наведених објеката неопходни су претходни водопривредни услови.

Изградња малих хидроелектрана могућа је под условом да не угрожава изворишта, еколошке функције водотока, захтеве у погледу обезбеђивања гарантованих еколошких протока низводно од захвата и др.

2.2.1.4. Грађевинско земљиште

Грађевинско земљиште јесте земљиште које је Законом и планским документом одређено као грађевинско и предвиђено за изградњу и редовно коришћење објеката, као и земљиште на коме су изграђени објекти у складу са Законом и земљиште које служи за редовну употребу тих објеката.

Изградња ће се првенствено усмеравати на изграђено земљиште насељских центара. Изградња поред државних путева I и II реда, општинских путева могућа је на основу следећих смерница:

- Обезбедити инфраструктурну опремљеност електричном, водоводном, канализационом и телекомуникационом мрежом;
- Забрањује се изградња у инфраструктурним коридорима државних путева I реда и општинских путева изван грађевинског подручја;
- Забрањена је изградња привредних објеката који подлежу обавези изради „Процене утицаја на животну средину“ у зонама претежно стамбене намене;
- Погоне у области производње и услуга развијати уз увођење нових технологија са смањеним негативним утицајем на животну средину;
- Пословање усмеравати на агрокомплекс и прераду пољопривредних производа, складишта, хладњаче, млинове, силосе, коришћење природних ресурса, алтернативних извора енергије и сл.;
- Јавне и комерцијалне садржаје (просвета, здравство, култура, привреда, трговина и сл.) предвидети у централним деловима насеља уз поштовање локација постојећих садржаја.

2.2.1.5. Концепција уређења карактеристичних грађевинских зона

У насељима у којима се план директно спроводи уређују се у складу са планираном мрежом насеља и јавних служби.

Саобраћајни и инфраструктурни коридори I и II реда уређују се посебном планском и урбанистичком документацијом.

Локални општински путеви, приступне саобраћајнице и насељска инфраструктура уређују се првенствено кроз одржавање постојећих површина и објеката, и изградњу нових у зависности од конкретних потреба и могућности, а уз поштовање планираног просторног развоја саобраћаја и инфраструктурних система, и пропозиција заштите животне средине, предела, природних и културних добара, датих овим планским документом.

Опис и одређење целина и зона за које плански документ садржи шематски приказ уређења

На подручју Просторног плана одређене су зоне директне примене плана, које обухватају насеља за која је предвиђена израда шематских приказа уређења: Бабин Кал, Бежиште, Букуровац, Вета, Витановац, Врандол, Вргудинац, Глоговац, Горња Глама, Горња Коритница, Горњи рињ, Градиште, Дивљана, Долац (насеље), Долац (село), Доња Глама, Доња Коритница, Доњи рињ, Дражево, Клење, Клисурса, Козја, Космовац, Креница, Крупац, Ланиште, Лесковик, Љубатовица, Мирановац, Мирановачка Кула, Моклиште, Мокра, Ново Село, Ореовац, Пајеж, Сињац, Тамњаница, Теловац, Топоница, Трешњанци, Црвени Брег, Црнче, Чифлик, Шљивовик, Шпај.

У оквиру граница ових насеља дато је постојеће (изграђено), као и планирано (неизграђено) грађевинско подручје. Укупно грађевинско подручје (планирано грађевинско подручје) одређено је на основу следећих критеријума:

- усмеравање изградње на неизграђен простор у оквиру постојећег грађевинског подручја, као интерполацију у постојећем изграђеном ткиву уз очување амбијенталних вредности;
- планирана нова изградња по ободу насеља ради рационалнијег опремања грађевинског земљишта, чиме се смањује и разуђеност постојећих граница изграђености;
- омогућавање умереног проширења грађевинског подручја у зависности од предвиђених садржаја, потреба и броја становника, односно, у зависности од степена централитета које насеље заузима у мрежи насеља;

Грађевинско подручје насеља уређује се за различите намене:

2. Стамбена зона С1 – Становање у централном делу насеља, са директним приступом на главне насељске саобраћајнице, које поред услужних делатности имају додатну могућност бављења трговином, угоститељством, занатством, туризмом и административним пословима. У овој зони препоручује се постепено смањивање економског дела дворишта (укидањем постојећих сточних стаја, ђубришта и магацина сточне хране) у корист стамбено – пословног.

1. Стамбена зона С2 – Индивидуално становање са услужним делатностима и економским објектима, заступљено у ободном делу грађевинског подручја насеља.

3. Привредне делатности – Привредни развој усмерен је првенствено ка центрима заједнице насеља и према насељима са ограниченим степеном централитета, у оквиру читаве зоне директног спровођења плана даје се могућност за обављање привредних делатности у сваком насељу, и то као:

- пољопривредни комплекси,
- фарме за узгој стоке, и
- производне и комерцијалне делатности.

4. Површине за јавне намене - просвета, здравство, култура, управа, саобраћајнице и инфраструктурна мрежа, затим спорт и рекреација, комуналне делатности – гробља и пијаце,) – уређују се уз поштовање локација постојећих садржаја, уз ревитализацију и реконструкцију постојеће изградње, нарочито у оквиру насељских центара.

5. Остале намене - Верске објекте уредити у складу са предвиђеном наменом уз очување аутентичности објекта.

2.2.1.6. Урбанистички и други услови за уређење и изградњу површина и објеката јавне намене и мреже саобраћајне и друге инфраструктуре

Саобраћајне површине

Заштитни појас, са сваке стране јавног пута, има следеће ширине:

- државни путеви првог реда – аутопутеви40m
- остали државни путеви првог реда 20m
- државни путеви другог реда10m
- општински путеви 5m

У заштитном појасу поред јавног пута забрањена је изградња грађевинских или других објеката, отварање рудника, каменолома и депонија отпада и смећа као и постављање постројења, уређаја и инсталација, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, постројења, уређаја и инсталација који служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу.

У заштитном појасу може да се гради, односно поставља, водовод, канализација, топловод, железничка пруга и други сличан објекат, као и телекомуникационе и електро водове, инсталације, постројења и сл., по претходно прибављеној сагласности управљача јавног пута која садржи саобраћајно-техничке услове.

У појасу контролисане изградње, чија је ширина иста као и ширина заштитног појаса, забрањено је отварање каменолома, рудника и депонија смећа и отпада. Одредбе о заштитном појасу у погледу ширине заштитног појаса, примењују се и у насељима, осим ако није другачије одређено урбанистичким планом односно пројектом.

Рекламне табле и панои, уређаји за сликовно или звучно обавештавање или оглашавање могу се постављати поред државног пута на минималној удаљености од 7 метара, поред општинског пута на минималној удаљености од 5 метара, мерено са спољне стране од ивице коловоза.

Ограде, дрвеће и засаде поред јавних путева подизати тако да не ометају прегледност јавног пута и не угрожавају безбедност одвијања саобраћаја.

У делу насељених места обавезно је спровођење мера заштите од буке, вибрација и загађења ваздуха, свих постојећих стамбених објеката и осталих јавних објекта и садржаја.

Заштитни појас железничке пруге износи 25m обострано од осе последњег колосека. У овом појасу је забрањена било каква градња објеката која немају везе са одвијањем железничког саобраћаја, осим у изузетним случајевима уз одобрење надлежних органа.

Дозвољено је постављање каблова, електричних водова ниског напона за осветљење, телеграфских и телефонских ваздушних линија и водова, канализације и сличних цевовода.

Попречни профил магистралних и градских саобраћајница је са коловозом, тротоарима, разделном траком и банкама. У изграђеним насељима обавезни садржај попречног профила чине коловоз, тротоари и заштитна трака између коловоза и тротоара, где то дозвољавају просторне могућности. На неизграђеном простору обавезна је заштитна трака.

Ширина коловоза на градским саобраћајницама је 7,0m. Изузетно може се применити ширина коловоза 6,0m. Минимална ширина тротоара је 1,5m (само изузетно једнострано тротоар ширине 2,0m) са прикупљањем и каналисањем атмосферских вода са коловоза, док се ван изграђеног простора насеља изводе обостране банке ширине по 1,5m са тврдим застором. Минимална ширина разделне траке је 1,25m. Минимална ширина коловоза сабирних саобраћајница је 6,0m. Минимална ширина тротоара је 1,5m. У насељеним местима предвидети стајалиште за аутобусе ширине 3,0m.

Укрштаји саобраћајница са аутопутевима су денивелисани. Међусобни укрштаји саобраћајница у насељеним местима и њихов укрштај са сабирним и општинским саобраћајницама су у истој равни. Минимално растојање прикључака јавних и некатегорисаних путева за државне путеве II реда је 400 м, а за општинске 300м. Минимални радијус кривине прикључака је 10,0m.

Укрштаји планираних друмских саобраћајница са железником пругом су у два нивоа. Решење о положају укрштања доносиће се плановима нижег реда уз услов да је удаљеност два суседна укрштања на отвореној прузи што већа.

Паркирање и гаражирање

Паркинг простор за стамбене намене предвидети у оквиру припадајуће грађевинске парцеле, изван површине јавног пута, и то једно паркинг или гаражно место за сваки стан (у породичном и вишепородичном објекту), с тим да најмање половина возила буде смештена у гаражама.

Гараже вишепородичних стамбених објеката планирају се у или испод објекта у габариту, подземно изван габарита објекта или надземно на грађевинској парцели. Површине гаража вишепородичних стамбених објеката које се планирају надземно урачунавају се при утврђивању индекса изграђености и индекса искоришћености грађевинске парцеле.

Паркинг простор за пословне намене предвидети у оквиру припадајуће грађевинске парцеле и то једно паркинг место на 70m² корисне површине. Број гаража предвидети према потреби, у комплексу.

Паркирање теретних возила и опреме мора се обезбедити на сопственој парцели.

Инфраструктурни коридори

У циљу заштите животне средине од негативних утицаја инфраструктурних коридора (у првом реду буке, аерозагађења, акцидената и др.) као и заштите објеката инфраструктуре од негативних утицаја из окружења (непланске изградње, неконтролисано одлагање отпада и др.) утврђују се следећи обострани заштитни појасеви траса и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система:

- 1) **непосредни појас заштите** - простор заштитног појаса од:
 - осе далековода од 400 kV ширине 42,0 м (2 x 21,0 м од осе далековода),

- осе далековаода од 220kV и 110kV ширине 10,0m и нижег називног напона ширине 5,0m;
- осе магистралног гасовода ширине 30,0m и доводно-разводног гасовода ширине 20,0m и
- осе оптичког кабла ширине 1,0m;

Непосредни појас заштите радио коридора којим се штити правац простирања радио таласа, утврђује се за сваки радио коридор, према условима које утврђује корисник тог коридора.

- 2) **шири појас заштите** - простор од границе непосредног појаса заштите:
- ширине 170,0–180,0m, за гасовод;

У непосредном појасу заштите:

1. Забрањује се изградња нових привредних, стамбених и других објеката и реконструкција и доградња постојећих који нису у функцији инфраструктурног система;
2. Забрањује се сађење биљака чији корен има дубину већу од 1,0m на удаљењу мањем од 5,0m од осе гасовода и у појасу заштите оптичког кабла;
3. Забрањује се сађење дрвећа испод далековаода, док се постојећа стабла могу задржати уколико је задовољена сигурносна удаљеност вода од минимум 3,0m од било ког дела стабла;
4. Могу се постављати планиране паралелно вођене трасе осталих инфраструктурних система, објеката и постројења у инфраструктурном коридору на минималном међусобном растојању на основу закона и прописа, а под условима и на начин који утврди управљач јавног инфраструктурног система;
5. Дозвољава се изградња функционалних и пратећих садржаја, објеката, постројења и уређаја у функцији инфраструктурног система и спровођење мера заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система (заштитно зеленило, заштитне баријере од буке, каналисање и пречишћавање атмосферских вода и др.) као и потребне мере заштите инфраструктурног система (снегобрани, ветробрани и др.) на удаљењу које се утврђује према условима безбедног функционисања и одржавања инфраструктурног система.

У ширем појасу заштите:

1. Забрањује се изградња објеката који нису у функцији инфраструктурног система, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових привредних, стамбених и осталих објеката;
2. Дозвољава се изградња објеката, тј. реконструкција и доградња постојећих и изградња нових објеката у зонама предвиђеним за изградњу с тим да је за изградњу стамбених објеката и објеката јавних служби, предуслов предузимање мера заштите на основу процене утицаја и ризика од инфраструктурног система на животну средину;
3. Сви планирани паралелно вођени инфраструктурни системи који нису постављени у непосредном појасу заштите смештају се у инфраструктурном коридору на минималном међусобном растојању на основу закона и прописа;
4. Изводе се потребни радови и спроводе мере заштите животне средине од негативних утицаја инфраструктурног система (заштитно зеленило, заштитне баријере од буке, каналисање оборинских вода у депресијама поред инфраструктурног система и др.), као и потребне мере заштите инфраструктурног система које нису реализоване у непосредном појасу заштите.

Станице за снабдевање горивом

Станице за снабдевање горивом се могу градити у коридорима државних путева првог реда, државних путева другог реда и општинских путева у складу са противпожарним прописима и условима надлежних органа у области саобраћаја, екологије, водопривреде и санитарне заштите. Неопходна је предходна израда анализе утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација уз предвиђање мера за спречавање и смањење штетних утицаја. За прикључак бензинске станице на државни пут предвидети траке за успоравање-убрзавање.

- забрањена је изградња бензинских станица у делу непрегледних кривина и дионицама пута у складу са техничким прописима а у вези са несметаним и безбедним одвијањем саобраћаја на путу;
- забрањена је изградња бензинских станица на удаљености мањој од 500 м од раскрсница;
- бензинска станица се гради са разделним острвом које треба да има ширину у складу са рангом пута и положајем односно подручјем у којем се налази (градска односно ванградска зона).
- обавезно је обезбеђење површине за паркирање возила у складу са важећим нормативама
- забрањена је локација бензинских станица у подручју појаса водозаштите и изнад водоносних слојева (подземних изворишта);
- забрањена је локација бензинских станица близу водотока и заштићених природних добара
- обавезне су тампон зоне око станице, ради смањења аерозагађења и буке.

Детаљније локације будућих станица генерално треба утврђивати у складу са противпожарним прописима и условима које утврђују надлежни органи у области саобраћаја, екологије, водопривреде и санитарне заштите.

Станице за снабдевање горивом у делу подручја инфраструктурног коридора градиће се у складу са правилима дефинисаним Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Ниш Граница Бугарске (*"Службени гласник РС", бр. 86/2009*) .

Локацијском дозволом се утврђују правила за станице за напајање течним горивом и гасне станице уз постојеће општинске путеве у свим зонама, а уз прописане законске обавезе, као и израду процене утицаја објекта на животну средину.

Неопходна је усаглашеност са Законом о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС бр. 135/04“) и Уредбом о утврђивању листе пројекта за које је обавезна процена утицаја и листе пројекта за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС бр. 114/08“).

Инфраструктурне мреже и објекти

Услови за изградњу инфраструктурних мрежа односе се на изградњу:

1. водоводне мреже,
2. канализационе мреже,
3. електроенергетске мреже,
4. гасоводне мреже,
5. топлотне мреже и
6. телекомуникационе мреже.

Водоводне мреже**Водно земљиште**

Забрањује се:

- на насипима и другим водним објектима копати и одлагати материјал, напасати крупну стоку, вући посечено дрвеће, прелазити и возити моторно возило, осим на местима на којима је то дозвољено и обављати друге радње којима се може угрозити стабилност тих објеката;
- изградња објеката којима се смањује пропусна моћ корита;
- одлагати чврсти отпад и опасан и штетан материјал;
- складиштити дрво и други чврст материјал на начин којим се ремете услови проласка великих вода;
- садити дрвеће на одбрамбеном насипу, у инундацијском појасу ширине најмање 10m од небрањене ножице насипа према водотоку, а у брањеној зони супротно издатим водним условима;
- прати возила и друге машине.

На водном земљишту дозвољава се:

- изградња објеката јавне инфраструктуре у складу са овим или посебним законом;
- спровођење мера очувања, унапређења и презентације природних вредности;
- изградња објеката за коришћење вода, уређење водотока, обезбеђења пловидбе и спровођење заштитних мера на природним купалиштима, у складу са овим законом;
- изградња објеката за заштиту вода од загађења;
- изградња објеката намењених одбрани државе;
- формирање привремених депонија шљунка и песка тако да се не ремети пролазак великих вода, и на удаљености не мањој од 30m од небрањене ножице насипа;
- предузимање радњи ради заштите људи, животиња и имовине;
- вршење експлоатације минералних сировина у складу са овим и посебним законом.

За изградњу наведених објеката неопходни су претходни водопривредни услови.

Сва укрштања саобраћајница са водотоковима, спровести тако да зазор од коте велике воде, вероватноће појаве Q1%, до доње ивице конструкције буде минимално $h=1,0$ m.

Изградња малих хидроелектрана могућа је под условом да не угрожава изворишта, еколошке функције водотока, захтеве у погледу обезбеђивања гарантованих еколошких протока низводно од захвата и др.

Врста и класа цевног материјала за водоводну мрежу који ће бити уграђен, треба да испуни све потребне услове у погледу очувања физичких и хемијских карактеристика воде, притиска у цевоводу и његове заштите од спољних утицаја у току полагања, монтаже и експлоатације.

Минимална дебљина слоја земље изнад горње ивице цеви 1,0 m.

Хидранте у насељеним местима поставити према Правилнику о техничким нормативима за хидрантску мрежу за гашење пожара.

У циљу рационализације потрошње извршити раздвајање водомера у објектима вишепородичног становања, тако да сваки стан има посебан водомер (обавезујуће за све нове објекте).

За подручја где не постоји организовано снабдевање пијаћом водом дозвољава се изградња бунара или приватне водоводне мреже са бунаром или каптажом.

Канализациона мрежа

Канализациону мрежу за употребљене воде полагати у осовини саобраћајница, а за атмосферске воде у осовини коловозне траке супротно од траке за водоводну мрежу. Избор грађевинског материјала од кога су начињене цеви, пад цевовода и остале техничке карактеристике, одређују се на основу хидрауличног прорачуна.

За контролу рада канализације и могућност благовремене интервенције, на месту вертикалног прелома цевовода, промене хоризонталног правца пружања цевовода и улива бочног огранка, предвидети ревизионе силазе.

Радове око ископа рова, разупирања зидова рова, полагања и међусобног повезивања цеви, затрпавања цевовода и рова песком и ископаним материјалом, испитивања цевовода и пуштања у рад, извршити на основу важећих техничких прописа и услова за ову врсту радова и инсталација.

За подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња водонепропусне септичке јаме.

Гробља

Приликом одређивања земљишта за гробље мора се посебно водити рачуна о заштити изворишта за снабдевање водом, објеката за снабдевање водом за пиће, геолошком саставу тла, као и о санитарним и другим условима прописаним за подизање гробља.¹⁷

Неопходна је израда планова нижег реда за уређење или евентуално проширење гробља.

Сточна гробља морају да се налазе¹⁸:

- ван зона заштите природе и непокретних културних добара
- ван насељеног места и подручја које је урбанистичким планом предвиђено за изградњу стамбених објеката, индустријских објеката и објеката за производњу, држање и промет животиња;
- на земљишту које није водоплавно, подводно, поред водотокова и извора;
- сточна гробља морају бити ограђена тако да се онемогући улазак животиња;
- мора постојати прилазни пут до сточног гробља;
- дно сточног гробља мора да буде најмање један метар изнад највишег нивоа подземних вода.

Локације **трансфер станица и рециклажних дворишта**¹⁹ морају да задовољавају неколико основних услова, то јест да буду:

- на ободима села или туристичких насеља, на приступним путевима;
- удаљене најмање 500 m од најближе зоне стамбених насеља, зона заштите културно-историјских споменика или зона заштите животне средине, као и од аутобуских станица, складишта запаљивих материја и војних објеката;
- удаљене најмање 2 km од здравствених станица и других медицинских центара са стационарним пацијентима;
- удаљене најмање 100 m од бензинских станица или станица за снабдевање нафтом и гасом;
- ван коридора хидротехничких система (за иригацију и мелиорацију), подземне инфраструктуре и др.
- ван зоне заштите изворишта водоснабдевања.

Изградња трансвер станице мора бити у сагласности са Законом о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС бр. 135/04“) и Уредбом о утврђивању листе пројекта

¹⁷ Закон о сахрањивању и гробљима („Сл. гласник СРС“ бр. 20/77, 24/85, 6/89 и „Сл. гласник РС“ бр. 53/93, 67/93, 48/94 и 101/2005)

¹⁸ Правилник о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла и о условима које морају да испуњавају објекти и опрема за сабирање, нешкодљиво уклањање и утврђивање узрока угинућа и превозна средства за транспорт животињских лешева и отпадака животињског порекла, „Службени лист СФРЈ“ бр. 53/89

¹⁹ Правилник о критеријумима за одређивање локације и уређење депонија отпадних материја („Сл.гласник РС“, бр.54/92)

за које је обавезна процена утицаја и листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС бр. 114/08“).

Рециклажна дворишта

Рециклажна дворишта заузимају површину од 3000-4000m², могу се формирати у већ постојећим објектима (партнерство локалне самоуправе са власником објекта/локације) уз адекватно опремање.

Електроенергетика

За далековод се обезбеђује заштитна зона (коридор) чија ширина је зависна од напонског нивоа и техничког решења далековода.

Заштитне зоне далековода, зависно од напонског нивоа износе:

- за далековод напонског нивоа 400 (380) kV заштитна зона је ширине 42,0 м (2 x 21,0 м од осе далековода),
- за далековод напонског нивоа 110 kV; за једноструки вод заштитна зона је ширине 22,0 м (2 x 11,0 м од осе далековода), а за двоструки вод заштитна зона је ширине 24,0 м (2 x 12,0 м од осе далековода).
- за далековод напонског нивоа 35 kV; за једноструки вод заштитна зона је ширине 15,0 м (2 x 7,5 м од осе далековода), а за двоструки вод заштитна зона је ширине 16,0 м (2 x 8,0 м од осе далековода).

У складу са Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 до 400kV ("Службени лист СФРЈ", бр. 65/88 и "Сл. Лист СРЈ", бр. 18/92), изградња објеката (који нису намењени за трајни боравак људи) и друге инфраструктуре у коридору заштитног и извођачког појаса далековода је по правилу могућа. Обавеза инвеститора је да у фази планирања, пројектовања и изградње објекта или инфраструктуре прибави услове, сагласност и по потреби обезбеди надзор од стране електропривредног предузећа надлежног за изградњу/газдовање далеководом.

У делу вода где постоје објекти високоградње и на прелазима саобраћајница, морају се задовољити прописана хоризонтална и вертикална одстојања. а сам вод мора имати појачану механичку и електричну сигурност.

У коридору далековода забрањен је постављање засада високе вегетације.

Наведени услови примењују се за све постојеће и планиране далеководе.

За постојеће далеководе, за које се планом предвиђа измештање, до њиховог фактичког измештања, остају на снази све утврђене мере заштите.

Трасе нових, као и реконструкција постојећих далековода решиће се посебном урбанистичком и техничком документацијом.

За изградњу трафостанице 110/35 kV "Бела Паланка" непосредна локација и величина парцеле утврђује се конкретном детаљном разрадом.

Оквирна величина комплекса за трафостаницу 110/35 kV "Бела Паланка" износи око 50,0 x 80,0 метара.

Локација нових и реконструкција постојећих трафостаница 10/0,4 kV решиће се посебном урбанистичком и техничком документацијом. Величина парцеле за трафостаницу 10/0,4 kV износи до 5,5 x 6,5 м. За изградњу трафостаница непосредне локације и величина парцела утврђују се конкретном разрадом, да буду испуњени следећи услови:

- да иста буде постављена што ближе тежишту оптерећења,
- да прикључни каблови буду што краћи,
- да је расплет водова што једноставнији,
- да постоји могућност лаког приступа ради монтаже, замене и одржавања опреме
- о присуству подземних и надземних инсталација у окружењу трафостанице,
- о утицају ТС на животну средину.

Планска решења за намену и коришћење простора у зони постојећих далековода, за које се планом предвиђа измештање, не могу се примењивати до обезбеђења њиховог измештања.

Ваздушни водови 10 kV, кабловски водови 10 kV и трафостанице 10/0,4 kV спадају у објекте за које се не издаје грађевинска дозвола, те се исти могу градити на основу идејног пројекта и решене имовине, уз услов обезбеђења свих потребних техничких услова усаглашености са другим објектима и мрежама.

Изградњу ваздушних и кабловских водова 10 kV и 0,4 kV изводити према техничким прописима дефинисаним одговарајућим Правилницима.

Прикључивање објеката на електроенергетску мрежу изводити према условима надлежних електродистрибутивних предузећа и техничким прописима.

Топлификација и гасификација

Објекат гасовода је цевовод опремљен потребним деловима и уређајима који служе за сигуран транспорт гаса, а као пратећи објекат планира се телекомуникациони оптички кабл за потребе даљинског надзора и управљања постројењима гасовода, са полагањем у коридору гасовода.

Код изградње магистралних гасовода (притиска од 16 до 50 бара), као и продуктовода обезбеђују се две зоне заштите и то:

1. Ужа зона заштите, чија ширина износи 60 метара, односно по 30 метара са сваке стране гасовода (продуктовода). У овој зони је забрањена градња објеката за становање или боравак људи.
2. Шира зона заштите гасовода је подручје у ком други објекти утичу на сигурност гасовода. Граница шире зоне гасовода износи по 200 метара са сваке стране гасовода, рачунајући од осе цевовода.

Поред ових зона заштите, код градње гасовода и продуктовода мора се испоштовати и услов да је у појасу ширине од 5 метара са једне и друге стране, рачунајући од осе цевовода, забрањена садња биљака (дрвећа) чији корени досежу дубину већу од 1 метра, односно за које је потребно да се земљиште обрађује дубље од 0,5 метара.

Трасе (положај у простору) свих гасоводних система средњег и високог притиска (од 4 бара до 50 бара), решаваће се посебном урбанистичком документацијом (Плановима детаљне регулације). Локације мернорегулационих станица (МРС) решаваће се Плановима детаљне регулације.

У насељима у захвату Плана за која је планирана гасификација (дистрибутивна гасоводна мрежа ниског притиска, притиска мањег од 4 бара), а која се налазе ван захвата планова генералне регулације, могуће је издавање локацијске дозволе за изградњу дистрибутивне гасоводне мреже ниског притиска, уз обавезу дистрибутера да обезбеди службеност пролаза кроз саобраћајне површине, као и обавезу усклађивања са осталим инфраструктурним мрежама.

Услови изградње дистрибутивних мрежа ниског притиска:

- Код извођења радова на саобраћајници извршити заштиту гасовода на местима прелаза. Минимална дубина укопавања при укрштању са путевима и улицама износи 1.0м, мерено од горње ивице заштитне цеви до коте коловоза, с тим да се гасовод полаже у заштитну цев или се врши заштита гасовода на други начин.
- Заштитна зона за примарну градску гасоводну мрежу износи 3м са обе стране, мерено од ивице гасовода, а зона заштите за секундарну (дистрибутивну) мрежу ниског притиска (до 4 бара) је 1м са обе стране. У овим зонама је забрањена изградња објеката супраструктуре.
- Профил рова за полагање гасовода одређује се према пречнику цеви и према условима терена. Дубина полагања цевовода гасоводне мреже у тротоару износи 0.6 - 1,0 м, мерено од горње ивице цеви до коте терена. Све радове изводити у складу са Правилником о техничким нормативима за пројектовање и полагање дистрибутивног гасовода од полиетиленских цеви за радни притисак до 4 бара („Сл. Лист СРЈ“ бр 20/1992) и другим важећим законима и прописима.

Приликом изградње мерно-регулационих станица, потребно је обезбедити зоне опасности, и то:

1. Зона опасности 1 – зона у којој се при нормалном раду могу појавити запаљиве или експлозивне смеше ваздуха и гаса – полупречника 1м од елемената гасних инсталација МРС
2. Зона опасности 2 – зона у којој се могу појавити запаљиве или експлозивне смеше ваздуха и гаса у ненормалним условима – полупречника 3м од елемената гасних инсталација МРС

Минимално растојање мерно-регулационих станица на гасоводу средњег притиска (примарној градској гасоводној мрежи) од објеката супраструктуре је 15м, а до регионалних и локалних путева 10м. Све радове изводити у складу са Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт („Службени листу СФРЈ“, бр. 26/85) и другим важећим законима и прописима.

Обновљиви извори енергије

Постојећи законски оквир који се непосредно односи на припрему документације и изградњу ОИЕ чине прописи из подручја енергетике, водопривреде, пољопривреде, уређења простора и изградње објеката, заштите животне средине, имовинско-правних односа.

За све пројекте везане за изградњу обновљивих извора енергије неопходно је, у складу са „Листом пројеката за које је обавезна процена утицаја и листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину“ („Службени гласник РС“, бр. 114/2008) и другим законима везаним за заштиту животне средине, утврдити да ли постоји потреба за израду процене утицаја на животну средину.

Поред наведених потенцијалних локација за изградњу малих хидроелектрана могуће су и друге локације на водотоцима у обухвату плана уколико задовољавају одређене услове на основу хидролошких мерења и прорачуна енергетских ефеката, у складу са смерницама Просторног плана Србије, Водопривредне основе Србије, одговарајућих стратегија и планова за изградњу МХЕ.

Дозвољава се издавање урбанистичких аката за изградњу малих хидроелектрана на основу техничке документације израђене од стране овлашћеног пројектанта (у складу са смерницама Просторног плана Републике Србије) уз прибављање свих неопходних услова и дозвола из домена заштите природе, водопривреде, енергетике и свих других области у складу са законом.

Објекти малих хидроелектрана морају се градити тако да:

- после искоришћене енергије вода буде враћена истог квалитета у водоток,
- не умањује степен заштите и не отежава спровођење мера заштите од штетног дејства вода,
- не погоршава услове санитарне заштите и не угрози биолошки минимум у водотоку.

У случају градње већег броја малих хидроелектрана на истом водотоку треба испитати њихов кумулативни утицај на животну средину.

Критеријуми енергетске ефикасности треба уважити код пројектовања и избора опреме постројења, а касније и приликом коришћења и одржавања објеката МХЕ.

За издавање локацијских и грађевинских дозвола, од стране органа локалне самоуправе, за изградњу малих хидроелектрана инвеститор је у обавези да обезбеди :

- Водне услове од Дирекције за воде,
- Услове заштите природе,
- Доказ о праву својине на земљишту, односно праву закупа на земљишту у складу са Законом о планирању и изградњи,
- Енергетску дозволу, у складу са Законом о енергетици
- Техничку документацију

- друге неопходне услове, у складу са законом

Поред наведених локација, ветропаркови се могу градити и на другим локацијама у захвату Плана, уколико се након мерења и анализа утврди да су погодне за изградњу. Приликом одређивања локације нарочито посветити пажњу ризику по животну средину (бука, утицај на животињски свет) и процени прихватљивости тог ризика са становишта домаћих прописа у области заштите природе и животне средине.

Локације соларних електрана ће се одредити накнадно, након даљих истраживања, испитивања и утврђивања економске исплативости. Дозвољена је изградња соларних електрана на свим локацијама у захвату плана које испуњавају услове, у складу са законом.

Локације за објекте предвиђене за коришћење биомасе у захвату плана утврдиће се на основу техноекономских анализа, и могуће их је градити на свим локацијама које испуњавају услове за то, у складу са законом.

За потребе изградње објеката ветрогенератора и соларних фотонапонских постројења (соларних електрана) и постројења за биомасу предвиђена је даља разрада Просторног плана Плановима детаљне регулације.

Критеријуме енергетске ефикасности треба уважити код пројектовања и избора опреме постројења, а касније и приликом коришћења и одржавања свих објеката ОИЕ.

Приликом изградње стамбених и пословних објеката за боравак и рад људи примењивати све стандарде и прописе везане за термичку изолованост објеката, квалитет уграђених материјала и инсталација у објектима.

Телекомуникације

Примена принципа да величина претплатничке петље буде од 0,5 до 1,0 км у просторима са већим густинама становања и до 2,0 км у сеоским срединама, и могућност надоградње мултисервисних приступних чворова (МСАН) одређеним модулским елементима не омогућује да се утврде локације истих без конкретнијих прорачуна густине телефонских претплатника на појединим подручјима. Као норматив за прорачун потребног броја телефонских претплатника у наредном периоду користити : два телефонска прикључка по стамбеној јединици и телефонски прикључак на 15-50 м² пословног простора.

Истурене комутационе степене (MSAN) који се изводе као "outdoor" ормани постављати на бетонске темеље одговарајућих димензија (сагласно типу кабинета). У оквиру темеља за смештај кабинета изградити ревизионо окно димензија 80 x 80 x 90 cm због лакшег прихвата и каблова и њиховог увођења у "outdoor" кабинет. У кабинет се смешта комутациона опрема, систем преноса, исправљач, батерије и разделник. MSAN кабинет се напаја електричном енергијом са насељске мреже 0,4 kV. Комплекс MSAN-а оградити транспарентном оградом (бетонска сокла висине 0,5 м и металана ограда висине 1,2 м.)

За полагање оптичких каблова у ров полагати полиетиленске цеви пречника 40 мм, који ће послужити као заштита или резерва за касније "удувавање" оптичког кабла.

Све базне радиостанице сва три оператера пројектовати и градити са примопредајницима малих снага, због смањења електромагнетног зрачења и мањег утицаја на животну средину. Ово изазива већу густину објеката базних станица, и због малих снага примопредајника и могућности покривања одређених простора, избор оптималне локације је могућ тек после одређених мерења, те се локације истих не могу утврђивати просторним (урбанистичким) плановима. Базне радиостанице које се граде на отвореном простору обавезно оградити жичаном транспарентном оградом висине до 2,2 м.

2.2.1.7. Степен комуналне опремљености грађевинског земљишта по зонама који је потребан за издавање локацијске и грађевинске дозволе

Степен комуналне опремљености на територији општине се изузетно разликује зависно од тога да ли су подручја у урбаним или руралним целинама. Насеља која су

"ослоњена" на државни пут I реда (М.1.12) Ниш - Димитровград су опремљена свим неопходним инфраструктурним мрежама (електро, телефонска, водоводна и канализациона) које углавном својим капацитетима задовољавају потребе корисника. У насељима која се удаљавају од центра општине опремљеност инфраструктуром је све лошија, јер сем електро и телефонске мреже у појединим насељима постоје и водоводне мреже са локалних изворишта, а без канализационе мреже.

Планом се дефинишу изградња нових и "надградња" - реконструкција постојећих инфраструктурних мрежа у урбаним подручјима таквог капацитета да задовоље потребе постојећих и нових корисника. У тим просторима (зонама) је обавеза прибављања услова за прикључивање објеката на инфраструктурне мреже од одговарајућих надлежних предузећа која газдују инфраструктурним мрежама као предуслов код добијања локацијске и грађевинске дозволе.

У деловима општине где преовлађују зоне руралног обележја инвеститори су код захтева за добијање грађевинске дозволе у обавези да обезбеде услове за прикључење на јавне инфраструктурне мреже од надлежних предузећа која газдују инфраструктурним мрежама (најчешће :електроенергетска, телефонска и гасификациона мрежа), а прикључак на водоводну мрежу од надлежног предузећа или "групе грађана" - учесника градње мреже и обавезу изградње воднепрпусне септичке јаме.

2.2.1.8.Објекти за које се пре обнове и реконструкције морају изградити конзерваторски и други услови

За активности које могу непосредно или посредно проузроковати промену облика, изгледа или особености непокретних културних добара или њихове заштићене околине, правила се утврђују на основу мера заштите овог Плана и услова надлежног Завода за заштиту споменика културе а на основу Закона о културним добрима и прописа донетим на основу њега. Обавеза прибављање услова и сагласности надлежне службе заштите важи и за радове на, или у околини непокретности које уживају предходну заштиту. На планском подручју конзерваторске услове је потребно прибавити за непокретна културна добра и евидентиране непокретности које уживају претходну заштиту као и за радове у њиховој заштићеној околини.

2.2.1.9.Општи и посебни услови и мере за заштиту живота и здравља људи и заштите од пожара, елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и ратних дејстава

Општи и посебни услови и мере заштите живота и здравља људи обрађене су у поглављу *Мере заштите живота и здравља људи*, док су општи и посебни услови и мере заштите од пожара, елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и ратних дејстава обрађене у поглављу **2.1.7.5. Организација простора од интереса за одбрану земље и заштиту од елементарних непогода**

2.2.1.10.Посебни услови којима се површине и објекти јавне намене чине приступачним особама са инвалидитетом, особама са посебним потребама, старима особама и особама са децом, у складу са стандардима приступачности

Приликом изградње јавних површина и објеката потребно је пројектовањем тротоара потребне ширине и без већих степеника, закошавањем и спуштањем ивичњака тротоара и стаза, посебно на пешачким прелазима, као и изградњом предвиђених рампи уз степеништа и

пешачке комуникације на прилазима зграда омогућити несметано кретање, коришћење слободних и јавних површина као и приступ јавним и комерцијалним садржајима особама са посебним потребама и инвалидним лицима, старим особама и особама са децом (у складу са стандардима за просторне потребе инвалида у зградама и околини за прилазне елементе и просторе). Одређене делове пешачких стаза по потреби опремити одговарајућим држачима за случај поледице.

Приликом уређења слободних и зелених парковских површина, стаза и пешачких токова, код пројектовања нових објеката, као и код реконструкције приземља постојећих објеката, где год је то могуће, уз (или уместо) степеништа предвидети косе рампе за кретање особама са посебним потребама, старих особа и особа са деčјим колицима.

2.2.1.11.Посебна намена

Са војног комплекса "Шљивовички врх" може се скинути статус "посебне" намене кроз разраду плановима нижег реда којим ће се дефинисати правила уређења и грађења будуће намене.Промена намене комплекса „Шљивовички врх“ одредиће се након отуђења и коначног регулисања имовинско правних односа са будућим власником или корисником.

Наведени војни комплекс Закључком Владе Републике Србије обухваћени је Мастер планом отуђења непокретности које нису неопходне за функционисање Војске Србије.

2.2.1.12.Мере енергетске изградње

Сви новопланирани објекти морају да задовољавају све прописе везане за енергетску ефикасност објеката. (Правилник о енергетској ефикасности зграда и Правилник о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда („Службени гласник РС“, бр. 61/2011)).

Правилником о енергетској ефикасности зграда ближе се прописују енергетска својства и начин израчунавања топлотних својстава објеката високоградње, као и енергетски захтеви за нове и постојеће објекте.

Одредбе овог правилника не примењују се на: зграде за које се не издаје грађевинска дозвола; зграде које се граде на основу привремене грађевинске дозволе, као и зграде које се граде на основу грађевинске дозволе за припремне радове; радионице, производне хале, индустријске зграде које се не греју и не климатизују.

У оквиру правилника дати су параметри за постизање енергетске ефикасности планираних објеката. Поред овога, дат је и скуп параметара који се могу применити приликом извођења радова на постизању енергетске ефикасности већ постојећих зграда и објеката.

Технички захтеви и параметри за постизање енергетске ефикасности нових зграда се односе пре свега на оријентацију, облик зграде (енергетски најефикаснији однос површине и запремине омотача зграде), зонирање и позиционирање просторија унутар самог објекта у складу са њиховим енергетским потребама, коришћења природног осветљења и осунчања.

2.2.2.ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

Правилима грађења се утврђују услови и елементи неопходни за издавање Информације о локацији и Локацијске дозволе за изградњу: стамбених, пословних и других објеката:

УРБАНИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ: основна и допунска намена, индекс заузетости парцеле, индекс изграђености парцеле и услови за образовање грађевинске парцеле.

УРБАНИСТИЧКЕ МРЕЖЕ ЛИНИЈА: регулациона линија, грађевинска линија, осовинска линија саобраћајнице и гранична линија зоне.

ПРАВИЛА ИЗГРАДЊЕ: постављање објекта у односу на регулацију, постављање објекта у односу на границе грађевинске парцеле, најмања дозвољена међусобна удаљеност објеката, услови заштите суседних објеката, највећа дозвољена спратност објеката, највећа дозвољена висина објеката, правила за архитектонско обликовање објеката, услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели, начин оградавања, услови и начин приступа парцели, паркирања и гаражирања, услови прикључења на комуналну и осталу инфраструктуру и услови заштите од пожара

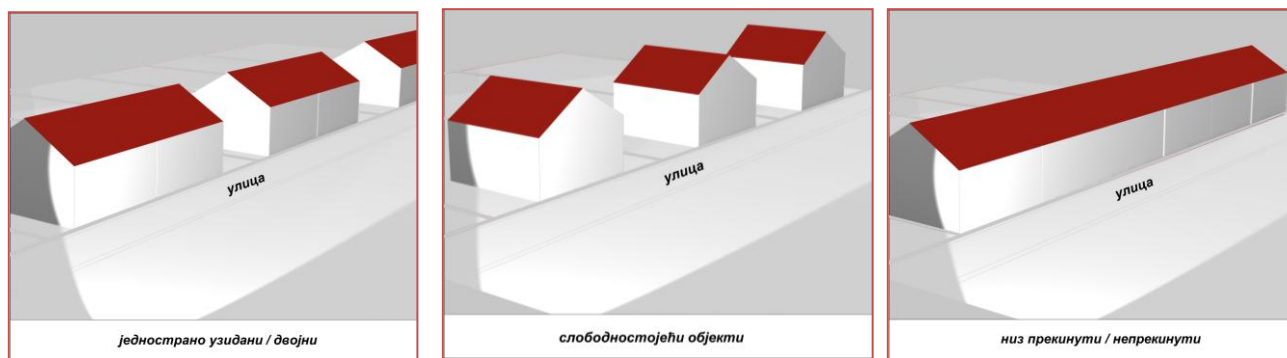
2.2.2.1.Општи појмови

Грађевинска парцела јесте део грађевинског земљишта, са приступом регулисаном саобраћајници, која је изграђена или планом предвиђена за изградњу.

Минимална величина грађевинске парцеле (минимална површина парцеле и минимална ширина парцеле према саобраћајници) дефинисане су за сваку намену према типологији градње.

Позиционирање објеката на парцели дефинише се грађевинском линијом у односу на: регулациону линију, границу бочне суседне парцеле и границу унутрашње суседне парцеле. У зони у којој постоје изграђени објекти (потпуно или делимично формирани блокови), позиција објеката на парцели утврђује се у складу са правилима за одговарајућу типологију градње и на основу позиције већине изграђених објеката у блоку. Правила за позиционирање објеката на парцели су дефинисана за сваку намену у складу са типологијом градње.

Према типологији градње, објекти могу бити слободностојећи, у непрекинутом низу (двострано узидани) или у прекинутом низу (једнострано узидани или двојни).

Нов објекат се може градити на растојању мањем од дозвољеног уз претходно прибављену сагласност власника односно корисника суседне парцеле. У том случају, на калканском зиду новог објекта забрањени су било какви наспрамни отвори.

На калканском зиду новог објекта у низу односно новог једнострано узиданог објекта према суседном постојећем објекту на граници парцеле, а који има изграђен светларник, обавезна је изградња светларника исте величине симетричног постојећем светларнику. У светларнику је дозвољено формирање само отвора помоћних просторија и степеништа.

Регулациона линија јесте линија која раздваја површину одређене јавне намене од површина предвиђених за друге јавне и остале намене.

Грађевинска линија јесте линија на, изнад и испод површине земље и воде до које је дозвољено грађење основног габарита објекта.

Објект се поставља на грађевинску линију, односно унутар простора оивиченог грађевинском линијом. Све грађевинске линије у границама парцеле морају бити постављене тако да не угрозе функционисање јавних површина (улица, тротоара, инфраструктурне мреже, итд).

Индекс заузетости парцеле јесте однос габарита хоризонталне пројекције изграђеног или планираног објекта у нивоу терена, односно бруто површина под објектом и укупне површине грађевинске парцеле, а највећи дозвољени је дефинисан за сваку намену према типологији градње.

Индекс изграђености парцеле је однос бруто развијене грађевинске површине изграђеног или планираног објекта и укупне површине грађевинске парцеле.

Висина објекта је растојање од нулте коте објекта до коте слемена (за објекте са косим кровом) односно до коте венца (за објекте са равним кровом).

Нулта (апсолутна) кота је тачка пресека линије терена и вертикалне осе објекта.

Висина објекта је:

- на релативно равном терену - растојање од нулте коте до коте слемена (за објекте са косим кровом), односно венца (за објекте са равним кровом);
- на стрмом терену са нагибом према улици (навише), кад је растојање од нулте коте до коте нивелете јавног или приступног пута мање или једнако 2,0m - растојање од нулте коте до коте слемена, односно венца;
- на стрмом терену са нагибом према улици (навише), кад је растојање од нулте коте до коте нивелете јавног или приступног пута веће од 2,0m - растојање од коте нивелете јавног пута до коте слемена (венца) умањено за разлику висине преко 2,0m;
- на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), кад је нулта кота објекта нижа од коте јавног или приступног пута - растојање од коте нивелете пута до коте слемена (венца);
- на стрмом терену са нагибом који прати нагиб саобраћајнице висина објекта утврђује се применом одговарајућих тачака ових правила.

Релативна висина објекта је она која се одређује према другим објектима или ширини регулације. Одређује се кроз следеће односе, и то:

- висина новог објекта мања је од 1,5 ширине регулације улице односно од растојања до грађевинске линије наспрамног објекта;
- висина венца новог објекта се усклађује са висином венца суседног објекта.

Кота приземља објекта одређује се у односу на коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то:

- кота приземља нових објекта на равном терену не може бити нижа од коте пута;
- кота приземља може бити највише 1,2m виша од нулте коте;
- за објекте на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), када је нулта кота нижа од коте нивелете јавног пута, кота приземља може бити највише 1,2m нижа од коте нивелете јавног пута;
- за објекте на стрмом терену са нагибом који прати нагиб саобраћајнице кота приземља објекта одређује се применом одговарајућих тачака ових правила;
- за објекте са нестамбеном наменом у приземљу кота приземља може бити максимално 0,2m виша од коте тротоара (денивелација до 1,2m савладава се унутар објекта).

Постојећи објекти, чији су параметри (индекс изграђености и заузетости парцеле, спратност, итд.) већи од утврђених параметара, задржавају постојеће параметре без могућности доградње.

За постојеће објекте чији су параметри (индекс изграђености и заузетости парцеле, спратност, итд.) мањи од утврђених вредности, могућа је доградња уз поштовање следећих услова.

- Неопходно је обезбедити потребан број паркинг-гаражних места на парцели;
- Доградња може бити извршена у виду анекса, односно у приземљу или другим деловима и етажама објекта, у складу са утврђеним правилима;

- Дограђивање се мора изводити тако да се не наруши однос према суседним објектима, тј. обавезно је поштовати правила о позиционирању објеката;
- Дограђени део објекта мора бити у складу са постојећим елементима објекта, у истој, односно усклађеној материјализацији и композицији;
- Није дозвољено формирање отвореног степеништа на фасади објекта већ дограђена степеништа морају бити заштићена од спољних утицаја;
- Надградња нових етажа постојћих објеката могућа је у оквиру планом дозвољених висина уз поштовање правила везаних за упуштање делова ван грађевинске линије.
- У случају да постојећа грађевинска линија превазилази максималну дефинисану линију грађења није дозвољено упуштање делова објекта;
- Надзидани део објекта мора бити изведен у складу са постојећим делом зграде;
- Прозорске отворе дограђених делва поставити у складу са прозорским отворима, терасама и балконима на постојећем делу објекта.

За постојеће објекте чија су међусобна и растојања од граница парцеле мања од утврђених вредности, у случају реконструкције, на суседним странама није дозвољено постављати отворе стамбених просторија.

У случају замене објекта новим, поштују се урбанистички параметри дефинисани овим планом.

2.2.2.2. Исподи грађевинских елемената

Хоризонтална пројекција испода поставља се у односу на грађевинску, односно регулациону линију. Исподи на објекту не могу прелазити грађевинску линију више од 1,6m, односно регулациону линију више од 1,2m и то на делу објекта вишем од 4,0m.

2.2.2.3. Исподи грађевинских елемената у приземљу

Грађевински елементи на нивоу приземља могу прећи грађевинску линију рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испода, и то:

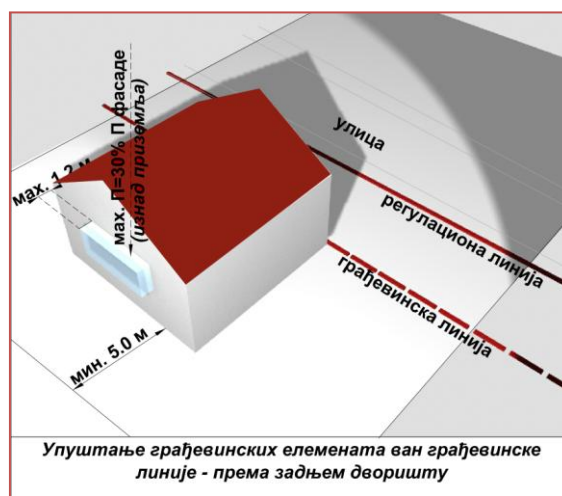
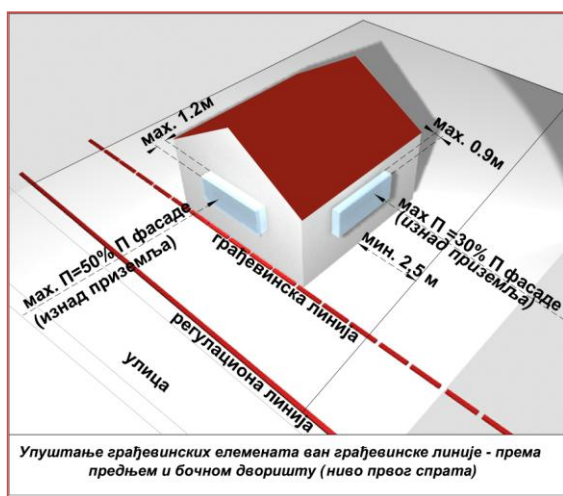
- 1) излози локала 0,3m, по целој висини, када најмања ширина тротоара износи 3,0m, а испод те ширине није дозвољена изградња испода излога локала у приземљу;
- 2) излози локала 0,9m по целој висини у пешачким зонама (пешачка зона у ширини од најмање 10m);
- 3) транспарентне браварске конзолне надстрешнице у зони приземне етаже 2,0m по целој ширини објекта са висином изнад 4,0m;
- 4) платнене надстрешнице са масивном браварском конструкцијом 1,0m од спољне ивице тротоара на висини изнад 4,0m, а у пешачким зонама према конкретним условима локације;
- 5) конзолне рекламе 1,2m на висини изнад 4,0m.

2.2.2.4. Испади грађевинских елемената у спрату

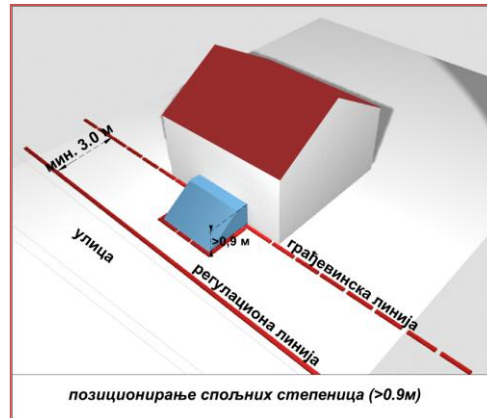
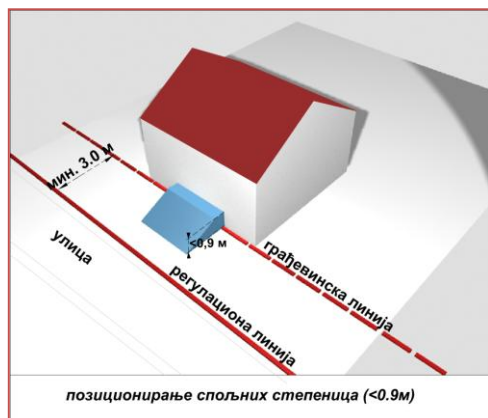
Грађевински елементи (еркери, дократи, балкони, улазне надстрешнице са и без стубова, надстрешнице и сл.) на нивоу првог спрата могу да пређу грађевинску, односно регулациону линију рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то:

- 1) на делу објекта према предњем дворишту 1,2m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 50% уличне фасаде изнад приземља;
- 2) на делу објекта према бочном дворишту (најмањег растојања од 2,5m) 0,9m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља;
- 3) на делу објекта према задњем дворишту (најмањег растојања од задње линије суседне грађевинске парцеле од 5,0m) 1,2m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% задње фасаде изнад приземља.

2.2.2.5. Степеништа

Отворене спољне степенице могу се постављати на објекат (предњи део) ако је грађевинска линија 3,0 m увучена у односу на регулациону линију и ако савлађују висину до 0,9m. Отворене спољне степенице које савлађују висину преко 0,9m улазе у габарит објекта. Отворене спољне степенице које се постављају на бочни или задњи део објекта не могу ометати пролаз и друге функције дворишта.

2.2.2.6. Подрумсе етаже

Грађевински елементи испод коте тротоара (подрумске етаже) могу прећи грађевинску, односно регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испода), и то:

- 1) стопе темеља и подрумски зидови 0,15m до дубине од 2,6m испод површине тротоара, а испод те дубине 0,5m;
- 2) шахте подрумских просторија до нивоа коте тротоара 1,0m.
- 3) стопе темеља не могу прелазити границу суседне парцеле, осим уз сагласност власника или корисника парцеле.

2.2.2.7. Назидак

Висина назитка стамбене поткровне етаже износи највише 1,6m рачунајући од коте пода поткровне етаже до тачке прелома кровне косине.

2.2.2.8. Ограде

Грађевинске парцеле могу се ограђивати зиданом оградом до висине од 0,9m (рачунајући од коте тротоара) или транспарентном оградом до висине од 1,4m.

Парцеле чија је кота нивелете виша од 0,9m од суседне, могу се ограђивати транспарентном оградом до висине од 1,4m која се може постављати на подзид чију висину одређује надлежни општински орган.

Зидане и друге врсте ограда постављају се на регулациону линију тако да ограда, стубови оградe и капије буду на грађевинској парцели која се ограђује.

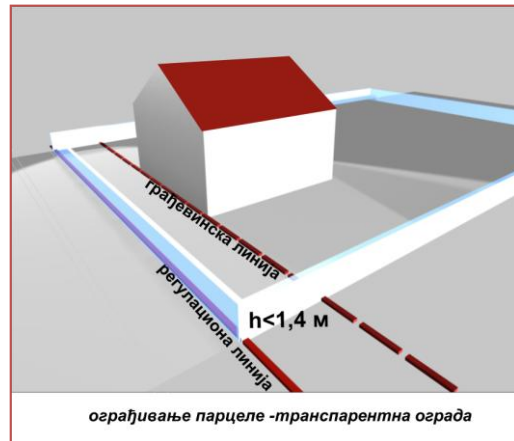
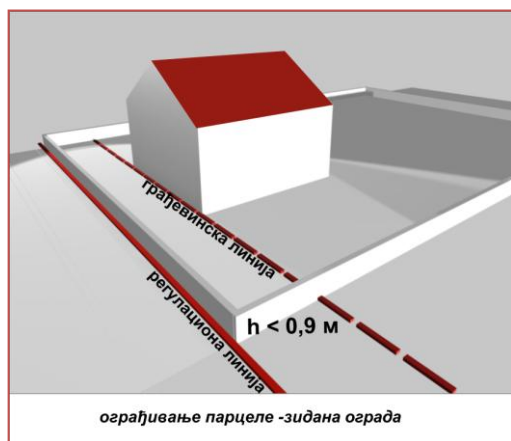
Суседне грађевинске парцеле могу се ограђивати живом зеленом оградом која се сади у осовини границе грађевинске парцеле или транспарентном оградом до висине од 1,4m, која се поставља према катастарском плану и операту, тако да стубови оградe буду на земљишту власника оградe.

Врата и капије на уличној огради не могу се отварати ван регулационе линије.

Парцела у сеоском насељу може се преграђивати у функционалне целине (стамбени део, економски део, економски приступ, стамбени приступ и окућница), с тим да висина унутрашње оградe не може бити већа од висине спољне оградe.

Грађевинске парцеле на којима се налазе објекти који представљају непосредну опасност по живот људи, као и грађевинске парцеле специјалне намене, ограђују се на начин који одреди надлежни орган.

Грађевинске парцеле на којима се налазе индустријски објекти и остали радни и пословни објекти индустријских зона (складишта, радионице) могу се ограђивати зиданом оградом висине до 2,2m.

2.2.2.9. Слободне и зелене површине на парцели

Минимални проценат зелених површина на парцели је 25%.

2.2.2.10. Одводњавање

Површинске воде се одводе са парцеле слободним падом према риголама, односно према улици (код регулисане канализације, односно јарковима) са најмањим падом од 1,5%.

Површинске воде са једне грађевинске парцеле не могу се усмеравати према другој.

Површинске и друге отпадне воде из економског дворишта у сеоским насељима одводе се регулисано до ђубришне јаме када се економско двориште налази уз јавни пут.

2.2.2.11. Архитектонско обликовање

Изглед објекта, материјали, боје, кровни покривач, архитектонски детаљи, ограде и други елементи утврђују се архитектонским пројектом и треба да су у складу са амбијентом и да доприносе очувању визуелног идентитета и унапређењу естетских вредности простора.

Не користити нападни фолклоризам, плагијате детаља античке архитектуре, лажне мансардне кровове, архитектонски насилно претварање равних кровова у косе и сл. Дозвољено је формирање вертикалних отвора у поткровљу, са висином од коте пода поткровне етаже до преломне линије отвора максимално 2,2m чиме се обезбеђују излази на балкон или лођу. Облик и ширина отвора мора бити усклађен са елементима фасаде и пратити ритам отвора на нижим етажама.

У оквиру постојећих насеља изражених амбијенталних и споменичких вредности изградњу ускладити са градитељским наслеђем. Услови за изградњу или реконструкцију непокретних културних добара као и објеката који се налазе у заштићеној околини непокретних културних добара утврђују се конзерваторским условима надлежне установе заштите споменика културе.

2.2.2.12. Услови за планирање инсталација уз државне путеве

У заштитном појасу јавног пута може да се гради, односно поставља, водовод, канализација, топловод, железничка пруга и други сличан објекат, као и телекомуникационе и електро водове, инсталације, постројења и сл., по претходно прибављеној сагласности управљача јавног пута која садржи саобраћајно-техничке услове.

Инсталације се могу планирати на катастарским парцелама које се воде као јавно добро путеви - својина Републике Србије, и на којима се ЈП "Путеви Србије", Београд води као корисник, или је ЈП "Путеви Србије", Београд правни следбеник корисника.

Општи услови за постављање предметних инсталација

предвидети двострано проширење предметних државних путева на пројектовану ширину и изградњу додатних саобраћајних трака у потезу уз евентуалне реконструкције постојећих и изградње додатних раскрсница;

траса предметних инсталација мора се пројектно усагласити са постојећим инсталацијама поред и испод предметног пута.

Услови за укрштање предметних инсталација са државним путевима

укрштање са путем предвиди искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на пут, у прописаној заштитној цеви,

заштитна цев мора бити пројектована на целој дужини између крајних тачака попречног профила пута (изузетно спољња ивица реконструисаног коловоза), увећана за по **3,00 m** са сваке стране,

минимална дубина предметних инсталација и заштитних цеви од најниже коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи минимално **1,35 m**,

минимална дубина предметних инсталација и заштитних цеви испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног) од коте дна канала до корње коте заштитне цеви износи **1,00 m**.

Услови за паралелно вођење предметних инсталација са државним путевима

предметне инсталације морају бити постављене минимално **3,00 m** од крајње тачке попречног профила пута (ножице насипа трупца пута или срољње ивице путног канала за одводњавање) изузетно ивице реконструисаног коловоза уколико се тиме не ремети режим одводњавања коловоза;

на местима где није могуће задовољити услове из претходног става мора се испројектовати и извести адекватна заштита трупца предметног пута.

2.2.2.13. Услови за аутобуска стајалишта на државним путевима

Аутобуска стајалишта планирати саобраћајно безбедно у складу са саобраћајно безбедносним карактеристикама и просторним потребама, у складу са чланом 70. и 79. Закона о јавним путевима ("Сл. гл. РС", број 101/2005), и уз поштовање следећих услова:

- Почетак, односно крај аутобуских стајалишта мора бити удаљен минимално 20,00 м од почетка односно краја лепеза прикључног пута у зони раскрснице.
- Дужина прегледности на деоници предметног пута на којој се пројектује и гради аутобуско стајалиште мора бити најмање 1,50м дужине зауставног пута возила у најнеповољнијим временским условима (снег на путу) за рачунску брзину кретања возила од 50,00км/сат.
- Насправна (упарена) аутобуска стајалишта поред јавног пута пројектују се и граде тако да се гледајући у смеру вожње, прво наилази на стајалиште са леве стране пута и тада подужно растојање два насрамна аутобуска стајалишта (од краја левог до почетка десног) мора износити минимално 30,00 м .
- Изузетно, аутобуска стајалишта се могу пројектовати и градити тако да се прво аутобуско стајалиште поставља у смеру вожње са десне стране пута и тада међусобни размак крајњих тачака аутобуских стајалишта (од краја десног до почетка левог) не сме бити од 50,00 м .
- Ширина коловоза аутобуских стајалишта поред предметног пута мора износити 3,50м.
- Дужина укључне траке са предметног пута на аутобуска стајалишта мора износити 30,50м.
- Дужина укључне траке са аутобуских стајалишта на предметни пут мора износити 24,80м.
- Дужина ниша аутобуских стајалишта мора износити 13,00м за један аутобус, односно 26,00м за два или зглобни аутобус.
- Попречни пад коловоза аутобуских стајалишта мора бити минимум 2% од ивице коловоза пута.

- Коловозна конструкција аутобуских стајалишта мора бити једнаке носивости као и коловозна конструкција предметног пута.

2.2.2.14. Услови за бициклистичке стазе

Потребно је планирати и пројектовати евентуалну изградњу бициклистичких и пешачких стаза поред предметног пута:

- са адекватном - стандардима утврђеном грађевинском конструкцијом;
- која задовољава одредбе утврђене тачкама 7.1.2. 7.4.3. и 7.4.4 Правилника о основним условима које јавни путеви изван насеља и њихови елементи морају да испуњавају са гледишта безбедности саобраћаја ("Сл. лист СФРЈ", број 35/81 и 45/81);
- са удаљењем слободног профила бициклистичке и пешачке стазе од ивице коловоза предметног пута од 1,50 м (ширина банке предметног пута);
- са размотреним и пројектно разрешеним свим аспектима коришћења и несметаног приступа бициклистичкој и пешачкој стази од стране инвалидних - хендикепираних особа;
- са обезбеђеним приступима бициклистичке и пешачке стазе до постојећих или пројектом утврђених бициклистичких и пешачких прелаза на предметном путу;
- са саобраћајном анализом постојећег и перспективног бициклистичког и пешачког саобраћаја и саобраћаја возила на предметном путу, у циљу утврђивања постојећих и перспективних пешачких прелаза на којима је потребно обезбедити позивне пешачке семафоре, или упозоравајућу светлосну сигнализацију.

2.2.2.15. Становање

1) Индивидуално становање (C1)

основна намена: становање

Допунска намена: угоститељство, занатство, трговина и туризам

Индекс заузетости: до 30%

Индекс изграђености: до 0,6

Највећа спратност: П+1+Пк, могућа изградња подземних етажа ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе

Највећа висина: 12,0m а помоћних објеката 5,0m.

Услови за образовање грађевинске парцеле:

Најмања парцела за непољопривредна домаћинства је 400,0 m².

Најмања ширина фронта парцеле за све врсте домаћинства је 15,0m.

Положај у односу на регулацију:

Минимално растојање грађевинске линије од регулационе линије је 5,0m. У зони изграђених стамбених објеката растојање грађевинске од регулационе линије утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката (више од 50%).

Растојање од граница парцеле:

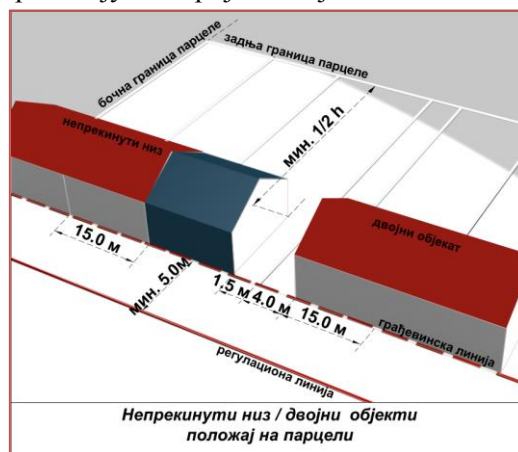
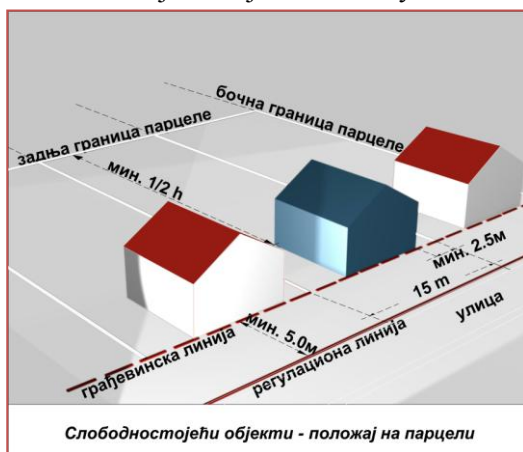
Најмање дозвољено растојање основног габарита објекта и линије суседне грађевинске парцеле је за:

1) слободностојеће објекте на делу бочног дворишта	2,5m
2) двојне објекте и објекте у прекинутом низу на бочном делу дворишта	4,0m
3) први или последњи објекат у непрекинутом низу	1,5m

За изграђене стамбене објекте чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање од наведених вредности не могу се на суседним странама предвиђати отвори стамбених просторија.

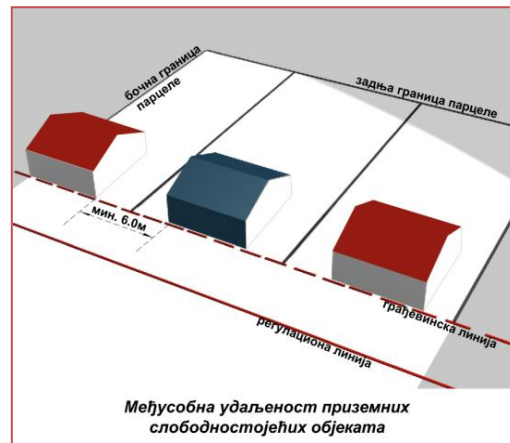
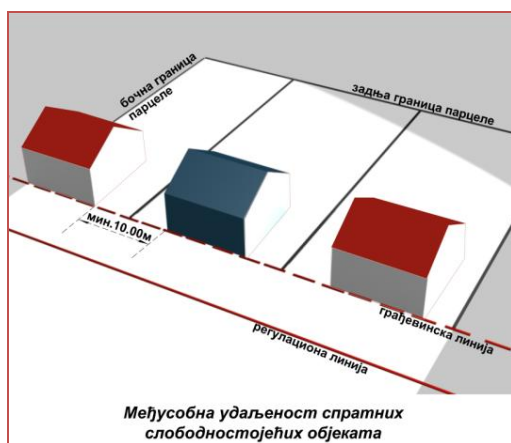
За зоне изграђених стамбених објеката чије је растојање до границе грађевинске парцеле различито од наведених вредности нови објекти се могу постављати и на растојањима која су ранијим правилима постављена и то:

1) слободностојећи објекти на делу бочног дворишта северне оријентације	1,0m
2) слободностојећи објекти на делу бочног дворишта јужне оријентације	3,0m

Међусобна удаљеност објекта:

За објекте на грађевинским парцелама чија је ширина фронта већа од 15,0m међусобна удаљеност спратних објеката је 10,0m, а приземних слободностојећих 6,0m.

За изграђене објекте на грађевинским парцелама чија је ширина фронта мања од 15,0m међусобна удаљеност износи најмање 5,0m. За изграђене објекте који су међусобно удаљени мање од 3,0m не могу се на суседним странама предвиђати отвори стамбених просторија.

Услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели

На грађевинској парцели могу се градити и објекти за пружање туристичких услуга у сеоском домаћинству. За потребе сеоског туризма на грађевинској парцели првенствено реконструисати постојеће куће са окућницама и пратећим објектима а изузетно градити и нове смештајне јединице у оквиру постојеће окућнице за највише 12 лежаја (оптимално 50,0m² за две собе са по три лежаја и купатилом) и објектата за припремања и услуживања хране и пића за највише 20 гостију с тим да степен искоришћености земљишта не прелази 40%.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и простору за паркирање

Саобраћај унутар парцеле треба да обезбеди функционални приступ простору за паркирање.

Најмања ширина приступног стамбеног пута је 2,5m под условом да растојање најудаљеније тачке габарита објекта од коловоза износи 25m. Уколико није испуњен овај услов ширина приступног пута ће износити 3,5m уколико је могуће кружно, односно једносмерно кретање возила око објекта, односно 6,0m уколико се ради о двосмерном кретању.

Паркирање и гаражирање

Паркинг простор предвидети у оквиру грађевинске парцеле и то за сваки стан 1,5 паркинг место или једно паркинг место на 70,0m² корисне површине.

Услови заштите суседних објеката:

У току извођења радова и при експлоатацији (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу смећа и др), водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама и о безбедности објеката изграђених на њима.

Услови прикључења на комуналну и осталу инфраструктуру

У складу са условима надлежних комуналних и осталих предузећа

Услови заштите животне средине, хигијенски, противпожарни и безбедносни услови

Мере заштите предвидети према важећим нормативима и прописима за конкретну област

Зеленило и слободне површине

Предвидети најмање 10% површине грађевинске парцеле

2) Индивидуално становање (C2)

Основна намена: становање

Допунска намена: примарна пољопривредна производња и туризам

Индекс заузетости: до 30%

Индекс изграђености: до 0,6

Највећа спратност: П+1+Пк, могућа изградња подземних етажа ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе

Највећа висина: 12,0m а помоћних објеката 5,0m.

Услови за образовање грађевинске парцеле:

Најмања парцела за непољопривредна домаћинства је 400,0 m², за мешовита 600,0m² а за пољопривредна 800,0m² а. Најмања ширина фронта парцеле за све врсте домаћинстава је 15,0m.

Положај у односу на регулацију:

Минимално растојање грађевинске линије од регулационе линије је 5,0m. У зони изграђених стамбених објеката растојање грађевинске од регулационе линије утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката (више од 50%).

Растојање од граница парцеле:

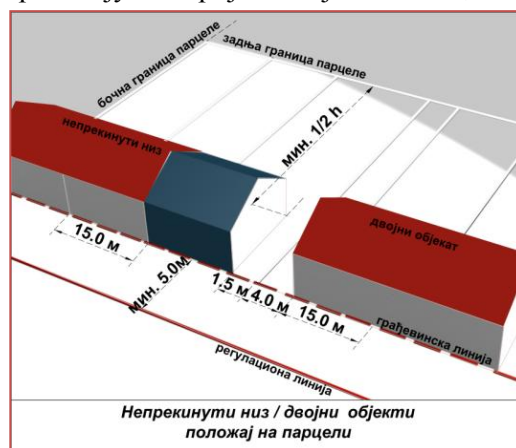
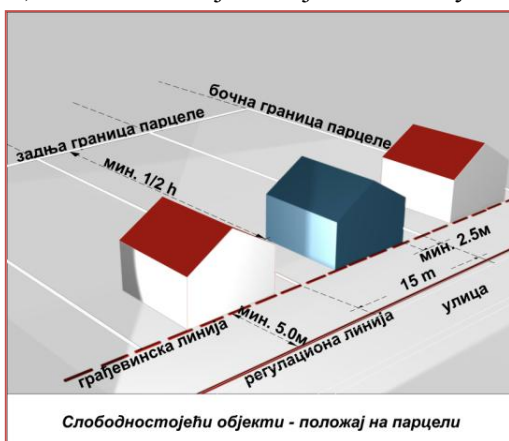
Најмање дозвољено растојање основног габарита објекта и линије суседне грађевинске парцеле је за:

4) слободностојеће објекте на делу бочног дворишта	2,5m
5) двојне објекте и објекте у прекинутом низу на бочном делу дворишта	4,0m
6) први или последњи објекат у непрекинутом низу	1,5m

За изграђене стамбене објекте чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање од наведених вредности не могу се на суседним странама предвиђати отвори стамбених просторија.

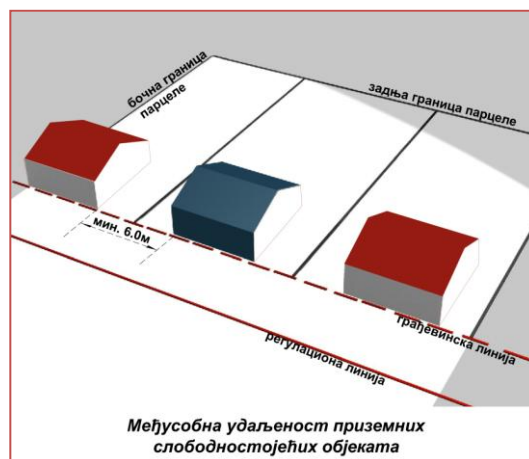
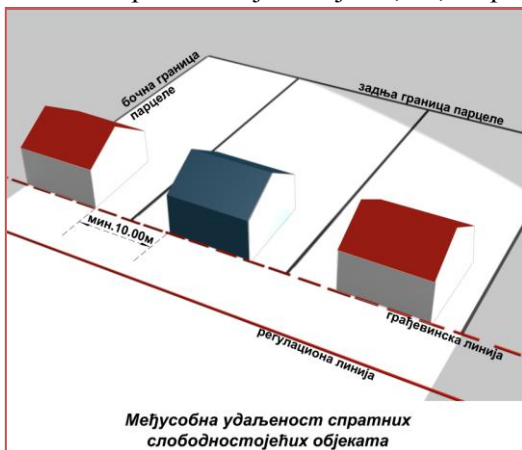
За зоне изграђених стамбених објеката чије је растојање до границе грађевинске парцеле различито од наведених вредности нови објекти се могу постављати и на растојањима која су ранијим правилима постављена и то:

3) слободностојећи објекти на делу бочног дворишта северне оријентације	1,0m
4) слободностојећи објекти на делу бочног дворишта јужне оријентације	3,0m

Међусобна удаљеност објекта:

За објекте на грађевинским парцелама чија је ширина фронта већа од 15,0m међусобна удаљеност спратних објеката је 10,0m, а приземних слободностојећих 6,0m.

За изграђене објекте на грађевинским парцелама чија је ширина фронта мања од 15,0m међусобна удаљеност износи најмање 5,0m. За изграђене објекте који су међусобно удаљени мање од 3,0m не могу се на суседним странама предвиђати отвори стамбених просторија.

Услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели

На грађевинској парцели могу се градити економски објекти пољопривредног домаћинства и објекти за пружање туристичких услуга у сеоском домаћинству.

За потребе сеоског туризма на грађевинској парцели првенствено реконструисати постојеће куће са окућницама и пратећим објектима а изузетно градити и нове смештајне

јединице у оквиру постојеће окућнице за највише 12 лежаја (оптимално 50,0m² за две собе са по три лежаја и купатилом) и објекта за припремања и услуживања хране и пића за највише 20 гостију с тим да степен искоришћености земљишта не прелази 40%.

Економски објекти морају задовољити све хигијенске захтеве и прописе везане за заштиту животне средине. Сточне фарме већег капацитета од 10 грла нису дозвољене у оквиру стамбеног подручја. Економски објекти се не урачунавају у корисну бруто развијену грађевинску површину, али се површина под овим објектима узима у обзир при израчунавању индекса заузетости.

Економски објекти су:

- 1) уз стамбени објекат: летња кухиња, млекара, санитарни пропусник, магацини хране за сопствену употребу и др;
- 2) у економском дворишту: сточне стаје (живинарници, свињци, говедарници, овчарници, козарници), испусти за стоку, ђубришне јаме (ђубришта), пољски клозети и др.
- 3) пушнице, сушнице, кош, амбар, надстрешница за машине и возила, магацини хране и објекти намењени исхрани стоке и др.

Позиционирање економских објеката

Позиција економских објеката из тачке 2. у односу на грађевинску линију утврђује применом најмањих дозвољених растојања утврђених овим правилником.

Међусобно растојање стамбеног објекта и сточне стаје је најмање 15,0m.

Ако се економски делови суседних парцела непосредно граниче, растојање нових економских објеката од границе парцеле не може бити мање од 1,0m.

Ако се економски део једне парцеле непосредно граничи са стамбеним делом друге парцеле, растојање нових економских објеката и стамбеног објекта је најмање 15,0m.

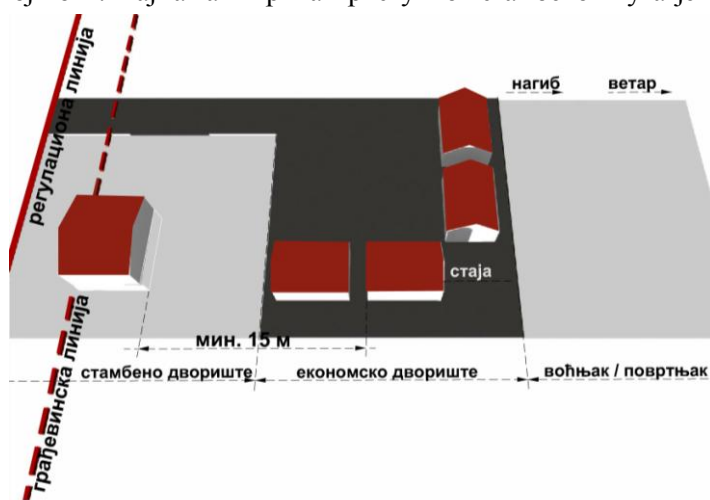
Међусобна растојања економских објеката зависе од организације економског дворишта, с тим да се прљави објекти могу постављати само низ ветар у односу на чисте објекте или је размештај такав да ваздух са мирисима, задахом и слично мимоилази чистије садржаје.

Распоред објеката у односу на нагиб терена је по групацијама тако да су чистије функције и садржаји на вишој коти у односу на прљавије.

На парцели са нагибом терена од јавног пута (наниже), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут. Најмања ширина присутног економског пута на парцели износи 3,00 m. Економско двориште се поставља иза стамбеног дворишта (наниже).

На парцели са нагибом терена према јавном путу (навише), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти. Најмања ширина приступног стамбеног пута је 2,50 m, а економског 3,00 m. Економско двориште може бити уз јавни пут, а економски објекти на грађевинској линији или поред стамбеног дворишта, ако ширина парцеле то дозвољава. Растојање од грађевинске до регулационе линије утврђује се применом општих правила регулације утврђених овим правилником увећаним за најмање 3,00 m зеленог простора.

Ђубриште и пољски клозет могу бити удаљени од стамбеног објекта, бунара, односно живот извора воде најмање 20,0m, и то само на нижој коти, низ ветар, а од границе суседне парцеле 3,0m.

Организација сеоског дворишта

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и простору за паркирање

Саобраћај унутар парцеле треба да буде добро организован, са функционалним приступом простору за паркирање а сваки објект мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама.

Најмања ширина приступног стамбеног пута је 2,5m под условом да растојање најудаљеније тачке габарита објекта од коловоза износи 25m. Уколико није испуњен овај услов ширина приступног пута ће износити 3,5m уколико је могуће кружно, односно једносмерно кретање возила око објекта, односно 6,0m уколико се ради о двосмерном кретању.

Паркирање и гаражирање

Паркинг простор предвидети у оквиру грађевинске парцеле и то за сваки стан 1,5 паркинг место или једно паркинг место на 70,0m² корисне површине.

Услови заштите суседних објеката:

У току извођења радова и при експлоатацији (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу смећа и др), водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама и о безбедности објеката изграђених на њима.

Услови прикључења на комуналну и осталу инфраструктуру

У складу са условима надлежних комуналних и осталих предузећа

Услови заштите животне средине, хигијенски, противпожарни и безбедносни услови

Мере заштите предвидети према важећим нормативима и прописима за конкретну област

Зеленило и слободне површине

Предвидети најмање 20% површине грађевинске парцеле

2.2.2.16.Привредне делатности

Према намени издвојене су следеће врсте привредних објеката:

- пољопривредни комплекси,
- фарме за узгој стоке и
- производне делатности.

1) Пољопривредни комплекси

Основна намена: прерада и складиштење пољопривредних производа и воћа, производња хране и сточне хране

Допунска намена: сервиси, складиштење и друге производне делатности

Индекс заузетости: до 1ха – 30%, од 1ха до 3ха – 25%, преко 3ха – 20%

Индекс изграђености: до 1ха - 0,3, од 1ха до 3ха - 0,25, преко 3ха - 0,2

Највећа спратност: П+1, могућа је изградња подземних етажа ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе

Највећа висина: 12,0m, осим за технолошке објекте (силоси и сл.) где се утврђује према технолошким потребама. За објекте више од 30,0m неопходна је сагласност институција надлежних за безбедност ваздушног саобраћаја. Дозвољена висина за рекламне стубове је 30,0m.

Услови за образовање грађевинске парцеле:

Најмања површина грађевинске парцеле 2000,0m²

Најмања ширина грађевинске парцеле минимална ширина парцеле 30,0m

Минимално опремање грађевинске парцеле подразумева обезбеђење приступног пута, водоснабдевања, прикупљања и пречишћавања отпадних вода, прикључка за електроенергетску и телекомуникациону мрежу, уређење манипулативног простора, паркинга за различите врсте возила и посебне просторије или ограда простора са посудама за прикупљање отпада.

Положај у односу на регулацију:

Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 15,0m. У простору између регулационе и грађевинске линије може се поставити само портирница, улазни и контролни пункт.

Комерцијалне објекте, административне и управне зграде или садржаје којима приступају посетиоци (изложбени салони, продајни простори и сл.) позиционирати према јавној површини (улици), а производне објекти (производне хале, магацини, складишта и сл.) у залеђу парцеле.

Растојање од граница парцеле:

Минимално растојање грађевинске линије објекта од регулационе линије парцеле - 15,0m.

Минимално растојање објекта од бочних граница парцеле - 6,0m.

Минимално растојање два објекта напарцели - 8,0m.

Минимално растојање објекта од задње границе парцеле - 12,0m.

Међусобна удаљеност објекта:

Најмања дозвољена удаљеност објекта од бочних суседних објеката је 0,3% висине вишег објекта, али не мање од 12m.

Услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели

На грађевинској парцели може се дозволити изградња и других објеката технолошких и посебних објеката који су у функцији главног (димњаци, ветрењаче, водоводни торњеви, рекламни стубови, и др.), спратности до П+1, индекса заузетости до 0,7 и индекса изграђености до 2,0 рачунато на нивоу грађевинске парцеле. Дозвољене су делатности које не угрожавају основну намену и које немају негативних утицаја на животну средину.

Посебни објекти (складишта запаљивих материјала, складишта горива и слични објекти који подлежу испуњењу противпожарних услова) морају бити позиционирани на парцели, у оквиру грађевинских линија.

Посебни објекти у производним комплексима се постављају тако да не представљају опасност по безбедност и животну средину.

Распоред објеката у групацијама је од чистијих функција и садржаја ка прљавијим, у односу на нагиб терена а у односу на правац дувања доминантних ветрова рава да се низ правац доминантних ветрова постављају најпре чисте функције ка прљавијим, или је размештај такав да ваздух са мирисима мимоилази чисте садржаје.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и простору за паркирање

Сваки објекат мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање.

Најмања ширина приступног пута износиће 3,5m уколико је могуће кружно, односно једносмерно кретање возила око објекта, односно 6,0m уколико се ради о двосмерном кретању.

Паркирање и гаражирање

Паркинг простор предвидети у оквиру грађевинске парцеле и то једно паркинг место на 70m² корисне површине. Број гаража предвидети према потреби, у комплексу.

Паркирање теретних возила и опреме мора се обезбедити на сопственој парцели.

У зависности од технолошког процеса у оквиру комплекса потребно је планирати претоварно- манипулативне површине и паркинг површине за теретна возила.

Услови заштите суседних објеката:

У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу шута, смећа и др.)

У оквиру комплекса предвидети подизање појасева заштитног зеленила (компактни засади).

Сва неопходна заштитна одстојања морају се остварити унутар саме парцеле.

Није дозвољено планирање површина за отворене депоније већ је неопходно предвидети посебне просторе за сакупљање, примарну селекцију и одношење комуналног и индустријског отпада.

Складиштење материјала и робе на отвореном делу парцеле не сме бити организовано у делу према јавној површини (улици), већ мора бити визуелно заклоњено објектима или зеленилом.

Складишта горива (нафта, бензин) се раде по посебним прописима.

Отпадне воде се пре испуштања морају пречишћавати, а слив канализационе мреже мора бити најмање 1000м испод мреже града, низводно.

Услови прикључења на комуналну и осталу инфраструктуру

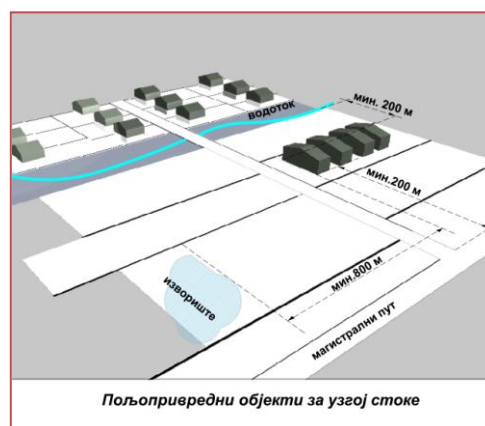
У складу са условима надлежних комуналних и осталих предузећа

Услови заштите животне средине, хигијенски, противпожарни и безбедносни услови

Мере заштите према нормативима и прописима за конкретну област. Обавезна је примена мера заштите животне средине за локалитете и појединачне производне капацитете на основу процене утицаја на животну средину.

Зеленило и слободне површине

Предвидети најмање 20% површине грађевинске парцеле. Предвидети појас заштитног зеленила ширине 5,0m на бочним и задњим границама комплекса и 10,0m према саобраћајници.

3) Фарме за узгој стоке

Основна намена: сточне и живинарске фарме, рибњаци

Допунска намена: кланице и прерада меса

Индекс заузетости: до 70% осим за комплексе који за функционисање имају платое где може да буде до 40%

Индекс изграђености: до 2,0 осим за комплексе који за функционисање имају платое где може да буде до 1,0

Највећа спратност: П+ПК, могућа је изградња подземних етажа ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе

Највећа висина: осим за технолошке објекте где се утврђује према технолошким потребама. За објекте више од 30,0m неопходна је сагласност институција надлежних за безбедност ваздушног саобраћаја. Дозвољена висина за рекламне стубове је 30,0m.

Услови за образовање грађевинске парцеле:

Најмања површина грађевинске парцеле 3000,0м²

Најмања ширина грађевинске парцеле минимална ширина парцеле 25,0м

Терен мора бити раван или благо закошен, до 10% (објекти паралелни са изохипсама).

Минимално опремање грађевинске парцеле подразумева обезбеђење приступног пута, водоснабдевања, прикупљања и пречишћавања отпадних вода, прикључка за електроенергетску и телекомуникациону мрежу, уређење манипулативног простора, паркинга за различите врсте возила и посебне просторије или ограђене просторе са посудама за прикупљање отпада.

Положај у односу на регулацију:

Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 15,0м. У простору између регулационе и грађевинске линије може се поставити само портирница, улазни и контролни пункт.

Комерцијалне објекте, административне и управне зграде или садржаје којима приступају посетиоци (изложбени салони, продајни простори и сл.) позиционирати према јавној површини (улици), а производне објекти (производне хале, магацини, складишта и сл.) у залеђу парцеле.

Растојање од граница парцеле:

Минимално растојање објекта од регулационе линије парцеле 15,0м.

Минимално растојање објекта од бочних граница парцеле 6,0м.

Минимално растојање објекта од задње границе парцеле 12,0м.

Међусобна удаљеност објекта:

Најмања дозвољена удаљеност објеката од бочних суседних објеката у оквиру комплекса је 0,5% висине вишег објекта, али не мање од 8,0м.

Код фарми за говеда растојање од стамбених објеката треба да је најмање 200м, од разне индустрије и магацина од 100-1000м.

Код фарми за свиње растојање од стамбених објеката треба да је најмање 1000м, од разне индустрије и магацина од 500-1000м, а од јавних комуникација 100м.

Код фарми за живину растојање од стамбених објеката треба да је најмање 1000м, од разне индустрије и магацина 1500м, а од јавних комуникација 500м.

Стаје се постављају на међусобном растојању од 10-20м у правцу југ-север, а простор између њих озелењава. Око сваке стаје се ради кружна комуникација у виду стазе око целог објекта, ширине пешачке стазе (осим када се предвиђају испусти за животиње непосредно наслоњени на објекте).

Складишта хране се постављају у непосредној близини стајских објеката како би транспортни путеви били максимално скраћени.

Растојање између складишта лакозапаљивих садржаја и осталих зграда је најмање 20м низ ветар.

Ћубриште се поставља у најудаљенијем делу парцеле удаљено 50м од најближег производног објекта тако да ветрови не дувају према производним објектима.

Манипулативне површине у појединим блоковима објеката, у виду унутарњих дворишта и простора испред хангара, гаража, сило ровова, стаја, стајњака и сл. Њихова димензија је од 12-20м, може бити и већа што зависи од примењене механизације и њене бројности.

Мора постојати потпуна диференцијација између путева хране и осталих путева којима се крећу остали садржаји у комплексу.

Услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели

Може се дозволити изградња пратећих објеката везаних за процес производње (складишта, сило ровови, сењаци, бинциклони, објекте за смештај и одржавање пољопривредних машина и оруђа, ветеринарска амбуланта, ђубриште, просторије намењене особљу, управи, и сл.) спратности до П+1.

Посебни објекти морају бити позиционирани на парцели, у оквиру грађевинских линија.

Организација треба да омогући етапну изградњу и развијање комплекса а објекте груписати по функцијама и садржајима и предвидети простор за касније измене, допуне и прилагођавање.

Распоред објеката у односу на нагиб терена је од најчистијих садржаја ка најпрљавијим а у односу на правац доминантних ветрова низ правац се постављају чисте функција ка прљавијим или је размештај такав да ваздух са мирисима мимоилази чисте садржаје.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и простору за паркирање

Сваки објекат мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање. Најмања ширина приступног пута износи 3,5м уколико је могуће кружно, односно једносмерно кретање возила око објекта, односно 6,0м уколико се ради о двосмерном кретању.

Комплекс се огорађује оградом висине 1,5-2,0м и предвиђа се најмањи потребан број улаза. Сви улази треба да су контролисани и садрже портирницу, дезинфекциону баријеру и колску вагу.

Паркирање и гаражирање

Паркинг простор предвидети у оквиру грађевинске парцеле и то једно паркинг место на 100m² корисне површине пословног простора или једно паркинг место на сваког запосленог. Број гаража предвидети према потреби, у комплексу.

Паркирање теретних возила и опреме мора се обезбедити на сопственој парцели.

У зависности од технолошког процеса у оквиру комплекса потребно је планирати претоварно- манипулативне површине и паркинг површине за теретна возила.

Услови заштите суседних објеката:

У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу шута, смећа и др)

У оквиру комплекса предвидети подизање појасева заштитног зеленила (компактни засади).

Минималне ширине појаса заштитног зеленила за производне комплексе су 2,0м од бочних и задње границе парцеле и 6,0м према саобраћајници.

Сва неопходна заштитна одстојања морају се остварити унутар саме парцеле.

Распоред објеката у групацијама је од најчистијих функција и садржаја ка најпрљавијим, у односу на нагиб терена а у низ правац доминантних ветрова се постављају најпре чисте функција ка прљавијим, или је размештај такав да ваздух са мирисима мимоилази чисте садржаје.

Није дозвољено планирање површина за отворене депоније већ је неопходно предвидети посебне просторе за сакупљање, примарну селекцију и одношење комуналног и индустријског отпада.

Услови прикључења на комуналну и осталу инфраструктуру

У складу са условима надлежних комуналних и осталих предузећа.

Дневне потребе за водом по грлу: код крупне стоке 100l, код ситне 10-50l, код живине 1l, за особље 30l и за машине 100l. За специјалне погоне (млекаре, прерада воћа, винарије) по одговарајућим нормативима.

Услови заштите животне средине, хигијенски, противпожарни и безбедносни услови

Обавезна је примена мера заштите животне средине за локалитете и појединачне производне капацитете на основу процене утицаја на животну средину.

Минимална ширина заштитног зеленог појаса према приступној саобраћајници износи 15,0m.

Минимална ширина заштитног зеленог појаса по ободу комплекса износи 10,0m.

Складиштење материјала и робе на отвореном делу парцеле не сме бити организовано у делу према јавној површини (улици), већ мора бити визуелно заклоњено објектима или зеленилом.

Складишта горива (нафта, бензин) се раде по посебним прописима.

Отпадне воде се пре испуштања морају пречишћавати, а слив канализационе мреже мора бити најмање 1000м испод мреже града, низводно.

Зеленило и слободне површине

Као апсорбциони појас за заштиту објеката изван комплекса, али и као заштита објеката унутар комплекса, од утицаја споља, као и између појединих групација или објеката појединачно предвидети најмање 25% површине грађевинске парцеле.

4)Производне и комерцијалне делатности

Услови за образовање грађевинске парцеле

Основна намена:индустријска, занатска и махнуфактурна производња

Допунска намена:складишта и стоваришта

Индекс заузетости:до 0.5 ха 70%, од 0,5ха до 1ха 60%, од 1ха до 3ха 50% и преко 3ха 40%

Индекс изграђености:до 0,5ха 0,8, од 0,5ха до 1ха 0,7, од 1ха до 3ха 0,6 и преко 3ха 0,5

Највећа спратност: П+1, могућа је изградња подземних етажа ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе

Највећа висина:15,0m, осим за технолошке објекте где се може утврдити већа висина прематехнолошким потребама. Уколико су објекти виши од 30,0м неопходно је прибавити мишљење и сагласност институција надлежних за безбедност ваздушног саобраћаја. Дозвољена висина за рекламне стубове је 30,0m.

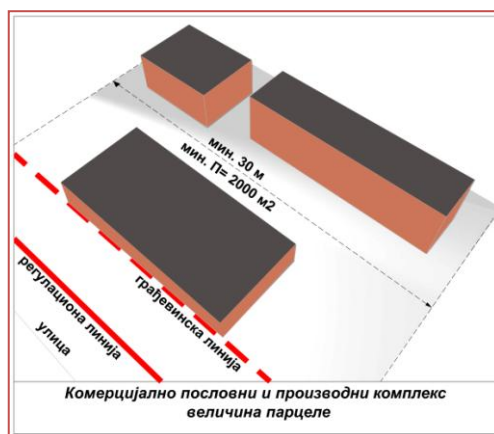
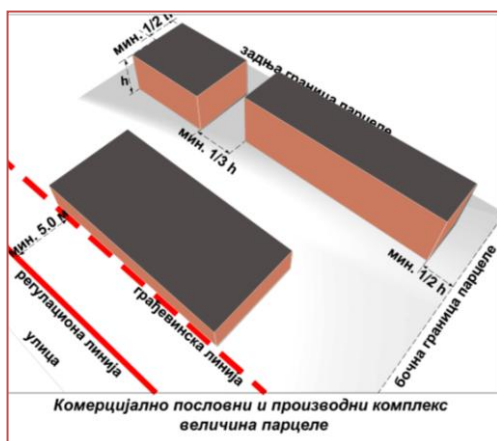
Најмања површина грађевинске парцеле 1500,0m²

Најмања ширина грађевинске парцеле минимална ширина парцеле 20,0m

Минимално опремање грађевинске парцеле подразумева обезбеђење приступног пута, водоснабдевања, прикупљања и пречишћавања отпадних вода, прикључка за електроенергетску и телекомуникациону мрежу, уређење манипулативног простора, паркинга за различите врсте возила и посебне просторије или ограда просторе са посудама за прикупљање отпада.

Положај у односу на регулацију

Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 15,0m. У простору између регулационе и грађевинске линије може се поставити само портирница, улазни и контролни пункт. Комерцијалне објекте, административне и управне зграде или садржаје којима приступају посетиоци (изложбени салони, продајни простори и сл.) позиционирати према јавној површини (улици), а производне објекти (производне хале, магацини, складишта и сл.) у залеђу парцеле.

Растојање од граница парцеле:

Минимално растојање објекта од регулационе линије парцеле 15,0m.

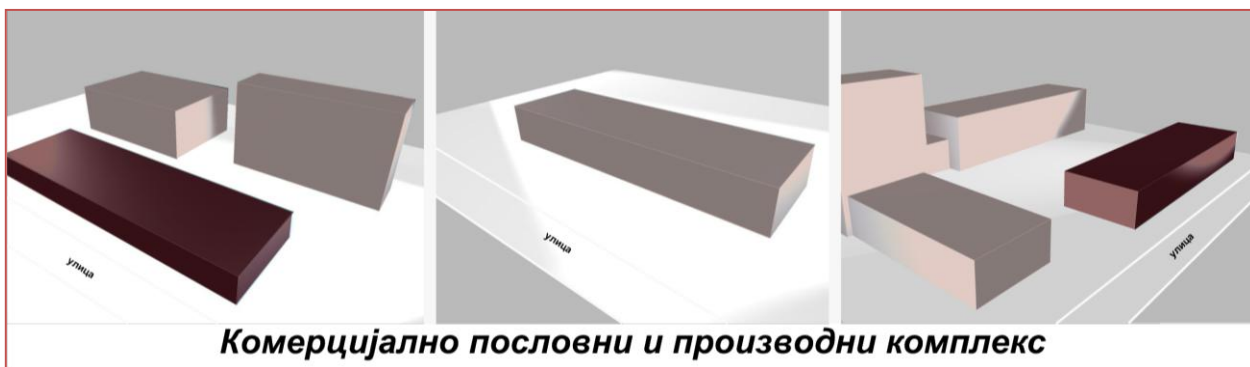
Минимално растојање објекта од бочних граница парцеле 6,0m.

Минимално растојање објекта од задње границе парцеле 12,0m.

Међусобна удаљеност објекта:

Најмања дозвољена удаљеност објеката од бочних суседних објеката у оквиру комплекса је 0,5% висине вишег објекта, али не мање од 8,0m.

Растојање између складишта запаљивих материјала и осталих објеката је најмање 50,0m низ ветар.

Услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели

У оквиру грађевинске парцеле се може дозволити изградња пратећих објеката везаних за процес производње (складишта, просторије за особље, управу, и сл.) спратности до П+0 и висине до 5,0m.

Организација треба да омогући етапну изградњу и развијање комплекса а објекте груписати по функцијама и садржајима и предвидети простор за касније измене, допуне и прилагођавање.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и простору за паркирање

Сваки објекат мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање. Сви улази треба да су контролисани и садрже портирницу. . Најмања ширина приступног пута износи 3,5м уколико је могуће кружно, односно једносмерно кретање возила око објекта, односно 6,0м уколико се ради о двосмерном кретању.

Паркирање и гаражирање

Паркинг простор предвидети у оквиру грађевинске парцеле и то једно паркинг место на 70м² корисне површине. Број гаража, претоварно - манипулативне површине и паркинг површине за теретна возила предвидети у зависности од технолошког процеса, у комплексу.

Услови заштите суседних објеката:

У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу шута, смећа и др)

У оквиру комплекса предвидети подизање појасева заштитног зеленила (компактни засади).

Сва неопходна заштитна одстојања морају се остварити унутар саме парцеле.

Није дозвољено планирање површина за отворене депоније већ је неопходно предвидети посебне просторе за сакупљање, примарну селекцију и одношење комуналног и индустријског отпада.

Складиштење материјала и робе на отвореном делу парцеле не сме бити организовано у делу према јавној површини (улици), већ мора бити визуелно заклоњено објектима или зеленилом. Складишта горива (нафта, бензин) се раде по посебним прописима.

Отпадне воде се пре испуштања морају пречишћавати, а слив канализационе мреже мора бити најмање 1000м испод мреже града, низводно.

Услови прикључења на комуналну и осталу инфраструктуру

У складу са условима надлежних комуналних и осталих предузећа.

Услови заштите животне средине, хигијенски, противпожарни и безбедносни услови

Обавезна је примена мера заштите животне средине за локалитете и појединачне производне капацитете на основу процене утицаја на животну средину.

Зеленило и слободне површине

Као апсорбциони појас за заштиту објеката изван комплекса, али и као заштита објеката унутар комплекса, од утицаја споља, као и измедју појединих групација или објеката појединачно предвидети најмање 20% површине грађевинске парцеле.

2.2.2.17. Јавне службе

Основна намена: култура, администрација, комерцијалне услуге и услуге које подразумевају канцеларијско пословање, лекарске и ветеринарске амбуланте, апотеке и сл.

Допунска намена: становање у функцији основне делатности

Индекс заузетости: до 80%

Индекс изграђености: до 1,5

Највећа спратност: П+1+ПК, могућа је изградња подземних етажа ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе

Највећа висина: 12,0m

Услови за образовање грађевинске парцеле:

Величина парцеле усаглашава се са потребама конкретне намене у складу са прописима и одговарајућим техничким нормативима.

Растојање од граница парцеле:

Минимално растојање између регулационе и грађевинске линије је 2,0m.

Положај у односу на регулацију:

Минимално растојање од граница парцеле је 1,5m сем у центру насеља, где је могуће постављање објекта на међи.

Међусобна удаљеност објекта:

Најмања међусобна удаљеност објекта је минимално $\frac{1}{2}$ висине вишег објекта, али не мање од 4,0m.

Услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели

Могу се градити пратећи објекти у функцији делатности спратности до П+Пк.

Услови заштите суседних објеката:

У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу шута, смећа и др).

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и простору за паркирање

Најмања ширина приступног пута износи 3,5m уколико је могуће кружно, односно једносмерно кретање возила око објекта, односно 6,0m уколико се ради о двосмерном кретању.

Паркирање и гаражирање

Паркирање возила се мора регулисати у оквиру парцеле или јавне површине испред парцеле (уколико то дозвољава стање на терену), и то једно паркинг место на 100m² пословног простора или једно паркинг место на сваког запосленог, односно према стандарду за специфичне намене.

Паркирање теретних возила и опреме мора се обезбедити на сопственој парцели.

Услови прикључења на комуналну и осталу инфраструктуру

У складу са условима надлежних комуналних и осталих предузећа

Услови заштите животне средине, хигијенски, противпожарни и безбедносни услови

Делатности које се обављају на парцелама не смеју ни у ком случају вршити штетне утицаје на околину у смислу емисије буке, аеро и других врста загађења.

Мере заштите према нормативима и прописима за конкретну област.

Зеленило и слободне површине

За зеленило и слободне површине предвидети најмање 10% површине грађевинске парцеле.

3.0. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

3.1. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

(Реферална карта бр. 5: Карта спровођења)

Просторни план спроводиће се на следећи начин:

1. Као обавезујућа у спровођењу Просторног плана утврђују се планска решења Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске, за линијске и пунктуалне инфраструктурне системе и објекте.

2. Као обавезујућа у спровођењу Просторног плана утврђују се планска решења Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе Сува планина, за заштићена подручја.

3. Директном применом Просторног плана, издавањем информације о локацији и локацијске дозволе, за делове територије који нису обухваћени урбанистичким плановима, урбанистичким пројектима и шематским приказима уређења насеља.

4. Разрадом у просторном плану јединице локалне самоуправе: израдом шематског приказа уређења за сва насеља осим, општинског центра Бела Паланка и центра заједнице насеља Црвена Река;

5. Разрадом Просторног плана израдом планова генералне регулације: за општински центар Бела Паланка; и центар заједнице насеља Црвена Река;

6. Разрадом Просторног плана израдом планова детаљне регулације:

1. Фабрика воде
2. Излетиште са купалиштем
3. Индустриска зона 1
4. Индустриска зона 2
5. Индустриска зона 3
6. Влашка Пољана (комплекс верског туризма);
7. Дивљана-Мокра (Спортско-рекреативни центар Дивљана, Акумулације Дивљана, Манастир Св. Великомученика Димитрија)
8. Манастир Успења св. Богородице у Вети;
9. Далековод 35 kV : TC110/35/10 kV "Бела Паланка" - TC 35/10 kV "Бела Паланка", TC110/35/10 kV "Бела Паланка" - TC 35/10 kV "Душник", TC110/35/10 kV "Бела Паланка" - TC 35/10 kV "Бабушница 2", TC110/35/10 kV "Бела Паланка" - TC 35/10 kV "Долац".
10. Планирани општински пут (део кружног туристичког пута) од Топонице до Влашке Пољане;
11. Планирани општински пут (део кружног туристичког пута) од Бојаниних вода до Космовца;
12. Планирани општински пут од Вете до кружног туристичког пута;
13. Планирани општински пут (део кружног туристичког пута) Ново Село-Мокра;
14. Планирани општински пут (део кружног туристичког пута) Мокра-Преслап-Мало Коњско до укључења у општински пут код Манастира Св. Димитрија;
15. Планирани општински пут (део кружног туристичког пута) Мало Коњско-Велико Коњско-Колибе-Јечмиште-Бежиште;
16. Трафостаница 110/35/10 kV "Бела Паланка" са прикључним двоструким далеководом 110 kV,
17. Магистрални гасовод МГ - 10 Ниш - Димитровград (бугарска граница),
18. Гасоводи средњег притиска
19. Локације ГМРС и МРС

20. За потребе изградње објеката ветрогенератора (ветроелектране) и соларних фотонапонских постројења (соларних електрана), постројења за биомасу као и за мале хидроелектране уколико су снаге веће од 1,0 MW.
21. За простор главних резервоара;
22. За простор групних ППОВ-а;
23. За магистралне водоводне цевоводе;
24. За главне колекторе отпадних вода;
25. За уређење водотокова, осим за деонице за које се уређење врши у оквиру постојеће парцеле водног земљишта;
26. Новопланиране станице за снабдевање горивом
27. За подручја експлоатације минералних сировина
28. За планирану трасу државног пута II реда бр.244 предвиђа се израда Генералног пројекта са Претходном студијом оправданости и након тога, уколико се покаже оправданост изградње радиће се План детаљне регулације.

7. Разрадом Просторног плана изработом урбанистичких пројеката:

1. Видиковац Трем;
2. Видиковац Пасарело;
3. Купалиште 1
4. Купалиште 3
5. Улазно-излазни пункт у специјални резерват природе
6. Улазно-излазни пункт у специјални резерват природе код насеља Топонице.
7. Улазно-излазни пункт у специјални резерват природе код насеља Крупац.
8. Улазно-излазни пункт у специјални резерват природе код насеља Вргудинци.
9. Улазно-излазни пункт у специјални резерват природе код насеља Бежиште.
10. Реконструкција постојећих станица за снабдевање горивом
11. Локације за изградњу објеката за производњу енергије из обновљивих извора, осим оних за које је већ дефинисана разрада плановима детаљне регулације
12. За локалне резервоаре, прекидне коморе и пумпне станице;
13. За простор појединачних ППОВ-а.

8. Разрада плановима нижег реда предвиђена је и за комплекс посебне намене Шљивовички врх.

3.2. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ

Приоритетне активности за имплементацију Просторног плана представљају планска решења за период до 2024. године дефинисана по основним областима и то:

У ПОГЛЕДУ КОРИШЋЕЊА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Пољопривредно земљиште

1. Заустављање деградирања пољопривредног земљишта, очување површина и његовог бонитета;
2. Уређење и организација земљишног простора за интензивну пољопривредну производњу;
3. Заустављање тенденције стихијског заузимања плодног земљишта у непољопривредне сврхе;
4. Строго контролисана употреба хемијских ђубрива и средстава за заштиту биља

Заштита и одрживо коришћење шумског земљишта и шума и развој ловства

1. Унапређења стања постојећих шума и повећања површина под шумама (пошумљавањем) у сликовима постојећих и планираних водоакумулација, у оквиру јаловишта и око индустријских и комуналних комплекса;
2. Израда пројеката пошумљавања сликова водоакумулација на подручју Просторног плана; рационално и одрживо коришћење укупних производних потенцијала шума, уз повећање процента укупне обраслости и попуњавање недовољно обраслих површина, оптимални однос обраслог и необраслог земљишта (87 %:13%);
3. Антиерозивна заштита на површинама и локалитетима угроженим средњом, ексцесивном и јаком ерозијом; институционално опремање и организовање за потребе: мониторинга и истраживања шума;
4. Очување разноврсности ловне фауне (гајење, насељавање и заштита дивљачи) уз усклађивање ловних и осталих делатности у ловиштима;
5. Организација стручних служби за праћење и усмеравање развоја ловне дивљачи;
6. Фазно побољшање стања и фонда ситне и крупне дивљачи у складу са капацитетима ловишта; организовање ловног туризма уз едукацију ловаца и ловних стручњака.

Геолошки ресурси

1. Експлоатација неметаличних минералних сировина;
2. Санирање површина око постојећих експлоатација и развој пројеката који минимално угржавају животну средину;
3. Изградња фабрике за производњу цемента (цементара) на предвиђеној локацији на подручју КО Љубатовица.

ПО ПИТАЊУ СТАНОВНИШТВА, МРЕЖЕ НАСЕЉА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ**Становништво**

1. Заустављање негативних демографских токова и обнова становништва што подразумева следеће приоритетне активности:

- Константна подршка локалне самоуправе смањењу територијалних разлика на подручју Просторног плана у циљу постизања равномерног размештаја становништва са посебном пажњом на планинска рурална насеља којима прети потпуно демографско пражњење.
- Ублажавање негативних демографских токова предузимањем мера и стварањем услова за повратак расељеног становништва и његову редистрибуцију (запослење, комунално и инфраструктурно опремање насеља, побољшање социјалне и здравствене заштите)

2. Развој људских ресурса што подразумева следеће приоритетне активности:

- Побољшање образовне структуре становништва и развој нових знања и вештина организовањем програма образовања одраслих и циљне преквалификације.
- Подршка локалне самоуправе, израда и реализација програма за самозапошљавање и отварање мини предузећа унутар постојећег стамбеног ткива, као и унапређење флексибилности радне снаге.
- Побољшавање услова социјалног статуса појединих категорија становништва (одраслих особа без образовања, жена, деце, старих, избеглих и интерно расељених лица, војних инвалида и других посебно угрожених група).

Јавне службе**1. Ревитализација домова културе****Мрежа насеља**

1. Функционална специјализација општинских центара и осталих насеља кроз њихово инфраструктурно опремање;

2.Развој примарних насеља кроз развој туризма и очување објеката културно историјског наслеђа.

У ОБЛАСТИ ПРИВРЕДЕ И ТУРИЗМА

У сектору индустрије

1.Реструктуирање привреде и развој индустрије и привредно-индустријских зона што подразумева следеће приоритетне активности:

- Подршка реструктуирању постојећих индустријских система и диференцијација њихових делова на перспективне које треба јачати и превазиђене које треба трансформисати;
- Производне делатности првенствено лоцирати у постојећим индустријским и радним зонама до постизања високог степена искоришћености;
- Предузимање мера ка усмерењу производно-услугних делатности на простор мање повољан за пољопривреду (непродуктивна земљишта) у микроразвијеним центрима на руралном подручју;
- Предузимање мера за унапређење инфраструктурне и комуналне опремљености постојећих зона и локалитета, као и прибављање земљишта у јавно власништво или кроз различите видове јавно-приватног партнерства за нове индустријско-пословне зоне и комунално и инфраструктурно опремање истих;
- Предузимање мера за заштиту животне средине у постојећим и новим зонама у складу са режимом заштите и проценом утицаја привредних субјеката на животну средину.

У области сектора мале и средње привреде и предузетништва

1.Реструктуирање привреде и развој сектора мале привреде и предузетништва што подразумева следеће приоритетне активности:

- Подршка реструктуирању постојећих предузећа и диференцијација њихових делова на перспективне (које треба јачати) и неперспективне, и подстицање развоја нових базираних на знању и новим технологијама;
- Обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова као стимулација развоја постојећих и отварања нових малих и средњих предузећа као ефикасних и флексибилних привредних субјеката у погледу прилагођавања тржишту;
- Приликом смештаја производних активности у зонама мешовите намене (стамбено-пословне) неопходно је тачно одредити тип и обима производње, врсту технологије и могуће утицаје на животну средину;
- Подршка развоју сектора мале привреде и предузетништва преко оснивања канцеларије или других служби за развој овог сектора привреде, пружањем финансијске (јавно-приватно партнерство) и нефинансијске помоћи (формирање базе привредних субјеката, ефикаснија администрација, едукација предузетника за израду бизнис планова, подршка удруживању привредних субјеката и стварању мреже пословних удружења и сл.);
- Подршка формирању хоризонталних и вертикалних кластера са циљем заједничке дистрибуције, промоције производа и наступа, лакшег пласмана производа, лакше наплате, едукације и размене искустава, и сл.

У пољопривреди**1. Развој пољопривреде и повећање тржишне конкурентности**

пољопривредне производње што подразумева следеће приоритетне активности:

- Заустављање процеса непланског ширења стамбено-привредних зона. Пољопривредну производњу треба усмерити у правцу финализације пољопривредне производње и развоју прерађивачких капацитета;
- Подршка развоју и промоцији органске пољопривредне производње (у воћарству и сточарству), као и активностима за добијање робне марке по основу посебних одлика географске средине и традиције;
- Предузимање мера еколошке санације на свим површинама које су деградиране и на којима се производња заснива на недовољном економском ефекту;
- Подршка убрзаној регистрацији пољопривредних газдинстава, уз предузимање мера за укупњавање поседа, пораст нивоа специјализације и комерцијализације, као и пораст нивоа техничко-технолошке опремљености истих;
- Подршка оснивању мини и микро погона на селу за откуп, смештај и прераду пољопривредних сировина (подршка формирању центара за откуп и прераду лековитог и зачинског биља, гљива, шумских плодова и сл., отварању капацитета за откуп и прераду (конзервирање, сушење и смрзавање) воћа и поврћа, за изградњу и опремање мини фарми и кланица и погона за прераду меса и сл.);
- Осавремењавање рада ветеринарске службе, као и организовање перманентне обуке пољопривредних произвођача (нарочито у погледу значаја и начина производње пољопривредних производа у органском режиму, адекватног смештаја и исхране стоке, начина употребе савремених агротехничких и агрохемијских средстава и сл.);
- Кластерно повезивање пољопривредних произвођача у свим областима пољопривредне производње, а са циљем ефикасног и рентабилног коришћења скупе механизације, едукације и размене искустава, лакшег пласмана производа и сл.

У сектору индустрије

1. Реструктурирање привреде и развој индустрије и привредно-индустријских зона што подразумева следеће приоритетне активности:

- Подршка реструктурирању постојећих индустријских система и диференцијација њихових делова на перспективне које треба јачати и превазиђене које треба трансформисати;
- Производне делатности првенствено лоцирати у постојећим индустријским и радним зонама до постизања високог степена искоришћености;
- Предузимање мера ка усмерењу производно-услужних делатности на простор мање повољан за пољопривреду (непродуктивна земљишта) у микроразвијеним центрима на руралном подручју;
- Предузимање мера за унапређење инфраструктурне и комуналне опремљености постојећих зона и локалитета, као и прибављање земљишта у јавно власништво или кроз различите видове јавно-приватног партнерства за нове индустријско-пословне зоне и комунално и инфраструктурно опремање истих;
- Предузимање мера за заштиту животне средине у постојећим и новим зонама у складу са режимом заштите и проценом утицаја привредних субјеката на животну средину.

У области сектора мале и средње привреде и предузетништва

1. Реструктурирање привреде и развој сектора мале привреде и предузетништва што подразумева следеће приоритетне активности:

- Подршка реструктурирању постојећих предузећа и диференцијација њихових делова на перспективне (које треба јачати) и неперспективне, и подстицање развоја нових базираних на знању и новим технологијама;
- Обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова као стимулација развоја постојећих и отварања нових малих и средњих предузећа као ефикасних и флексибилних привредних субјеката у погледу прилагођавања тржишту;
- Приликом смештаја производних активности у зонама мешовите намене (стамбено-пословне) неопходно је тачно одредити тип и обима производње, врсту технологије и могуће утицаје на животну средину;
- Подршка развоју сектора мале привреде и предузетништва преко оснивања канцеларије или других служби за развој овог сектора привреде, пружањем финансијске (јавно-приватно партнерство) и нефинансијске помоћи (формирање базе привредних субјеката, ефикаснија администрација, едукација предузетника за израду бизнис планова, подршка удруживању привредних субјеката и стварању мреже пословних удружења и сл.);
- Подршка формирању хоризонталних и вертикалних кластера са циљем заједничке дистрибуције, промоције производа и наступа, лакшег пласмана производа, лакше наплате, едукације и размене искустава, и сл.

У туризму

- 1.Изградња, постављање и опремање информативно-туристичких пунктова;
- 2.Комунално опремање Општинског центра и његова туристичка валоризација.
- 3.Реконструкција објеката у дечијем одмаришту „Дивљана“.
- 4.Уређење и инфраструктурно опремање локалитета за планирани хотел у оквиру Спортско-рекреативни центар „Дивљана“;
- 5.Уређење пешачких стаза, видиковаца и одморишта у Парку природе Сићевачка клисура и Специјалном резервату природе Сува планина;
- 6.Подршка адаптацији сеоских домаћинстава у циљу стварања услова за категоризацију;
- 7.Промоција туристичких филмова и емисија (Туристичка организација Беле Паланке би била носилац активности везаних за продукцију туристичких филмова и емисија везаних за туристички развој Општине, као и праћење значајних догађаја везаних за туризам;
- 8.Наступи на значајним међународним сајмовима туризма (поред учествовања на Међународном сајму туризма у Нишу и учествовање на сајмовима у земљи неопходно је учествовати и на значајним сајмовима туризма у иностранству).
- 9.Унапређење постојећих и организација нових културно-спортских манифестација у циљу употпуњавања туристичке понуде Општине.
- 10.Израда студије валоризације културно-историјског наслеђа општине Бела Паланка.
- 11.Израда студије валоризације природних добара на територији општине Бела Паланка.
- 12.Израда Стратегија развоја туризма општине Бела Паланка.
- 13.Израда програма промоције и едукације за бављење сеоским туризмом.
- 14.Формирање Регионалне туристичке организације и помоћ њеној одрживости и функционисању;
- 15.Организација и промоција туристичких аранжмана обједињавањем туристичке понуде **Региона**;

У ОБЛАСТИ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА

Саобраћај

1.Повећање саобраћајне доступности подручја државним путевима I реда што подразумева следеће приоритетне активности:

Активности за изградњу дела аутопута Е-80 - државног пута I реда бр. 1.12 од Ниша до границе са Републиком Бугарском.

2.Модернизација и комплетирање мреже државних путева II реда и општинских путева што подразумева следеће приоритетне активности:

Осаварењивање државних путева II реда на читавој територији Општине, и изградња не изграђених деоница државних путева II реда.

3.Развој железничког саобраћаја и инфраструктуре што подразумева следеће приоритетне активности:

-електрифицирање пруге Ниш-Пирот-граница са Републиком Бугарском (Е-70).

-рехабилитација железничких пруга, као и реконструкцију у циљу довођења пруга на пројектоване или евентуално повећане брзине, уз модернизацију сигнално-сигурносних уређаја.

Водна и водопривредна инфраструктура

1.Дефинисање и успостављање зона санитарне заштите око постојећих изворишта;

2.Реконструкција постојеће мреже и објеката за водоснабдевање;

3.Доградња разводне водоводне мреже у свим насељима;

4.Доградња постојећег ППОВ у Белој Паланци и пуштање у рад;

5.Изградња главних колектора од насеља до за то насеље предвиђено групно ППОВ;

6.Изградња планираних ППОВ на подручју плана;

7.Реконструкција постојећег хидромелиорационог система на подручју Белопаланачког поља;

8.Изградња линијских објеката за одбрану од поплава на реци Нишави од педесетогодишњих великих вода;

9.Изградња бујичних преграда за заустављање наноса на свим водотоцима који пролазе кроз насеља.

Електроенергетика

Изградња трафостанице 110/35/10 kV "Бела Паланка", са двоструким прикључним водом 110 kV и изградња далековаода 35 kV од ТС110/35/10 kV "Бела Паланка" до ТС 35/10 kV "Бела Паланка".

Гасификација и топлификација

Изградња магистралног гасовода МГ - 10 Ниш - Димитровград (бугарска граница),

Гасификација насеља Бела Паланка и Црвена Река

Обновљиви извори енергије и енергетска ефикасност

Ревизија списка локација МХЕ предвиђених Катастром малих хидроелектрана.

Припремне активности за изградњу ветроелектрана, пре свега испитивање потенцијалних локација, као и израда студија просторног размештаја и потенцијалних локација ветропаркова са њиховим потенцијалима и капацитетима на територији Плана.

Израда студија просторног размештаја, потенцијалних локација и могућности коришћења енергије сунца и интеграције у енергетски систем

Израда студија о могућности коришћења биомасе и других капацитета ОИЕ локалног карактера.

Доношење законске регулативе, техничких прописа и стандарда везаних за економску ефикасност на регионалном и општинском нивоу, као и подстицајних мера на свим нивоима

Телекомуникације

Приоритет у делу развоја (изградње) фиксне телефоније је да се у што краћем временском периоду изврши замена постојећих комутационих система (аналогне и дигиталне централе) и изградне нове комутације типа -истурених комутационих степенса (MSAN) са одговарајућом приступном и транспортном мрежом и то: MSAN" БелаПаланка", MSAN "Црвена река", MSAN "Крупац", MSAN "Долац", MSAN "Моклиште".

Приоритети у делу мобилне телефоније је првенствено изградња базних радиостаница у непосредној близини насеља која немају или имају слабе сигнале (постојећих и потенцијалних оператера).

У ОБЛАСТИ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

1.интегрално управљање комуналним отпадом што подразумева следеће приоритетне активности:

- затварање и санација постојећих депонија и сметлишта и рекултивације земљишта према пројектима санације и рекултивације;
- успостављање система организованог сакупљања отпада у сеоским насељима на територији Општине;
- увођење система примарне сепарације отпада на територији Општине постављањем контејнера за одвојено сакупљање отпада („зелених острва“) и помоћу мобилних станица за сакупљање отпада;
- изградња трансфер станице и рециклажног дворишта на територији Општине.

2.управљање опасним отпадом што подразумева следеће приоритетне активности:

- одвојено сакупљање опасног отпада из домаћинства и транспорт до централног регионалног складишта опасног отпада²⁰

3.управљање отпадом животињског порекла што подразумева следеће приоритетне активности:

- изградња сточног гробља/јаме на територији Општине;

4.сахрањивање у складу са санитарним прописима што подразумева следеће приоритетне активности:

- проширење капацитета постојећих сеоских гробаља;
- опремање гробаља потребном комуналном инфраструктуром;
- утврђивање надлежности за управљање гробљима;

5.опремање насеља пијацама и ветеринарским станицама што подразумева следеће приоритетне активности:

- опремање и уређење зелене и мешовите пијацу у насељу Бела Паланка;
- изградња мешовитих пијаца на планираним туристичким локалитетима на територији Општине, у центрима заједнице насеља и насељима ограниченог степена централитета (Црвена Река, Долац и Чифлик)

²⁰ Централно регионално складиште

У ПОГЛЕДУ ЗАШТИТЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА, ПРИРОДНИХ ДОБАРА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

У области непокретних културних добара

- 1.Континуално истраживање, обнова и заштита непокретних културних добара;**
- 2.Интегрисање непокретних културних добара у туристичку понуду;**

У области заштите животне средине

1.Увођење система праћења квалитета ваздуха, воде, земљишта и нивоа буке и вибрација што подразумева следеће приоритетне активности:

- Израда програма вршења мониторинга квалитета животне средине;
- Одређивање локација и постављање мерних станица за праћење и контролу квалитета ваздуха, воде, земљишта и нивоа буке;
- Доступност резултата добијених мониторингом квалитета;
- Развијање информационог подсистема јединственог информационог система Републике, у области заштите животне средине;

2.Заштита и побољшање квалитета површинских и подземних вода што подразумева следеће приоритетне активности:

- Санација и проширење постојеће канализационе мреже;
- Примена закона о водама („Службени гласник РС“ бр. 30/10);
- Смањење негативних утицаја постојећих загађивача на квалитет вода;
- Контрола употребе агрохемијских средстава у пољопривреди у сливном подручју;
- Успостављање санитарне заштите изворишта воде за пиће.

3.Рекултивација земљишта на локацијама напуштених каменолома што подразумева следеће приоритетне активности:

- Уклањање дивљих депонија;
- Вршење активности у циљу спречавања даљег спирања земљишта;
- Озелењавање тих површина.

4. Заштита шума и угрожених биљних и животињских врста што подразумева следеће приоритетне активности:

- Поступање са дивљим биљним врстама и промет угрожених и заштићених врста флоре према Закону о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр.135/2004 и 36/2009);
- Контрола активности које се обављају на подручју природног станишта угрожених биљних врста;
- Контролисана сеча шума и контрола лова на подручју карактеристичних природних вредности на подручју Плана;
- Повећање свести људи о важности очувања биљних врста.

5.Спровођење антиерозивних активности ради заштите земљишта од спирања и заштите површинских водотокова што подразумева следеће приоритетне активности:

- Мора се успоставити оптимални однос између пољопривредног и шумског земљишта како би се умањила или спречила даља ерозија у већ постојећим зонама ерозије;
- У зонама ерозије неопходна је садња шума или коштичавог, јагодастог и бобичавог воћа како би се ерозија сузбила

3.3. МЕРЕ ЗА ПОДСТИЦАЊЕ РАВНОМЕРНОГ ТЕРИТОРИЈАЛНОГ РАЗВОЈА И КООПЕРАЦИЈЕ СА СУСЕДНИМ ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Као основно планско опредељење намеће се постизање већег степена просторно-функционалне интегрисаности подручја. Као предуслов ове поставке сматра се обезбеђење услова за већом саобраћајном, инфраструктурном, социо-економском и културолошком интеграцијом подручја просторног плана у односу на окружење, у првом реду са суседним функционалним подручјима, чему посебно погодују саобраћајно-географски положај и планирани развој привредно-радних зона и инфраструктурних система.

Комплетна реализација коридора X, одразиће се на привредни развој, јер ће тако подручје просторног плана, остварити брзу везу са осталим подручјима а тиме ће добити и боље услове за брже развијање појединих будућих привредних зона.

Упоришта за подстицање равномерног територијалног развоја огледају се у следећем:

- кроз модернизацију и изградњу комуналне и саобраћајне инфраструктуре и објеката јавних служби подићи ниво квалитета живота и услуга у центрима заједнице насеља и њиховом гравитационим подручјима;
- обезбеђење подстицајних мера и средстава од стране државних и других фондова за развој локалних самоуправа и заједница; и
- изградња профитабилних привредно-радних зона заснованих на тржишној економији и стварању вишкова.
- За развој руралних насеља, активности је потребно усмеравати ка постепеном и одрживом економском, социјалном и физичком развоју и обнови и спроводити их паралелно са развојем градског центра.

Основне мере које ће се спроводити су:

- изградњом нових и реконструкцијом локалних саобраћајних и инфраструктурних веза, као и бољим опремањем сеоских насеља јавним и услужним садржајима, побољшати квалитет живота руралног становништва и учинити му доступним све функције. Важно је подједнако третирати сва сеоска насеља на подручју просторног плана;
- комбинованим и компатибилним развојем пољопривреде и других привредних, услужних и посредничких делатности, као што су: мали и средњи производни погони, домаћа радиност, занатство, трговина, скупљање шумских плодова, туризам, сервисне услуге и др., унапредити економски статус становништва, а тиме и могућност квалитетног живљења на селу;
- обезбеђење повољних услова који би се манифестовали кроз одговарајуће пореске, стимулативне и субвензивне политике;
- подпешити активности везане за ангажовање руралног становништва на развој неаграрних и других делатности као што су: (услужне делатности, перманентна едукација пољопривредног становништва, едукација о новим техничко-технолошким достигнућима у области пољопривреде, промовисање старих етно-заната, укључивање приватне иницијативе у области јавних служби, стимулисање и подстицање у циљу спречавања даље стагнације духовне и материјалне вредности села посебним програмима везаних за културу, етнографију, фолклор, спорт, рекреацију и итд.)
- стална брига о заштити животне средине уз чување природних вредности и реткости, неговање амбијенталних и културних особености, вредности и обичаја;
- организовање културних манифестација, спортских такмичења, сајмова, вашара и др.;
- функционална просторно-системска интеграција свих насеља.

3.4. УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

Учесници у имплементацији Просторног плана су:

у области заштите и коришћења природних ресурса

Локална самоуправа, Завод за заштиту природе, невладин сектор, Министарства надлежна за пољопривреду, шумарство, заштиту животне средине и просторно планирање, Општина Бела Паланка; Републички фондови за развој и заштиту животне средине; Органи управљања обухваћених општина/града; Обласна развојна агенција ЈУГ; Породична пољопривредна газдинства, пољопривредни произвођачи, заинтересовани пословни субјекти и други актери на регионалном, националном и међународном нивоу.

у области развоја мреже насеља и јавних служби

Установе надлежне за културу у општинама; Министарство културе, информисања и информационог друштва; приватни сектор, Фонд за развој Републике Србије, Републички геодетски завод, Општинске управе, републичка и општинска јавна предузећа, дирекције и фондови за изградњу, развој саобраћајне и друге инфраструктуре и објекте заједничке комуналне потрошње, Републичке, регионалне и општинске јавне установе у домену здравства, образовања, културе и социјалне заштите, Завод за заштиту непокретних културних добара, туристичке организације на локалном и регионалном нивоу, Национални савет за регионални развој

у области развоја привредних делатности и туризма

Министарства надлежна за привреду, приватизацију, трговину и услуге, економију и регионални развој са одговарајућим управама, дирекцијама и агенцијама (Агенција за национални инвестициони план, Агенција за развој МСП, Агенција за страна улагања и промоцију извоза – СИЕПА, Агенција за приватизацију, Агенција за регионални развој); Фонд за развој Републике Србије; Привредна комора Србије; Регионална привредна комора Ниш; ОРА “Југ” доо; Локална самоуправа; Републичка и општинска јавна предузећа; Асоцијације/ удружења привредника и предузетника; сеоска домаћинства; НВО; Предприступни фондови Европске уније (за регионалну и преко-граничну сарадњу, регионални развој и сл.), Светска банка (WB), Европска банка за обнову и развој (EBRD); Домаћи банкарски систем уз партнерство јавног и приватног сектора.

Министарства надлежна за туризам, животну средину и просторно планирање, инфраструктуру, водопривреду, шумарство, енергетику, телекомуникације, културу и спорт, са одговарајућим агенцијама, заводима и државним јавним предузећима (Скијалишта Србије, Србијаводе, Србијашуме, Путеви Србије, заводи надлежни за заштиту природе и споменика културе и др); Туристичка организација Беле Паланке, Национална корпорација за развој туризма; Привредна комора Србије (регионална привредна комора Ниш) - Удружење за угоститељство и туризам; Планинарски савез Србије; Смучарски савез Србије; Планинарско-смучарско друштво „Трем“; Ловачки савез Србије; управе и службе општине Бела Паланка; НВО, сеоска домаћинства, приватни инвеститори као носиоци комерцијалних улагања у развој свих видова туризма и др.

у области развоја инфраструктурних система и саобраћаја

Министарства надлежна за инфраструктуру, просторно планирање, ЈП „Путеви Србије“, ЈП „Железнице Србије“, републички фондови (за развој, регионални развој, животну средину и др.); општинске/градске управе и предузећа надлежне за општинске путеве, Министарства надлежна за енергетику, заштиту животне средине, органи управљања општине, ЈП

"Електромрежа Србије", ЈП "Електропривреда Србије", ПД "Југоисток" и ЈП "Електродистрибуција Ниш" и могући остали инвеститори, Предузеће за изградњу гасоводних система, транспорт и промет природног гаса а.д. "YUGOROSGAZ", Агенција за енергетску ефикасност, органи локалне самоуправе (надлежни за урбанизам и заштиту животне средине), ЈП за управљање водама, приватни сектор, Министарство за телекомуникације и информационо друштво, органи управе општине, постојећи оператери у делу фиксне телефоније ("ТелекоСрбија", Орион-груп), постојећи оператери у мобилној телефонији ("ТелекомСрбија" - (МТС), "Теленор" и "ВИПМобиле") и потенцијални оператери у фиксној и мобилној телефонији, Општина Бела Паланка; ЈП Дирекција за изградњу општине Бела Паланка, ЈКП, привредни субјекти у општини; министарство надлежно за животну средину и просторно планирање министарство надлежно за пољопривреду, шумарство и водопривреду; Републичка дирекција за воде; ЈП "Србијаводе";

у области комуналних и стамбених делатности

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, Агенција за заштиту животне средине, Фонд за заштиту животне средине, Општинска управа општине Бела Паланка, Ветеринарски специјалистички институт Ниш и ветеринарска станица Бела Паланка, Јавна комунална предузећа, Привредни субјекти, Невладине организације.

у области заштите и коришћења непокретних културних добара и природних добара и заштите животне средине

Министарство културе, информисања и информационог друштва; Републички завод за заштиту споменика културе и Завод за заштиту споменика културе у Нишу у сарадњи с надлежним општинским/градском управама и приватним сектором, Невладине организације из области културе и Општинске/градске туристичке организације, Министарство животне средине, рударства и просторног планирања; Јавно комунално предузеће; Министарства надлежна за пољопривреду, шумарство и водопривреду; Републички хидрометеоролошки завод Србије.

3.5. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ

За имплементацију наведених планских решења потребне су следеће мере и инструменти:

Планско-програмске:

- средњорочни програм израде просторних и урбанистичких планова (скупштина општине у сарадњи са ЈП завод за урбанизам Ниш);
- средњорочни и годишњи програм уређивања грађевинског земљишта (скупштина општине у сарадњи са јавним предузећима);
- планска и техничка документација за планиране привредне зоне (скупштина општине у сарадњи са ЈП завод за урбанизам Ниш);
- стратегија коришћења, уређења и заштите пољопривредног земљишта (скупштина општине у сарадњи са министарством надлежним за пољопривреду, удружењима пољопривредних произвођача и власницима земљишта);
- програм уређења пољопривредног – шумског земљишта у зонама које су утврђене овим Просторним планом (скупштина општине у сарадњи са министарством надлежним за пољопривреду и шумарство, министарством надлежним за заштиту животне средине и власницима земљишта);

- програм производње органске хране (скупштина општине у сарадњи са министарством надлежним за пољопривреду удружењима пољопривредних произвођача и власницима земљишта);
- програм газдовања шумама и пошумљавања земљишта у приватном власништву; (ЈП "Србија шуме" у сарадњи са власницима шума);
- програм и пројекти регулације и уређења водотокова (Републичка дирекција за воде у сарадњи са ВПЦ "Морава"-Ниш);
- средњорочни и годишњи програм развоја водоводне и канализационе инфраструктуре (скупштина општине у сарадњи са надлежним комуналним предузећима);
- регионална стратегија и програм управљања отпадом; (скупштине обухваћених локалних самоуправа у сарадњи са Министарством надлежним за заштиту животне средине);
- програм развоја туризма (скупштина општине у сарадњи са надлежним министарством и туристичким организацијама);
- програм уређења и опремања грађевинског земљишта на туристичким подручјима (скупштина општине уз помоћ надлежног министарства);
- програм реконструкције и модернизације смештајних капацитета (скупштина општине у сарадњи са надлежним министарством и туристичким организацијама);
- средњорочни и годишњи програм изградње, рехабилитације и одржавања државних путева (ЈП "Путеви Србије" у сарадњи са надлежном општинском управом);
- средњорочни и годишњи програм изградње, рехабилитације и одржавања општинских путева (скупштина општине у сарадњи са надлежним јавним предузећем);
- програм развоја дистрибутивног система електричне енергије (скупштина општине у сарадњи са ЈП "Електромреже Србије);
- израда катастра екосистема и катастра угрожених врста (скупштина општине);
- програм мониторинга животне средине (ваздух, вода, земљиште, биодиверзитет, бука) (скупштина општине);
- средњорочни план заштите од буке (скупштина општине);
- израда пројеката за кафилеријско збрињавање отпада анималног порекла (скупштина општине);
- истраживање могућности коришћења алтернативних извора енергије (скупштина општине);
- програм истраживања и заштите градитељског наслеђа (Републички завод за заштиту споменика културе у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе у Нишу);
- програм енергетских потреба и рационалног коришћења енергије (скупштина општине у сарадњи са Министарством енергетике и министарством надлежним за заштиту животне средине);
- програм гасификације (скупштина општине у сарадњи са Министарством енергетике, "ЈУГОРОСГАЗ"-ом и ЈП "Србија гас");
- програм развоја телекомуникација и поштанског саобраћаја (скупштина општине у сарадњи са надлежним министарством, ЈП "Поште Србије", "Телеком Србија", "Теленор", "ВИП" Мобајл" и другим оператерима са лиценцом, РТВ Србије);
- стратегија развоја туризма (скупштина општине у сарадњи са туристичким организацијама и свим асоцијацијама које се баве промоцијом туризма);
- формирање информационе базе података у ГИС-у (скупштина општине у сарадњи са свим јавним предузећима, установама и надлежним управама) и др.

Организационе:

- формирање савета за развој села;
- перманентна едукација становништва и стална обука предузетника у погледу техничко-технолошких достигнућа и могућностима развоја пословања;

- успостављања агро-мониторинг система уз унапређење организације надлежних општинских служби, у циљу ефикасније контроле коришћења пољоривредног земљишта;
- оснивање савремене мреже за откуп пољопривредних производа;
- промоција развоја МСП и локација везаних за индустрију и МСП;
- перманентна едукација предузетника, стручно оспособљавање запослених и незапослених, уз реализацију програма samozapošljavanja и сл.;
- могућности удруживања и партнерство јавно-приватног сектора;
- развојно позиционирање у оквиру Региона (Јужна и Источна Србија) и суседних области, које обухватају Регионалне развојне агенције са седиштем у Нишу;
- развој туристичко-информативног центра који ће пружити информатичко-промотивну подршку развоју туризма;
- информисање јавности о квалитету вода, земљишта, ваздуха, биодиверзитета и о буџи и њеном штетном дејству у животној средини;
- формирање фонда за заштиту животне средине;
- повезивање туристичке презентације непокретних културних добара у оквиру тематских културних стаза (манастир, археолошка налазишта, итд.);
- активација градитељске баштине народног градитељства кроз заштиту и презентацију у форми етно-села за потребе руралног туризма као посебне врсте културног туризма;
- припрема и спровођење едукативних програма едукације становништва који врши прихват туриста у оквиру руралног туризма.

Економско-финансијске:

- пореске олакшице и мере кредитно-монетарне политике (у функцији развоја малих и средњих предузећа, развоја пољопривреде, изградње инфраструктурних система и сл.);
- средства локалне самоуправе за реализацију предвиђених инфраструктурних опремања;
- коришћење средстава из предприступних и структурних фондова ЕУ;
- увођење и примена принципа "загађивач плаћа" по коме су загађивачи дужни да санирају штету коју су проузроковали, уз коришћење средстава добијених на овај начин за инвестирање у заштиту животне средине;
- наплаћивање накнада за емисију загађујућих материја у ваздуху, води, земљишту, за одлагање отпада и др.;
- обезбеђење директних државних улагања из буџета РС, као и буџета општине Бела Паланка, НИП-а, и других фондова, развојни кредити и субвенције за израду и спровођење програма развоја туризма, развој туристичке инфра и супрасруктуре, прибављање и уређење грађевинског земљишта, ослобађање или смањење пореза на добит, ослобађање или смањење пореза на новозапослене, пенали за изградњу неадекватних капацитета, убрзана амортизација, концесија, ниже царине на увоз опреме и др.
- повећање улагања у области истраживања, заштите и презентације непокретног културног наслеђа као предуслов успешне активације њиховог туристичких потенцијала;

Нормативно-правне:

- доношење одлуке о кафилеријском збрињавању отпада анималног порекла; и др.
- доношење одговарајућих одлука о изради програма и планова развоја везаних за туризам, израда и доношење одговарајућих урбанистичких планова за туристичке зоне и локалитете, одрживо коришћење туристичких простора од посебног значаја за развој туризма, лиценцирање и утврђивање стандарда и др.

Списак рефералних карти, насеља и табела*Реферална карта број 1 „Намена простора“**Реферална карта број 2 „Мрежа насеља и инфраструктурни системи“**Реферална карта број 3 „Туризам и заштита простора“**Реферална карта број 4 „Карта спровођења“***Списак насеља за које је рађен шематски приказ**

- Шематски приказ 1: Шема насеља Бабин Кал,
 Шематски приказ 2: Шема насеља Бежиште,
 Шематски приказ 3: Шема насеља Букуровац,
 Шематски приказ 4: Шема насеља Вета,
 Шематски приказ 5: Шема насеља Витановац,
 Шематски приказ 6: Шема насеља Врандол,
 Шематски приказ 7: Шема насеља Вргудинац,
 Шематски приказ 8: Шема насеља Глоговац,
 Шематски приказ 9: Шема насеља Горња Глама,
 Шематски приказ 10: Шема насеља Горња Коритница,
 Шематски приказ 11: Шема насеља Горњи рињ,
 Шематски приказ 12: Шема насеља Градиште,
 Шематски приказ 13: Шема насеља Дивљана,
 Шематски приказ 14: Шема насеља Долац (насеље),
 Шематски приказ 15: Шема насеља Долац (село),
 Шематски приказ 16: Шема насеља Доња Глама,
 Шематски приказ 17: Шема насеља Доња Коритница,
 Шематски приказ 18: Шема насеља Доњи рињ,
 Шематски приказ 19: Шема насеља Дражево,
 Шематски приказ 20: Шема насеља Клење,
 Шематски приказ 21: Шема насеља Клисуре,
 Шематски приказ 22: Шема насеља Козја,
 Шематски приказ 23: Шема насеља Космовац,
 Шематски приказ 24: Шема насеља Креница,
 Шематски приказ 25: Шема насеља Крупац,
 Шематски приказ 26: Шема насеља Ланиште,
 Шематски приказ 27: Шема насеља Лесковик,
 Шематски приказ 28: Шема насеља Љубатовица,
 Шематски приказ 29: Шема насеља Мирановац,
 Шематски приказ 30: Шема насеља Моклиште,
 Шематски приказ 31: Шема насеља Мокра,
 Шематски приказ 32: Шема насеља Ново Село,
 Шематски приказ 33: Шема насеља Ореовац,
 Шематски приказ 34: Шема насеља Пајеж,
 Шематски приказ 35: Шема насеља Сињац,
 Шематски приказ 36: Шема насеља Тамњаница,
 Шематски приказ 37: Шема насеља Теловац,
 Шематски приказ 38: Шема насеља Топоница,
 Шематски приказ 39: Шема насеља Трешњанци,
 Шематски приказ 40: Шема насеља Црвени Брег,
 Шематски приказ 41: Шема насеља Црнче,
 Шематски приказ 42: Шема насеља Чифлик,
 Шематски приказ 43: Шема насеља Шљивовик,
 Шематски приказ 44: Шема насеља Шпај.

Табеле

Табела 1: Општи подаци 2002

Табела 2: Општи подаци по катастарским општинама и насељима

Табела 3: Мале хидроелектране

Табела 4: Комулације на територији општине

Табела 5: Еколошка категоризација подручја општине

Табела 6: Намена простора и биланс површина

Табела 7: Упоредни преглед броја становника 1948 - 2002. са пројекцијама за 2021. по основу настављања тренда

Табела 8: Пројекције основних података по центрима заједнице насеља

Табела 9: Пројекције основних података по насељима са ограниченим функцијама централитета

Табела 10: Списак МХЕ из „Катастра малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САП“

Табела 11: Списак МСАН на територији општине Бела Паланка

Табела 12: Потребне површине за сахрањивање

Табела 13: Планирана категоризација подручја плана

Табела 14: Преглед допуштеног нивоа буке по зонама

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Просторни план је израђен у аналогном и дигиталном облику који се налази у: Општинској управи општине Бела Паланка, Министарству животне средине, рударства и просторног планирања (Републичка агенција за просторно планирање) и ЈП Завод за урбанизам Ниш .

Просторни план ступа на снагу осмог дана од дана објављивања, а објављује се и у електронском облику и доступан је путем интернета.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА

Број:

У Белој Паланци, _____ 2011. год.

ПРЕДСЕДНИК

Драган Живковић, дипл.правник